

REVISJON OG REGNSKAP

NR. 6 • 2021

Betydningen for norsk næringsliv:
Ny strategi for sirkulær
økonomi i Norge Side 20

Revisorforeningens adm. direktør
Karen Kvalevåg:
Medlemmene kommer alltid
først Side 14

Frivillig retting – en
redningsplanke under
press Side 18

Praksisundersøkelsen 2021:
Fokus på nedskrivninger
Side 64

Nå hjelper vi deg med å flytte regnskapene dine fra server til skyen.

5

KOMMENTAREN

En attraktiv og relevant profesjon

Leif Arne Jensen

6

AKTUELT

11

OFTTE STILTE SPØRSMÅL

12

AVGIFTSADVOKATEN SVARER

Ivan Skjæveland

13

SPØR OM ARBEIDSRETT

Håkon Andreassen

14

– Medlemmene kommer alltid FØRST

Alf Asklund

16

MEDLEMSSIDER NOTISER

Stephen Bråthen

18

Frivillig retting – en redningsplanke under press

Marius Mansika-Aanstad, Eivind Robstad

20

Ny strategi for sirkulær økonomi i Norge

Caroline Silver
Caroline Persson Hager
Anders Magnus Løken

23

Ny frihandelsavtale med UK

Per Kirknes
Teresa Sermak

26

Plikten til å redusere en aksjes inngangsverdi

Stig Benestad

29

Historisk enighet om global minimumsbeskatning

Lene Dørmænen Lodde

34

Eldre standarder – ny forståelse

Anne-Cathrine Bernhoft, Alvar Strandvold

37

Fusjon og fisjon: Fallgruver ved utarbeidelse av skattemeldingen

Erlend Thinn Solheim

42

Factoring og merverdiavgift

Bjørn Christian Lilletvedt Tovsen,
Caroline Svelland Hauge

46

Bokføringsplikten – hvem omfattes og hva innebærer det?

Jan Terje Kaaby

54

Åpenhetsloven: Rett til informasjon om forhold på produksjonssteder

Katrine Karlsen-Brown, Linn Aakvik

56

Del I – livsforsikring: Regnskapsføring i forsikringselskaper

Karoline Kvinge Toften, Jonas Røise,
Finn Espen Sellæg

64

Praksisundersøkelsen 2021 Fokus på nedskrivninger

Steinar Sars Kvifte, Alvar Strandvold,
Vegard Daltveit

71

Merverdiavgift, fast eiendom og felleskostnader

Odd Hylland

74

Internasjonal skatt og avgift

Renate W. Turi, Heidi K. Skovdahl

NR. 6/2021
91. årgang

Utgitt av
DnR Kompetanse AS (Revisorforeningen)
Postboks 2914 Solli, 0230 Oslo
Tlf.: 23 36 52 00
Revisorforeningen.no

Redaktør
Alf Asklund
alf.asklund@revisorforeningen.no

Abonnement
Årsabonnement inkl. nettutgave: kr 825,-
Studenter: kr 380,-
Bankkonto: 1503.01.29781

Abonnementet anses løpende til oppsigelse.
Oppsigelse for kommende års abonnement må skje innen utgangen av desember.

Utgivelse
Utkommer med 8 nummer pr. år og sendes til alle medlemmer i Den norske Revisorforening.
For spørsmål vedr. abonnement, kontakt forlags- og kurskoordinator Ingela Skogli, forlag@revisorforeningen.no

Opplag
5600

Foto
Illustrasjonsfoto der ikke annet er oppgitt:
ScandinavianStockPhoto

Layout og produksjon
07 Media
ISSN 0332-7795

Annonser
Forespørsler rettes til Ellen Graham på telefon 23 36 52 00 eller e-post forlag@revisorforeningen.no.

Alt stoff i forlagets tidsskrifter kan bli publisert i elektronisk form.

Nettutgave

Er regnskapsføreren virkelig utrydningstruet?

«Dropp regnskapsføreren, regnskapsføreren er utrydningstruet»

Du har kanskje hørt det før? Vi er her for å fortelle deg at det er feil. Vi ser deg – og vi *trenger* deg. Og det gjør kundene våre også.

Gjennom de siste 10 årene har over 100 000 norske bedrifter tatt i bruk Conta. Mange av dem klarer en del av bokføringen selv, andre trenger rådgivning, regnskapstjenester og opplæring fra noen som virkelig kan det.

CONTA ER SKAPT FOR PARTNERSKAP

- Vi markedsfører, du får flere kunder.
- Fordel jobben: Litt til deg, litt til kunden.
- Enkel klientadministrasjon i egen portal for partnere.

Få mer informasjon og meld deg som regnskapspartner på conta.no/partner.

Og du? Vi sees på fagdage utover høsten!

Alle regnskapspartnere får gratis opplæring fra partneransvarlig, Åsa Finnøy. Ta kontakt på partner@conta.no eller 23 27 35 79.

conta

Statsautorisert revisor
Leif Arne Jensen
Styreleder i Revisorforeningen

En attraktiv og relevant profesjon

I en verden i stor endring er tillit i samfunnet en forutsetning for å opprettholde vår økonomiske velstand og velferd. Her har revisorene, som allmennhetens tillitspersoner, en svært viktig rolle å spille. Det fordrer at vi fortsatt er relevante for både de beste hodene og alle de andre interessentene som fester lit til våre råd og verifikasjoner.

I denne lederen tar jeg opp to temaer som påvirker vår relevans – høstens rekruttering av nyutdannede fra universiteter og høyskoler, og at vi for første gang har en internasjonal revisjonsstandard for små foretak på høring.

Økt konkurranse om de beste hodene

Vi har i flere tiår vært privilegert som kanskje den mest attraktive bransjen for nyutdannede økonomer. For en som har levd sitt liv i bransjen og opplevd hvilken fantastisk utviklingsarena revisjon er, er det åpenbart at det må være slik. Samtidig viser trenden over tid at antallet søkere til profesjonen er fallende. Med optimismen tilbake i store deler av næringslivet, gjør det ikke saken enklere at de beste hodene kan velge og vrake i spennende jobber.

Bransjens bittersøte attraktivitet

Selv om søknadsmassen til revisjon har vært fallende, er revisjonsselskapene fortsatt veldig attraktive. Et tusentalls nyutdannede begynner i selskapene

denne høsten. Den flerfaglige kompetansen som bransjen er så avhengig av for å levere på sitt samfunnsoppdrag, gjør bransjen enda mer attraktiv. Samtidig har vi nok som bransje undersøkt revisjon som en attraktiv karrierevei og bidratt til at det har blitt mer populært å søke seg mot konsulentavdelingene.

Profesjonen må «på selgeren»

Her har vi som bransje et ansvar for få frem profesjonens samfunnsoppgave og attraktivitet som utviklingsarena ikke bare i starten av karrieren, men i hele karriereløpet. Som revisor utvikler du ny kompetanse og ferdigheter kontinuerlig for å opprettholde din relevans og løse komplekse problemstillinger, samtidig som du trenes til å bli en viktig sparringspartner for mellom- og toppledere, styrer og eiere. Hvor kult er ikke det. Det er heller ikke uten grunn at mange toppledere i norsk næringsliv er revisorer – fordi de har gått den beste skolen.

Revisjon – et kvalitetsprodukt

Et forhold som også påvirker vår relevans både som arbeidsgiver og som tillitsleverandør, er utformingen av revisjonsproduktet. En revisjonsberetning nyter høy tillit i dag fordi produktet revisjon holder høy dokumentert kvalitet – understøttet av at de internasjonale revisjonsstandardene brukes av revisorer i 130 land med en felles målestokk for kvalitet.

Revisjonsproduktet styrker sin relevans

Vi bor i et land som ser verdien av revisjonsinstituttet og har revisjonsplikt også for små foretak. De internasjonale revisjonsstandardene har blitt mer og mer komplekse og til dels ineffektive i bruk, spesielt for mindre kom-

plekse revisjoner. Over tid gjør det bransjen mindre relevant for ansatte, klienter og samfunnet.

Derfor er det gode nyheter at den internasjonale standardsetteren IAASB har sendt en standard om revisjon av små foretak («ess complex entities») på høring. Det er en standard som antakelig ikke hadde sett dagens lys uten det arbeidet som er blitt lagt ned av Revisorforeningen i samarbeid med våre nordiske naboer. I dette arbeidet har Revisorforeningens fagsjef Kai Morten Hagen hatt en sentral rolle. Standarden er et betydningsfullt skritt som også gjør at prinsippet om at «en revisjon er en revisjon» settes på en alvorlig prøve. Da er det viktig for vår relevans som profesjon at standarden er basert på sunne revisjonsfaglige prinsipper og forutsetninger samtidig som den skrives på en måte som letter praktisk bruk.

En tillitskvinne har mønstret på

Etter en imponerende karriere som revisor, toppleder i næringslivet og generalsekretær i Norges Idrettsforbund har Karen Kvalevåg mønstret på som ny administrerende direktør i Revisorforeningen. Hun blir også den første kvinnelige topplederen i foreningens 90-årige historie. Karen har de beste forutsetninger for å styre revisjonsbransjen inn i kanskje det mest spennende tiåret i bransjens historie. Jeg gleder meg til fortsettelsen!

#stoltrevisor

Hørings svar forskrift om forenklet IFRS

Revisorforeningen støtter i hovedsak de foreslåtte endringene i forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (forenklet IFRS). Vi ser behov for en årlig vurdering av forskriftens oppdateringsbehov, og tar opp enkelte andre forhold i høringssvaret.

Les mer på: revisorforeningen.no/fag/nyheter/forslag-til-oppdatert-forenklet-ifrs/

Forslag om ny ordning for ansatteopsjoner i oppstartsselskaper

Revisorforeningen har avgitt høringssvar til Regjeringens forslag om ny ordning for beskatning av ansatteopsjoner i selskaper i oppstarts- og vekstfasen.

I høringen foreslås det en utvidelse av dagens opsjonsskatteordning for små oppstartsselskaper, blant annet, ved at:

- Flere selskaper omfattes ved at grensene for hvilke selskaper som omfattes økes:
  - Maksimalt antall årsverk økes fra 25 til 50
  - Maksimale driftsinntekter og balansesum økes fra 25 til 80 millioner kroner
  - Maksimal alder på selskapet økes fra seks til ti år
- Gunstig beskatning ved at gevinst på opsjonen fra tildeling til innløsning kun skal skattlegges som aksjeinntekt og ikke lønnsinntekt som i dag.

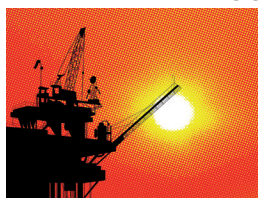
Dagens regel om at opsjonsfordel over én million kroner skal skattlegges ved innløsning, oppheves. I stedet innføres det en regel om at opsjonsprisen minst må tilsvare markedspris på tildelingstidspunktet.

Revisorforeningen høringssvar

Revisorforeningen peker på to forhold som vi mener bør forbedres før de nye reglene eventuelt presenteres som lovforslag:

- Det bør presiseres at aksjene kan verdsettes til skattemessig formuesverdi i alle tilfeller der det ikke har vært et uavhengig salg i perioden rundt tildelingen. Det bør også presiseres hvilken verdi som kan legges til grunn i de tilfellene skattemessig formuesverdi på tildelingstidspunktet er null.
- Etter departementets forslag vil flere bedrifter falle utenfor den nye ordningen enn etter den gjeldende ordningen. Revisorforeningen etterlyser en nærmere vurdering og begrunnelse for hvorfor visse bransjer ikke skal være omfattet.

Foreslår omlegging av petroleumsskatten

Regjeringen foreslår at reglene om avskrivninger og friinntekt i særskatten for petroleum fra 2022 erstattes med umiddelbar utgiftsføring av investeringer (kontantstrømskatt).

Forslaget innebærer også at leterefusjonsordningen avvikles fordi særskatteverdien av underskudd nå uansett vil bli utbetalt i skatteoppgjøret påfølgende år, og det trengs ikke lenger særregler for underskudd i selskapskatten. Eventuelle underskudd i selskapskatten må nå fremføres uten rente, som for andre næringer.

Frister for registrering i Foretaksregisteret

Foretaksregisteret har fastsatt fristene for at meldinger skal være registrert innen årsskiftet.

Elektronisk melding

Foretaksregisteret må ha mottatt melding om beslutning om fusjon, fisjon, kapitalnedsettelse eller avvikling innen 11. oktober.

Melding om gjennomføring av disse endringene og andre meldinger til Foretaksregisteret etter 6. desember, kan være vanskelig å få registrert innen utgangen av året.

Papirskjema

Beslutning om fusjon, fisjon, kapitalnedsettelse eller avvikling som sendes på papir, må være mottatt innen 1. oktober.

Gjennomføringsmeldinger og andre meldinger på papirskjema mottatt etter 30. november, kan være vanskelig å få registrert innen utgangen av 2021.

Finanstilsynet om banker som tilbyr regnskapsføring

Finanstilsynet har utgitt et rundskriv om hvordan banker og finanskonsern som tilbyr regnskapsføring, skal ivareta kundens interesser og sikre dette gjennom forsvarlige rutiner mv.

Rundskrivet omtaler taushetsplikt mellom virksomhetsområdene, kryssalg av tjenester, håndtering av interessekonflikter og risikovurderinger knyttet til dette. Etablering av retningslinjer og rutiner er et nødvendig risikoreducerende tiltak både i bankvirksomhet og regnskapsførervirksomhet.

Stiftelser bør ikke pålegges å skille ut næringsvirksomhet i egne selskaper

Revisorforeningen går mot Næringsdepartementets forslag om at stiftelser ikke lenger skal kunne drive skattepliktig næringsvirksomhet direkte i stiftelsen, men at dette nå må drives gjennom datterselskaper.

Vi kan ikke se at det er begrunnet at dagens ordning innebærer noe vesentlig problem i praksis. På den bakgrunn går Revisorforeningen mot forslaget om at stiftelser må drive næringsvirksomhet i datterselskaper.

Små stiftelser

Revisjonsplikten er helt avgjørende for tilliten til stiftelsesformen. En uthuling av revisjonsplikten for enkelte stiftelser vil kunne få uønskede konsekvenser for troverdigheten til stiftelsesformen. Vi vil derfor advare mot forslaget om at Stiftelsestilsynet kan dispensere fra kravet til revisjon i tilfeller der avkastningen ikke dekker stiftelsens kostnader.

Løsningen i slike tilfeller må være å oppfordre stiftelsen til omdanning, enten ved å slå den sammen med andre stiftelser eller ved å oppløse stiftelsen og dele ut alle midlene innenfor formålet. Også i gjeldende stiftelseslov er det regler som gir adgang til omdanning i slike tilfeller, men mye kan tyde på at regelen er lite kjent eller av andre grunner brukes for lite.

Stiftelsesformen er lite egnet når kostnadene til administrasjon og tilsyn overstiger avkastningen. Vi støtter derfor forslaget om at pengeutdelende stiftelser må ha en grunnkapital på minst 500 000 kroner. Slik vi forstår forslaget skal dette også gjelde eksisterende stiftelser.

Støtter ny gebyrstruktur i Brønnøysundregistrene

Revisorforeningen støtter en ny gebyrstruktur i Brønnøysundregistrene som skal sikre at gebyrinntektene ikke overstiger kostnaden med de ulike tjenestene, men vi er kritiske til at overprisingen av enkelte gebyrer ikke fjernes helt.

Døgnkontinuerlig bemanning oppfylder kravet til «24 timers alarmsystem»

Borettslag og eierseksjonssameier kan ha rett på momskompensasjon selv om de ikke har «24 timers alarmsentral».

Finansdepartementet har uttalt seg om borettslag og eierseksjonssameiers rett til momskompensasjon. Finansdepartementet kommer til at Skatteetatens praktisering er for streng. Borettslag og eierseksjonssameier med døgnkontinuerlig bemanning kan oppfylle vilkåret om særskilt tilrettelegging, selv om det ikke er installert et alarmsystem.

LUNCH

Skatteetatens portal for mva-registrering

Fra 10. juni skal Skatteetatens portal for mva-registrering også brukes ved meldinger om endringer og opphør.

Skatteetaten har lansert en ny registreringsløsning for Merverdiavgiftsregisteret, som erstatter Samordnet registermelding del 2. Fra 10. juni meldes også endringer og slettinger i den nye løsningen.

MVA og nettkurs

Skattedirektoratet har gitt en generell og overordnet redegjørelse for rettstilstanden for så vidt gjelder nettkurs.

Skattedirektoratet har tidligere uttalt at grensen mellom hva som anses å være omsetning av nettbaserte undervisningstjenester og hva som anses å være omsetning av digitale læremidler er vanskelig å trekke.

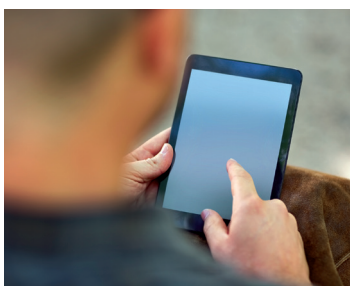
Skattedirektoratet uttaler at det er tjenestens art som er avgjørende for om et konkret tilfelle omfattes av unntaket for undervisningstjenester eller ikke.

I det konkrete tilfellet Skattedirektoratet behandler, kommer de til at både det å se på kurset i «realtid», og det å se det som et opptak senere, medfører samme klassifisering, i dette tilfellet levering av en unntatt undervisningstjeneste.

MVA på elektroniske bøker

Digitale ordbøker kan være omfattet av avgiftsfritaket for elektroniske bøker

Skattedirektoratet har uttalt seg om hvorvidt omsetning av digitale ordbøker via en abonnements-tjeneste er omfattet av merverdiavgiftsfritaket for «elektroniske bøker» i mval. § 6-4.

Skattedirektoratet kommer til at den aktuelle ordboken er omfattet av fritaket. Det legges blant annet vekt på at den elektroniske publikasjonen har samme bruksområde som den trykte publikasjonen, og at det tillates noen ekstra funksjoner i den elektroniske publikasjonen.

Styrevalg i Regnskapsstiftelsen

Professor John Christian Langli er valgt som ny styreleder i Norsk RegnskapsStiftelse etter Per Hanstad som har ledet NRS siden 2002. John Christian Langli er professor ved Handelshøyskolen BI og har vært styremedlem i NRS.

Som nye medlemmer av Regnskapsstandardstyret er valgt:

- statsautorisert revisor Torstein Ytterdal, PwC
- statsautorisert revisor Anne-Cathrine Bernhoft, EY og
- professor Tonny Stenheim, Universitetet i Sørøst-Norge

Statsautorisert revisor Erik Avlesen-Østli, KPMG, er valgt som ny nestleder i Regnskapsstandardstyret.

Bruk av statlige regnskapsstandarder (SRS) i virksomhetsregnskapet

Statlige regnskapsstandarder (SRS) blir obligatorisk for alle statlige virksomheter med en overgangsperiode til 2027. Regnskapsstandardene legger til rette for effektiv ressursbruk ved å gi kjennskap til kostnader som virksomheten kan koble til informasjon om ulike aktiviteter, tjenester og effekter.

Finansdepartementet har den 31. august 2021 fastsatt at alle statlige virksomheter innen 1. januar 2027 skal føre regnskapet etter periodiseringsprinsippet i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS).

Virksomheter som i dag fører regnskapet etter kontantprinsippet, skal bestemme nærmere tidspunkt for overgang til SRS i samråd med overordnet departement innenfor innføringsperioden på fem år fra 2022.

Regnskapsstandardene legger til rette for effektiv ressursbruk ved å gi kjennskap til kostnader som virksomheten kan koble til informasjon om ulike aktiviteter, tjenester og effekter. Standardene gir et grunnlag for å fremskaffe sammenlignbar kostnadsinformasjon og en bedre oversikt over statens eiendeler.

Revisorforeningen har gjennom mange år, i offentlige utvalg og på annen måte, argumentert for en overgang til SRS. Endringen er et stort fremskritt for bedre styring av statlige virksomheter.

Oppdatert veiledning pensjonsforutsetninger

Norsk RegnskapsStiftelse har oppdatert veiledningen med tall pr. 31. august 2021. Veiledende forutsetninger for diskonteringsrenten er endret fra 1,7 % pr. 31.12.2020 til 1,5 % pr. 31.08.2021 basert på foretaksobligasjoner (OMF) og fra 1,2 % til 1,1 % basert på statsobligasjoner.w

Internasjonal standard for revisjon av SMB på høring

Et utkast til en internasjonal standard for revisjon av små og mindre komplekse virksomheter er sendt på høring med høringsfrist 31. januar 2022. Revisorforeningens fagdirektør Kai Morten Hagen har ledet arbeidsgruppen i IAASB (International Auditing and Assurance Standards Board) som har utarbeidet utkast til standard.

Redaktør Alf Asklund

Her kan du finne høringsutkastet og annen informasjon om standarden: www.revisorforeningen.no/lce

Skreddersydd standard

Små og mindre komplekse virksomheter spiller en viktig rolle i verdens økonomi. Trenden i regelverks- og standardutviklingen har den siste tiden vært økt grad av detaljregulering og med et fokus på store og komplekse virksomheter. Den foreslåtte standarden er tilpasset revisjon av små og mindre komplekse virksomheter med samme kvalitet og grad av sikkerhet som ved bruk av de internasjonale revisjonsstandardene (ISAene).

Arbeidet med tilpassede standarder har vært noe Revisorforeningen og de øvrige nordiske revisorforeningene lenge har vært pådrivere for. I 2015 lanserte Revisorforeningen sammen med Nordisk Revisorforbund (NRF) et forslag til en egen standard for revisjon av små foretak. Dette ble gjort fordi vi mener at revisjon er en verdifull tjeneste også for små foretak, forutsatt at det lages standarder som er tilpasset og er mer relevante for revisjon av disse selskapene. Denne høringen viste at det var behov for en internasjonal standard for å kunne lykkes.

Arbeidet med tilpassede standarder fortsatte, men gikk over i en ny fase. Fokuset skiftet til å forsøke å få IAASB til å sette temaet på sin agenda. Dette arbeidet lyktes og har nå resultert i

høringen av en egen internasjonal standard.

Fokus på det viktigste

– Standarden er ikke laget for at det skal gjøres *mindre* eller dårligere revisjon, men for å få en standard tilpasset kvalitetsmessig revisjon av små og mindre komplekse virksomheter. Ved å ta bort krav som ikke er relevante for revisjon av disse virksomhetene, vil det bli mer fokus på hva som er viktig ved revisjonen og bidra til at revisjon fortsatt oppfattes å være en verdifull tjeneste også for små virksomheter, sier Hagen.

Ved utarbeidelse av standarden har det vært lagt vekt på å lage en standard som er frittstående fra ISA-ene og lede frem til en revisjonsberetning med samme grad av sikkerhet som ved ISA-ene. Videre kan det nevnes at standarden bygger på de samme underliggende konseptene som ISA-ene. Det vil si at det er en risikobasert, prinsippbasert standard, men fokuset har vært på å lage en standard som fokuserer mer på forventet resultat og som er skrevet på en mer direkte og mer forståelig måte, sier han.

Hvem kan benytte standarden?

Selv om dette er ment å være en global standard, vil det være opp til hvert enkelt land å bestemme om den skal kunne anvendes. Standarden er laget som et alternativ til ISA-ene for små og mindre komplekse virksomheter, og for å være proporsjonal til behovene for å revidere disse virksomhetene. I standar-

– Standarden er ikke laget for at det skal gjøres mindre eller dårligere revisjon, men for å få en standard tilpasset kvalitetsmessig revisjon av små og mindre komplekse virksomheter, sier fagdirektør Kai Morten Hagen i Revisorforeningen.

den er det beskrevet noen typer enheter som ikke kan benytte standarden, men i tillegg må det på det enkelte oppdraget gjøres en vurdering om virksomheten som skal revideres faktisk ikke er kompleks.

Standarden kan ikke bli brukt ved revisjon av noterte selskaper eller for revisjon av foretak som har egenskaper/likheter med foretak av allmenn interesse.

– Nasjonalt må det gjøres en vurdering av regulerende myndigheter om det er behov for å gjøre tilpasninger nasjonalt for hvilke revisjoner standarden skal kunne anvendes for, sier Hagen.

Ønsker tilbakemeldinger

Dette prosjektet og standarden har blitt utviklet som et svar på tilbakemeldingene om at ISA-ene ikke lenger er *fit-for-purpose* for denne typen revisjoner. Det er viktig at revisorene nå benytter muligheten til å gi tilbakemeldinger på den foreslåtte standarden. IAASB ønsker tilbakemeldinger på hele standarden og innholdet fra alle som på en eller annen måte kan bli påvirket av den.

Områder som det ønskes spesielt tilbakemeldinger på inkluderer:

- Hva som er inkludert i standarden og hva som ikke er inkludert.
- Struktur og flyt, inkludert navn

- Hvem kan bruke standarden?
- Hva er eventuelle hindringer for å bruke standarden?
- Er det riktig å ekskludere revisjon av konsern og motsatt – hvis konsernrevisjon skal tillates – hvordan bør det inkluderes i standarden?
- Tilbakemeldinger om det er behov for ekstra materiell for implementering av standard og overgang fra annen standard.

Mer informasjon kommer

Hagen opplyser at det på www.revisorforeningen.no/lce også vil bli lagt ut informasjon om det videre arbeidet med standarden og at foreningen også vil lage et informasjonswebinar for å

presentere standarden. Den vil også bli et tema på en medlemsmøter som vil bli avholdt fysisk flere steder og digitalt.

Overgangsregel avskrivningstid for goodwill og FOU

Finansdepartementet har fastsatt overgangsregler til de nye reglene i regnskapsloven om at dersom den økonomiske levetiden for goodwill/FOU ikke kan anslås pålitelig, skal goodwill/FOU avskrives over maksimalt ti år. Reglene skal forstås slik at gjenværende avskrivningsperiode pr. 1. juli 2021 (lovens ikrafttredelsestidspunkt) ikke kan overstige ti år.

Finansdepartementet har tidligere avklart at disse lovendringene vil gjelde fra regnskapsår påbegynt 1. juli 2021 eller senere, dvs. fra og med 2022 for selskaper som har kalenderåret som regnskapsår. Dermed vil overgangsreglene heller ikke få virkning før regnskapsåret 2022.

Forskrift om elektronisk rapporteringsformat – ESEF

Finanstilsynet har fastsatt forskrift om elektronisk rapporteringsformat (ESEF). Det nye rapporteringsformatet gjelder børsnoterte foretaks rapportering for regnskapsår som startet 1. januar 2021 eller senere.

ESEF innebærer at hele årsrapporten skal utarbeides i et XHTML-format. Dette kravet gjelder alle nevnte utstedere uavhengig av regnskapsspråk.

Reglene gjelder utstedere på regulert marked med Norge som hjemstat som har krav om å utarbeide årsrapporter etter verdipapirhandelloven kapittel 5. Det vil i hovedsak si utstederforetak notert på Oslo Børs hovedliste og Euro-next Expand.

IFRS-tilpasning av årsregnskapsforskrifter og IFRS 17

Finansdepartementet foreslår endringer i årsregnskapsforskriftene for forsikringsselskaper knyttet til innføring av IFRS 17 Forsikringskontrakter. Endringene foreslås å tre i kraft for regnskapsåret 2023.

Over 500 påmeldt praktisk prøve for revisor

Da fristen for påmelding utløp 9. september hadde over 500 meldt seg opp. Det er en dobling i forhold til det som har vært normalen de siste årene. Praktisk prøve avholdes tirsdag 9. november 2021.

Ofte stilte spørsmål

I denne spalten gjengis utvalgte spørsmål som er kommet til Revisorforeningens henvendelsessystem. Revisorforeningen har etter beste evne avgitt svar basert på de konkrete saksforhold, men påtar seg ikke rettslig ansvar for riktigheten, fullstendigheten eller anvendeligheten av de svar som er gjengitt.

Felles engasjementsavtale for konsern

Kategori: revisjon

Spørsmål: Kan det inngås en felles engasjementsavtale med morselskapet og dets datterselskaper?

Svar: Det er mulig å inngå en felles engasjementsavtale for et oppdrag som skal omfatte revisjon av morselskapet og datterselskaper i et konsern.

Det er imidlertid enkelte forhold som må tas i betraktning siden en engasjementsavtale om revisjon av et konsern i utgangspunktet bare er bindende for selskapet som har inngått avtalen og for å ivareta formålet i ISA 210 om bekreftelse av en felles forståelse mellom revisor og ledelsen av vilkårene for revisjonsoppdraget.

Alternativ A)

En måte å håndtere dette på, er å inngå en flerpartsavtale. Da angis de aktuelle konsernselskapene i engasjementsavtalen, og den signeres av personer som kan forplikte hvert enkelt selskap. Dette er mest praktisk hvis

samme person kan forplikte alle selskapene som er omfattet av avtalen, men kan la seg gjennomføre selv om flere personer i ulike selskaper må signere.

Det er også mulig å fastsette i engasjementsavtalen at fremtidige datterselskaper blir omfattet av avtalen hvis en person som kan forplikte selskapet har signert engasjementsavtalen. Hvis et nytt vesentlig datterselskap skal revideres, anbefaler vi at engasjementsavtalen uansett blir fornyet, eventuelt at det inngås en separat engasjementsavtale med dette datterselskapet.

Alternativ B)

En annen måte er å inngå engasjementsavtalen kun med morselskapet, og fastsette i avtalen at oppdraget også omfatter nåværende og fremtidige datterselskaper.

Revisor må i dette tilfellet vurdere behovet for egen engasjementsavtale med enkelte av selskapene i konsernet. Vurderingen må dokumenteres. Etter ISA 210.A26 bør blant annet følgende faktorer være med i vurderingen:

- Hvem som velger revisor for datterselskapet
- Hvorvidt det skal avgis en egen revisjonsberetning for datterselskapet
- Juridiske krav knyttet til valg av revisor
- Morselskapets eierandel
- I hvilken grad datterselskapets ledelse er uavhengig av morselskapet

Eksempler på forhold som kan trekke i retning av at det bør inngås egne engasjementsavtaler:

- Datterselskaper/underkonsern i utlandet
- Deleide datterselskaper
- Datterselskaper hvor det er «eksterne» styremedlemmer

Dersom det inngås felles engasjementsavtale, kan det være en viss risiko for at vilkårene ikke anses akseptert av alle datterselskapene, men de selskapsrettslige rammene for valg av revisor og morselskapets kontroll gjør at denne risikoen må anses å være liten. En ekstra trygghet kan oppnås ved å fastsette at morselskapet forplikter seg til å sørge for at engasjementsavtalen aksepteres av datterselskapene.

Bisnode – temperaturmåler

www.bisnode.no

	Siste måned	Nest siste måned	Endring i %	Sml. med 1 år tilbake	Endring
Konkurs	252	137	83,9 %	314	-19,7 %
Tvangsavvikling	430	127	238,6 %	80	437,5 %
Nyregistreringer	18 355	12 123	51,4%	16 300	12,6 %
Antall anmerkninger	1 929 703	1 935 260	-0,3 %	1 900 660	1,5 %
- Personer m/anmerkninger	254 359	254 728	-0,1 %	263 481	-3,5 %
- Foretak m/anmerkninger	57 814	58 917	-1,9%	57 719	0,2 %

Siste måned= 10.8.-12.9. Nest siste måned=7.7-9.8. 1 år tilbake= 10.8.2020-12.9.2020

Kilde: Bisnode

Avgiftsadvokaten svarer

Ivan Skjæveland er advokat og partner i Deloitte Advokatfirma og er spesialist på avgiftsrett. Han har prosedert en rekke skatte- og avgiftssaker for domstolene, og har møterett for Høyesterett. Han er også en ofte benyttet foreleser innenfor sitt spesialområde, og vil i denne spalten svare på spørsmål knyttet til avgift.

Ev. spørsmål kan sendes: iskjæveland@deloitte.no

Justeringsavtale og arbeider utført etter overdragelse

Spørsmål:

I forbindelse med oppføring av flere næringsbygg har vi opparbeidet offentlig vei og en rundkjøring. Etter fullføring har disse anleggene blitt overdratt vederlagsfritt til kommunen, og det ble i den forbindelse inngått en justeringsavtale. I forbindelse med og etter overdragelsen, har kommunen krevd retting i flere omganger. Vi har i den forbindelse engasjert entreprenør, og pådratt oss en rekke ekstrakostnader. Spørsmålet er om vi oppnår fradrag også for disse kostnadene, og om det må inngås en ny justeringsavtale for disse arbeidene for å unngå justeringsplikt?

Svar:

Det første spørsmålet er enkelt. Det foreligger fradragsrett også for disse etterarbeidene, hvis de oppførte næringsbyggene brukes i avgiftspliktig virksomhet. For å beholde fradragsretten og unngå justeringsplikt, må det inngås en avtale om overdragelse av justeringsforpliktelsen til kommunen,

innen oppgavefristen for den terminen overdragelsen skjer. Her blir det derfor et spørsmål om det i det hele tatt må inngås en ny justeringsavtale, når arbeidene skjer etter at anlegget allerede er overdratt til kommunen. I forskriftens § 9-1-1, hvor «inngående merverdiavgift» er definert, brukes formuleringen «påløpt» om hvilke merverdiavgiftskostnader som er gjensstand for justering. Dermed skulle man i utgangspunktet tro at kostnader som pådras etter overdragelsen av anlegget, iallfall ikke skal inn i den opprinnelige justeringsavtalen, og at det eventuelt må utarbeides en ny justeringsavtale når manglene er ferdig utbedret.

Høyesterett om utbedringer av mangler

I en dom fra Høyesterett i fjor (HR-2020-2060-A), la imidlertid retten til grunn at den riktige løsningen for kostnader i forbindelse med utbedringer av mangler etter overdragelsen, er at disse skal inn i den opprinnelige justeringsavtalen, og at man følgelig derfor skal øke beløpet som angir justeringsgrunnlaget, jf. forskriftens § 9-3-3 bokstav e. Forskriftshjemme-

len for denne endringsadgangen er § 9-3-3 annet ledd, som fastslår at dersom opplysninger «endres etter at avtalen er inngått, skal overdrageren rette dette overfor mottakeren». Departementets uttalelser i forbindelse med utformingen av forskriften kan imidlertid tyde på at denne bestemmelsen sikter til endringer i forkant av overdragelsen, og ikke arbeider etter overdragelsen. Etter denne avgjørelsen legger imidlertid Skattedirektoratet til grunn følgende:

«Dette kan gjøres ved at opplysningene i justeringsavtalen og kravene til dokumentasjon i merverdiavgiftsforskriften § 9-3-3 fortløpende oppdateres i tråd med utførelsen av etterarbeidene, slik at det fremgår at mottaker samtykker i overføringen.»

Et godt spørsmål er om slike mangelsarbeider også forskyver overdragelsestidspunktet på hele kontraktsarbeidet til manglene er ferdig utbedret, med den konsekvens at en oppnår forlenget frist til å inngå justeringsavtalen med kommunen.

Spør om arbeidsrett

Håkon Andreassen vil i denne spalten svare på spørsmål knyttet til arbeidsrett.

Andreassen er advokat og partner i Advokatfirmaet Storeng, Beck & Due Lund (SBDL) AS. Han rådgir norske og utenlandske virksomheter, offentlige organer og kommuner, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, på individuell og kollektiv arbeidsrett, og prosederer saker for alminnelige domstoler og Arbeidsretten.

Han er ofte benyttet som foreleser. Ev. spørsmål kan sendes: hakon.andreassen@sbdln.no

Arbeidsgivers rett til å trekke i lønn

Spørsmål

Jeg er en regnskapsfører som jobber for et firma i Oslo-regionen. Vi har hatt mye hjemmekontor den siste tiden og jeg har derfor måttet ta med meg bærbar PC, skjermer og annet utstyr hjem.

Et uhell

For omtrent to måneder siden hadde vi et uhell hjemme: min kone hadde plassert en stor kopp te med mye honning på arbeidspulten min, rett ved siden av den bærbare PC-en som sto åpen. Da jeg skulle sette meg ned, skubbet jeg bort koppen, og den veltet over det innebygde tastaturet. Ikke overraskende gjorde det at PC-en gikk i svart.

Erstatningsansvarlig?

Jeg forklarte situasjonen til min sjef umiddelbart etterpå, men dessverre har vi ikke det beste forholdet, og han mente at arbeidsgiver har rett til å trekke meg i lønn for dette. Han viste blant annet til at jeg i arbeidsavtalen har signert på at «Arbeidsgiver kan foreta trekk i lønn ved feil utbetaling av lønn og feriepenger, samt ved Arbeidstakers erstatningsbetingende handlinger som medfører økonomisk tap for Arbeidsgiver». Vi diskuterte dette nærmere, og han smalt da arbeidsmiljøloven § 14-15 i ansiktet på meg. Arbeidsgiver har på siste lønnskjøring trukket meg for 8500 kroner, som han mener var PC-ens verdi da den ble ødelagt. Kan jeg imøtegå dette?

Svar

Ja, arbeidsgiver har ikke uten videre lov til å trekke deg i lønn.

For ordens skyld; arbeidsmiljøloven § 14-15 baserer seg på at trekk i lønn og feriepenger som en hovedregel ikke skal skje. Den redegjør deretter spesifikt for i hvilke tilfeller det likevel kan skje, og det er bare i noen få tilfeller.

Det er et slikt som arbeidsgiver tilsynelatende har basert seg på. I (bokstav c) er det et unntak om at det kan trekkes i lønn «... når det på forhånd er fastsatt ved skriftlig avtale».

Må være avtalt skriftlig

Selv om dette unntaket ved første øyekast fremstår som et kurant rettslig grunnlag, er det sikker rett at bestemmelsen kun gjelder skriftlig avtale som konkret gjelder det enkelte lønnstrekket. Ettersom dere absolutt ikke har en slik avtale, er dette alternativet ikke anvendelig.

Må erkjennes skriftlig

Et annet aktuelt grunnlag kan tenkes i bokstav e: «... når det gjelder erstatning for skade eller tap som arbeidstaker i forbindelse med arbeidet forsettlig eller ved grov uaktsomhet har påført virksomheten, og arbeidstaker skriftlig erkjenner erstatningsansvar, eller dette er fastslått ved dom, eller arbeidstaker rettsstridig fratrer sin stilling».

Som det fremgår forutsetter også dette unntaket at den ansatte – du – skriftlig har *erkjent erstatningsansvaret*. Det er med andre ord ikke nok at du har beskrevet situasjonen som arbeidsgiver mener medfører ansvar; arbeidsgiver

må dokumentere at du skriftlig erkjenner rettslig ansvar. Det har du så vidt jeg kan se ikke gjort.

Alternativt kan ansvaret ditt være fastslått i en dom, noe som heller ikke er tilfellet. Det er da ikke grunnlag for lønnstrekk hjemlet i denne bestemmelsen.

I tillegg er det et ufravikelig krav at ansvaret ditt skyldes en forsettlig eller grovt uaktsom skadevoldende handling. Ut fra hva du opplyser, tviler jeg på at dette er tilfelle.

Forliksklage

En annen sak er at arbeidsgiver som andre skadelidte kan reise sak mot deg for å få fastslått ansvaret og i så fall deretter inndrive kravet som det gis dom for. Dette vil typisk skje ved en forliksklage i første omgang.

Formålstjenlig

Hvis ikke arbeidsgiver etterkommer en oppfordring om å tilbakebetale de trukne 8500 kronene, er forliksklage også den mest nærliggende fremgangsmåten for at du skal kreve pengene tilbake. Det vil da langt på vei være tilstrekkelig at du legger frem lønns-slippen som viser lønnstrekket som dokumentasjon, samtidig som du skriver at arbeidsgiver ikke har godtgjort at de har hatt rettslig grunnlag for å gjennomføre dette lønnstrekket. Hvorvidt du finner det formålstjenlig å fremme saken for forliksrådet eller ikke, må bero på din egen personlige vurdering.

Lykke til!

– Medlemmene kommer alltid først

Etter bare noen uker i jobben konstaterer Revisorforeningens adm. direktør Karen Kvalevåg at det viktigste fortsatt er å prioritere medlemmenes behov. Viktigheten av det lærte hun allerede fra barnsben av – bak disken i foreldrenes frukt- og sjokoladebutikk.

Redaktør Alf Asklund

Kunde- og medlemsfokus har vært viktig for Karen både som toppleder i næringslivet og som generalsekretær i Norges idrettsforbund (NIF) og Norges Olympiske og Paralympiske komité. At gleden og resultatene skapes ved at kunden er i fokus, var imidlertid ikke noe hun først lærte ved å jobbe i store og tunge organisasjoner, men bak disken i foreldrenes butikk på et lite sted på Vestlandet. I butikken var kvaliteten på varene avgjørende for kundeopplevelsen og omdømmet, som det er for tilliten til revisor og våre tjenester. Vi er allmennhetens tillitsperson og det må være kvalitet i alt vi gjør.

– Oppveksten med to fulltids arbeidende foreldre har nok påvirket meg mye. I butikken lærte jeg viktigheten av å skape sine egne resultater, levere kvalitet og at kunden måtte være i fokus – hver eneste dag, sier Karen.

Nå vil Karen ha et sterkt fokus på hvordan hun og Revisorforeningen skal kunne dekke revisorene og revisjonsvirksomhetenes behov. – Selv om Revisorforeningen er en forening for

Kunde- og medlemsfokus vært med Revisorforeningens nye administrerende direktør Karen Kvalevåg gjennom hele hennes karriere.

enkeltpersoner, vil vi også være relevante for revisjonsvirksomhetene uavhengig av størrelse. Her er det viktig å få engasjement og tilbakemeldinger fra medlemmene, på hva vi lykkes med og hva vi må forbedre eller slutte med, sier hun.

Karen sier hun er opptatt av å lytte og tror det er viktig for å få et tett og godt samarbeid med medlemmene og virksomhetene som de jobber i, basert på deres behov.

I likhet med Karens forrige arbeidsgiver, Norges idrettsforbund, er Revisorforeningen en medlemsorganisasjon bestående av små, mellomstore og store medlemsvirksomheter med svært ulike behov. – Ved å fokusere på behov, godt samspill og deling, skal vi sammen utvikle bransjen i riktig retning og i

takt med hvordan samfunnet endrer seg, sier hun.

Mangfold og likestilling er trukket frem som en av de strategiske prioriteringene i Revisorforeningens strategi og i foreldrenes frukt- og sjokoladebutikk lærte Karen også noe om mangfold.

– I hjemmet mitt var mangfold en selvfølge! Jeg har aldri tenkt over at det var noe jeg ikke kunne gjøre eller bli, fordi jeg var dame. Det er først de senere årene jeg har blitt smertelig klar over at det er langt fra en selvfølge i hele samfunnet, selv ikke i Norge. Vi jobbet aktivt med mangfold i Norges Idrettsforbund, og jeg gleder meg til å bruke min erfaring inn i revisjonsbransjen, en bransje som jeg opplever både ønsker og jobber aktivt med målet om

Turer i marka og på fjellet gir ekstra energi og glede, sier Karen

like muligheter og større mangfold, noe som også vil bidra til å løfte bransjens attraktivitet.

Hva har førsteinntrykket vært etter noen uker i foreningen?

– Jeg opplever å ha kommet til et sted med en kultur for godt samspill, sterkt eierskap og stolthet til jobben og bransjen og et ønske om å levere bra til medlemmene. Det har vært lett å bli kjent med folk, og det er en lett og god tone her. Jeg gleder meg til å bruke min kompetanse og energi på å utvikle foreningen og bransjen, sier Karen.

Bortsett fra å være Revisorforeningens nye administrerende direktør – hvem er Karen Kvalevåg som person?

– Jeg kan vel beskrive meg som en utålmodig og stolt revisor fra Karmøy

som har mye energi og ivrer etter å utvikle bransjen i samspill med og i tråd med medlemmenes behov.

Som person er jeg åpen og glad i mennesker. – Jeg er nok best sammen med andre, og har tro på å skape trygge og utviklende samspillsarenaer hvor den enkelte blir sett og hørt. Det gjør meg lykkelig å kunne glede noen – være til nytte for noen.

På fritiden liker jeg å være aktiv og turer i marka og på fjellet gir ekstra energi og glede, sier Karen som prøver å få til jevnlig organisert trening.

Vi ønsker Karen god tur i både i fjellet og det nye revisjonslandskapet!

BISNODE SMARTCHECK

Aldri har det vært lettere å oppdatere seg på markedet

SmartCheck er verktøyet som lar deg prospektere, kredittsjekke og overvåke dine kunder. Bisnode har skreddersydd SmartCheck for Revisorforeningens medlemmer.

Nytt for deg som er medlem av Revisorforeningen. Du får:

1. Lettere identifikasjon av reelle rettighetshavere.
2. Bransjeanalyse av klientenes regnskap.
3. Varsling når klienter får betalingsanmerkninger, og når foretak i området blir revisjonspliktige.
4. Revisoranmerkninger med kommentarer fra årsregnskapet.
5. Norges mest brukte kredittsjekk.

Alt i en og samme løsning

Kontakt Øyvind Øksnes for en uforpliktende gjennomgang av SmartCheck. Ring 93 62 67 18 eller send e-post til oyvind.oksnes@bisnode.com.

Ønsker du å få beskjed når foretak i ditt område blir revisjonspliktige?

 Bisnode

Kommunikasjonssjef
Stephen Bråthen
Den norske Revisorforening

Medlemsfordeler

Som medlem i Revisorforeningen har du og ditt firma tilgang til en rekke fordeler.

Medlemsfordeler for deg personlig

- Danske bank – gunstige vilkår
- BMW og Mini – rabatt bilkjøp/leasing
- Helseforsikring – Storebrand
- Faglig informasjon – nettsiden, nyhetsbrev, veiledninger mv.
- Veiledningstjenesten – alle fagområder på nett, svar innen 1–2 arbeidsdager
- Revisjon og Regnskap
- Brilleland – gunstige rabatter
- Haugenbok.no – opptil 15 % rabatt
- Rabatt på kurs
- ReKomp kursabonnement

Medlemsfordeler for firmaet

- Danske Bank – gunstige vilkår
- Tjenestepensjon – Storebrand
- Profesjonsansvar/sikkerhetsstillelse – Söderberg & Partners
- Helseforsikring – Storebrand
- BMW og Mini – rabatt bilkjøp/leasing
- Digitale verktøy – 24SevenOffice, BT360, Simployer, Bisnode Smart-Check, Purehelp Pro, Styreplan for Revisor, Proff Forvalt
- Telefoni og bredbånd – Telenor og Phonero
- Nettside/sosiale medier – bransjeløsning fra Idium
- ReKomp kursabonnement

Drift av virksomhet

- Etablering og drift av virksomhet
- Godkjenning/autorisasjon
- Tilsyn og kontroll
- Profilerings av egen virksomhet
- Revisor i profesjonelle vanskeligheter

Følg Revisorforeningen på sosiale medier

Dialogmøte – vær med å påvirke!

Møt Revisorforeningens nye leder, Karen Kvalevåg som deler sine tanker og ønsker innspill på hvordan foreningen kan gi verdi for medlemmene og øke profesjonens aktivitet. Hør også om arbeidet med ny internasjonal standard for revisjon av enkle/små foretak og forventningene til arbeidet mot hvitvasking og terrorfinansiering etter flere vedtak om overtredelsesgebyr.

Fysiske møter finner sted i Bergen (15. november), Oslo (16. november), Stavanger (22. november) og Trondheim (24. november). Det vil også bli avholdt et digitalt møte i løpet av høsten.

Les mer og meld deg på, se: revisorforeningen.no/kurs/kursliste/dialogmote-var-med-a-pavirke/

Kvalitetskontrollen 2021 gjennomføres digitalt

Kvalitetskontrollen 2021 ble innledet med Kontrollørkonferansen 26. august. Kontrollørkonferansen holdes hvert år for deltakende kontrollører, og på konferansen behandles blant annet opplegget for årets kvalitetskontroll.

På grunn av situasjonen rundt koronapandemien ble det ikke gjennomført kvalitetskontroll i 2020, og det ble derfor ekstra mange som ble valgt ut for kontrollen i 2021. Totalt skal rundt 225 oppdragsansvarlige revisorer kontrolleres i år. Dette inkluderer også oppfølgingskontrollene fra Kvalitetskontrollen 2019.

Som følge av dette har det vært et ekstra behov for kontrollører. Dette er

blitt løst ved at eksisterende kontrollører har strukket seg langt i antall oppdrag, samtidig som vi har fått noen nye kontrollører med på laget.

På grunn av usikkerheten rundt koronapandemien ble det besluttet at kvalitetskontrollen i år gjøres digitalt, dvs. uten stedlig oppmøte. Både Finanstilsynet og Regnskap Norge gjennomførte sine kontroller digitalt i 2020, og har gode erfaringer fra dette.

Alle kontroller av regnskapsføring gjennomføres derfor også som dokumentbasert tilsyn.

Siste frist for rapportering av revisjonskontrollene er 15. november 2021.

Finn en revisor – har vi korrekte kontaktopplysninger om ditt firma?

Har du sjekket hvilke kontaktopplysninger vi har registrert på ditt firma under «Finn en revisor» (revisorforeningen.no/om-revisjon/finn-en-revisor1/) på revisorforeningen.no?

Endringer av firmaopplysninger kan du sende til: info@revisorforeningen.no.

Har vi korrekte opplysninger om deg?

For at vi skal kunne yte våre medlemmer best mulig service er det viktig at vi til enhver tid har registrert korrekte kontaktopplysninger. Alle påloggede medlemmer kan selv sjekke hvilke opplysninger vi har registrert under «Min side» (revisorforeningen.no/kundesider/min-side) på revisorforeningen.no.

Her kan påloggede medlemmer se bl.a. mobilnummer, e-postadresse, arbeidsgiver og type godkjenning som vi har registrert. Ser du feil eller mangler i oversikten, kan du benytte «Endre mine opplysninger» for å sende oss oppdateringer – enkelt og greit.

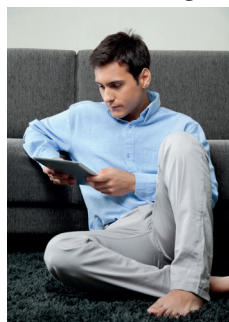
Har du spørsmål kan du ta kontakt ved hjelp av kontaktskjemaet på: revisorforeningen.no/om-oss/kontakt-oss/

Takk for at du holder oss oppdatert!

Revisjon og Regnskap blir kun digitalt fra 2022

Som et ledd i Revisorforeningens bærekraftarbeid vil Revisjon og Regnskap fra 2022 kun utgis digitalt. Nettutgaven av Revisjon og Regnskap gir deg tilgang til alle artikler helt tilbake til nr.

5-2003. Du kan søke i fritekst på emne eller forfatter på www.revregn.no

Du får tilgang til nettutgaven ved å logge inn på revisorforeningen.no med ditt medlems-/abonnementsnummer som brukernavn og passord. Klikk på «Tidsskrifter» i toppmenyen, og velg «Revisjon og Regnskap på

nett». Alternativt kan du logge deg inn direkte på www.revregn.no

Ønsker du å velge bort papirutgaven av bladet allerede nå, kan du sende en melding til forlag@revisorforeningen.no.

Gjør som 1500 andre – bestill ReKomp i dag!

ReKomp er et kursabonnement for deg som er revisor eller regnskapsfører. Med ReKomp får du tilgang til alle våre digitale og fysiske kurs. DnR-konferansen inngår ikke i abonnementet, men som abonnent kan du delta på konferansen til rabattert pris.

Les mer på: revisorforeningen.no/kurs/rekomp-kompetanseutvikling-enkelt-og-kostnadseffektiv/

Skatt- og avgiftsdagene 2021 – fysisk og digitalt!

Da kan vi endelig igjen avholde Skatt- og avgiftsdagene fysisk rundt om i landet! I januar 2022 vil også kurset bli oppdatert og tilbudt som eKurs.

Som kursdeltaker på det stedlige kurset i desember 2021 vil du få det nye eKurs med på kjøpet. Vi sender deg link til påmelding så snart kurset foreligger på nyåret.

Les mer om kurset og hvilke steder det tilbys på:

revisorforeningen.no/kurs/kursliste/
revisorforeningens-skatt-og-avgiftsdager-2021/

Kryssord (se løsning side 36)

				ELTE ↓	↓	SOT FRANSK KOP- MUNE ↓	↓	MUNN- SKAP, KYNDIG- HET ↓	↓	ROMER- TALL 1000	↓	PREPO- SISJON	↓
				OVERSLAG OVER NORSK ØKONOMI						↓	POPULÆR BIBELSK BORG	↓	
				BOKHAN- DEL- KJEDE				STREV				BILKJ. TEGN NEDER- LAND	
				ROMER- TALL 100									
				OKSE- KALV EIE- DELER									
KLAR- SYN	↓	SYK- DOM- MEN	PUNKTER, FAKTA	JAP- ANSK SKUE- SPILL	HØFLIG- HETSFORM AVLEGGES I RETTEN		BY I ROMAN- IA	VIRUS					
↳							AKT, TANKE	GÅRDS- PÅSS				FISKE- VÆR I LOFOTEN	
	↓		DJERVE					"I DET HERRENSÅR LEGGES TIL ET TALL			INSEKT- BITT	↓	
KUND- ER				LAND I AFRIKA	LEIR- TØY				↳			ROMER- TALL 500	
MÅNED	↳				FOR- FATTER ↑		SØKKE- STEIN	DAL- SIDE		OR- KOMME RYDDE		↓	
NEST- SDEF			BUNN, GRUNN			↳						BY 06 ELV	
ROMER- TALL 10			RAGE										
	↓	↳			STAD	PREF. OG ADVERB	TIDS- PUNKT MÅNE- FASJE						↑
KJ. TEGN FOSFOR		PODI- ET						BILKJ. TEGN SPANIA		"DET ER"			↑
↓	↳		→				→	↓	→				↻

Kryssordforfatter: Rolf Bangseid

Skatt:

Frivillig retting

– en redningsplanke under press

Regjeringen ønsker å undersøke om reglene om frivillig retting i sin nåværende form oppfyller formålene de er ment å ivareta, og Skattedirektoratet ønsker en innstramming av ordningen. Vi mener det ikke er behov for en slik innstramming og at skattepliktige fortsatt bør kunne rette feil uten å risikere tilleggsskatt og straff.

Advokatfullmektig
Marius Mansika-Aanstad
Advokatfirmaet PwC

Advokatfullmektig
Eivind Robstad
Advokatfirmaet PwC

Frivillig retting

Brudd på skatte- og avgiftsreglene vil i utgangspunktet medføre tilleggsskatt dersom det ikke er gitt riktige og fullstendige opplysninger til skattemyndighetene. Det er imidlertid gjort unntak for tilleggsskatt i tilfeller hvor den skattepliktige selv retter feil som oppdages før skattemyndighetene har satt i gang en kontrollundersøkelse – såkalt *frivillig retting*.

Regjeringen har i revidert nasjonalbudsjett for 2021 varslet at myndighetene vil undersøke om reglene om frivillig retting i sin nåværende form oppfyller formålene de er ment å ivareta. I lys av dette har Skattedirektoratet utarbeidet et notat som drøfter ulike sider av regelverket om frivillig retting slik det er i dag, og mulige endringer av reglene.

Selvdeklarerer av egne økonomiske forhold

Adgang til frivillig retting, i prinsippet fritak fra tilleggsskatt og straff, må ses i sammenheng med det norske skatte- og avgiftssystemets prinsipp om selvdeklarerer av egne økonomiske forhold. Dette prinsippet innebærer at skatte- og avgiftspliktiges egne opplysninger danner grunnlaget for skattemyndighetenes fastsettelse av skatt og avgift. Dersom skattepliktige ikke oppgir riktige og fullstendige opplysninger, kan skatt og avgift bli fastsatt uriktig.

Et incentiv til selv å rette forhold

Formålet med reglene om frivillig retting er delvis å gi skatte- og avgiftspliktige et incentiv til selv å rette forholdet for å unngå tilleggsskatt og straff ved å

gi riktige og fullstendige opplysninger, og delvis å lette skattemyndighetenes kontrollarbeid.

Gjelder alle skattearter

Det virker som om notatet tar utgangspunkt i den skattemessige håndteringen av de personlige utenlandsformulene og -inntektene. Reglene om frivillig retting gjelder imidlertid for alle skattearter, herunder bedriftsbeskatning og merverdiavgift. Vår erfaring er at adgangen til frivillig retting benyttes aktivt for disse skatteartene, når bedrifter selv oppdager at det er blitt gjort feil.

Notatet tar ikke direkte stilling til hvordan frivillig retting skal løses for bedriftsbeskatning og merverdiavgift. Skattedirektoratets forslag til endring av regelverket gjelder imidlertid generelt for alle skattearter. Forslagene vil derfor potensielt kunne få betydning også for rettingsadgangen og tilleggsskatt knyttet til bedrifters opplysninger om inntektsbeskatning eller merverdiavgift.

Hovedtrekkene i forslaget

Skattedirektoratet konkluderer med at det fortsatt er behov for regler om frivillig retting, men ønsker en innstramming av ordningen. I notatet er det fremmet tre overordnede endringsforslag for reglene om frivillig retting, som etter direktoratets mening vil gjøre ordningen bedre tilpasset dagens samfunn:

- Fritaket for tilleggsskatt er foreslått begrenset til enten de siste tre eller fem årene, mot i dag inntil ti år, og det er foreslått innføring av en strafferabatt når skattepliktige bidrar til saksopplysning også etter utløp av fristen.
- Beviskravet for at den skattepliktige ikke har rettet eller sagt fra frivillig, senkes til ordinær sannsynlighetsovervekt, mot at det i dag må bevises «utover enhver rimelig tvil» at rettingen ikke er motivert av et kontrolltiltak.
- Det innføres en egen bestemmelse om tidsbegrenset fritak for tilleggsskatt for hele grupper i forkant av en varslet kontrollaksjon.

Skal og bør frivillig retting straffes?

Skattedirektoratet har ikke konkretiserte forslag om hvordan disse tre områdene skal lovfestes. Det er dermed uklart hvordan disse endringene vil slå ut i praksis etter videre behandling i Finansdepartementet og et mer grundig høringsarbeid. Tiltakene omtales imidlertid i notatet som en «innstramning», og innebærer i realiteten at det blir «enklere» å ilegge tilleggsskatt i tilfeller hvor skattepliktig selv tar initiativ til rettingen.

Det sentrale målet bør være å fastsette riktig skatt

Vi mener det kan stilles spørsmål om en slik innsnevring er riktig vei å gå, dersom formålet med reglene fortsatt er å oppfordre skattepliktige til selv å oppgi riktige opplysninger om skatt og avgift. Slik vi ser det, bør det sentrale målet være å fastsette riktig skatt. Dette vil ikke alltid skje til riktig tid, noe som skyldes stadig mer kompliserte skatte- og avgiftsregler.

En atferd som bør oppmuntres – ikke straffes

Vi anser det som en klar fordel at skattepliktige bidrar til korrekt fastsetting, gjennom selv å rette feil. Vår oppfatning er at dette er en atferd som bør oppmuntres, og ikke straffes ved økt bruk av tilleggsskatt. Trolig innebærer adgangen til frivillig retting at de beløpene staten «taper» i tilleggsskatt veies opp ved økning i fastsatt skatt og avgift som ellers enten ikke ville vært fanget opp i det hele tatt, eller bare etter en potensielt omfattende og krevende kontroll.

Er Skattedirektoratets begrunnelser for endring fornuftige?

Skattedirektoratet slår fast at reglenes bakenforliggende formål stadig er å gi skattepliktige et incentiv til å rette feil på egenhånd, samt å begrense etatens bruk av ressurser på kontroll saker som heller kan og bør rettes frivillig.

Reglene om frivillig retting gjelder for alle skattearter og for både de som har mye penger og de som har lite penger.

Vil uansett få informasjonen

Skattedirektoratet viser imidlertid til at behovet for reglene om frivillig retting er svekket som følge av økt informasjonsutveksling om økonomiske forhold mellom landene. Tanken er at skattemyndighetene uansett vil få tilgang til informasjonen, uten skattepliktiges «hjelp».

Øker skattemyndighetenes ressursbehov

Slik vi ser det er ikke økt informasjonsflyt alene en god nok grunn til å fjerne ordningen med frivillig retting. Uten skattepliktiges bistand til en riktig fastsetting vil skattemyndighetene sitte igjen med et økt ressursbehov for å gjennomgå all ny informasjon. At det foreligger en bedre informasjonsflyt, og i forlengelsen av den en økt oppdagelsesrisiko, er erfaringsmessig ikke skattyters motivasjon ved egenretting.

Bruk av «bevis» og «tilståelsesrabatt»

Vi mener at det også er betenkelig om det kan tolkes slik at tilsendt ubehandlet informasjon potensielt skal kunne anvendes av skattemyndighetene som bevis for at skattyters egenretting ikke har vært frivillig. Videre mener vi at det ligger en samfunnspolitisk gevinst i at det innrømmes en «tilståelsesrabatt» også på skatte- og avgiftsområdet. Det

er i alle parter interesse at fastsettingen blir rettmessig ved minst mulig bruk av egne og offentlige ressurser.

Den allmenne rettsfølelsen

Skattedirektoratet viser også til at dagens regler kan være i strid med den allmenne rettsfølelsen når det kan stilles spørsmål om graden av frivillighet ved rettingen. Særlig synes dette å gjelde de nevnte utenlandsformuene og -inntektene som kan hentes hjem uten tilleggsskatt, gjerne etter flere år hvor formuene er unntatt beskatning.

Vi tror ikke at disse sakene innebærer at den allmenne rettsfølelsen generelt er under press, så lenge adgangen til frivillig retting innebærer at skatt og avgift faktisk betales. Så får det vel heller være at motivasjonen i enkelte tilfeller var å unngå tilleggsskatt og straff.

Å rette opp «fedrenes feil»

Det kan også være verdt å nevne at utenlandsformuene kan være arvet på tidspunktet den skattepliktige iverksetter frivillig retting. At arven er overført, er en forutsetning for at arvingen, som skattepliktig, kan rapportere om formuen. Det må i disse tilfellene etter vårt syn være bedre at arvingene faktisk søker å rette opp i «fedrenes feil», enn å ilegge tilleggsskatt og straff for den historiske unnlatsen.

Bør selv kunne rette opp feil

En eventuell endring av reglene om frivillig retting er ennå på et tidlig stadium. Det vil derfor være svært interessant å følge utviklingen videre, særlig i lys av et mulig regjeringsskifte etter høstens stortingsvalg. Vårt standpunkt er at det også i fremtiden bør være mulig å rette feil den skattepliktige selv oppdager ved endret rapportering av skatt og merverdiavgift uten å risikere tilleggsskatt og straff.

Betydningen for norsk næringsliv

Ny strategi for sirkulær økonomi i Norge

16. juni publiserte regjeringen en nasjonal strategi for sirkulær økonomi som skal sikre en bærekraftig, klimanøytral og ressurseffektiv omstilling i Norge. Med ny strategi for sirkulær økonomi fra både den norske regjering og EU, vil norsk næringsliv møte på nye markeder og nye rammevilkår særlig knyttet til produkt- og produksjonsprosesser, produktmerking, digitalisering og datadeling. For å kunne konkurrere i fremtidens markeder, vil det være viktig for norsk næringsliv å posisjonere seg tidlig.

MSc i Økonomi og
Administrasjon/siviløkonom
Caroline Silver
Seniorkonsulent
i Risk Advisory, Deloitte

Samfunnsviter/
MSc i industriell økologi
Caroline Persson Hager
Manager og tjenesteleder for
bærekraftstjenester
i Risk Advisory, Deloitte
*Medforfatter av nasjonalt kunnskaps-
grunnlag for sirkulær økonomi*

Sivilingeniør/MSc
Anders Magnus Løken
Director og leder for data, analyse
og bærekraft i Risk
Advisory, Deloitte

Verdikjeder

En helhetlig verdikjederegulering

En sirkulær omstilling vil få konsekvenser langs hele verdikjeder, fra råstoffuttak til avfallshåndtering. EU har lagt frem en verdikjedebasert tilnærming i utarbeidelse av nye regelverk for et utvidet omfang av produktgrupper og egenskaper. Dette innebærer at det vil bli stilt krav til bærekraft i hele verdikjeden til et produkt. Den norske regjeringen følger opp med tiltak knyttet til alle EUs prioriterte verdikjeder. Noen eksempler er å:

- Styrke arbeidet mot ulovlig eksport av EE-avfall
- Innføre separat innsamling av tekstiler
- Videreutvikle det samlede statistikk- og analysegrunnlaget for gjenvinning av plast
- Styrke arbeidet med reduksjon av matsvinn

Et forslag for et nytt produktrammeverk for batteri er utformet i EU, og varslet innført innen 2026. Regjeringen vil på sin side jobbe for å sikre norske interesser og verdikjedeperspektivet

i ferdigstillingen av denne batteriforordningen. Produktrammeverket for batteri ansees å bli retningsgivende for kommende regelverk for de prioriterte produktområdene. Dette betyr at for en utvidet gruppe av prioriterte produkter vil det stilles krav til at:

- Produsenter må ha oversikt over bærekraftsaspektet i sine leverandørkjeder i tråd med internasjonale prinsipper
- Produsenter vil bli pålagt utvidet produsentansvar for innsamling og materialgjenvinning av produktene
- Innkjøpskriterier for offentlige innkjøp er varslet som et potensielt krav for å styrke etterspørselssiden
- Innføring av digitalisert dokumentasjon om produktegenskapene, med formål om å opprette felles-europeiske elektroniske system for produktinformasjon.

Sirkulære verdikjeder gir utfordringer og nye muligheter

Sirkulære verdikjeder kan bidra til å bygge opp ny industriaktivitet knyttet til behandling av avfallsprodukter, returtjenester og råvare- og materialres-

sursene og nye markeder for ombruk. Dette vil innebære et større verdiskapingspotensial innad i eksisterende verdikjeder, og i forlengelse av verdikjeder på tvers av bransjer. Utvikling av sirkulære verdikjeder kan imidlertid være krevende og medføre risiko knyttet til at aktører langs verdikjeden er gjensidig avhengige av hverandre. For norske aktører vil verdikjedetilnærmingen medføre et behov for å utføre livssyklusanalyser og materialflytsanalyser for å få oversikt over den samlede miljøeffekten og kostnaden av ulike produkter.

Etablering av sirkulære markedsplasser for ombruk og resirkulering av varer kan innebære muligheter for nye tjenestoområder i en forlengelse av livsforløpet til varer. Den norske regjeringen vil blant annet legge til rette for utvikling av markedsløsninger for økt gjenvinning av sekundære råvarer i industrien, og markedsplasser for sekundære råvarer og materialer for øvrig. Det gir nye muligheter for norske næringslivsaktører som ønsker å satse på ombruk og resirkulering.

EU som global pådriver

Store deler av rammebetingelsene for sirkulær økonomi utvikles i EU, og den sirkulære omstillingen er allerede i gang i det indre markedet i Europa. Dette vil ha innvirkning på forventningene og rammevilkårene som norske virksomheter møter fremover. Norsk næringsliv vil bli påvirket og bundet av regelverk som trer i kraft i EU gjennom EØS-avtalen, og av forventede norske rammeverk og -vilkår som støtter seg til EU. Eksempler på dette er innføring av produktrammeverk, økt krav til innslag av sekundære og fornybare råvarer i prioriterte verdikjeder, nye krav til dokumentering gjennom utvidede merkeordninger, standarder og datadeling. Endringene vil endre dynamikken i de europeiske markedene, og gir muligheter for ny verdiskaping og økt konkurransekraft for norsk næringsliv.

Produkt- og produksjonsprosesser

Bærekraftig produksjon og produktdesign er en sentral del av strategien for sirkulær økonomi. Regjeringen fremhever i strategien at Norge kan posisjonere seg som et foregangsland som leverandør av produkter produsert med lave utslipp og bærekraftige produksjonsforhold, og som oppfyller høye produksjonsstandarder. Det innebærer at det vil bli stilt krav til bærekraft i hele verdikjeden til et produkt, og økte forventninger til dokumentasjon av bærekraft og klimavtrykk.

Økodesign

Det arbeides både nasjonalt og i EU med å utforme et styrket produktrammeverk. Det vil bli stilt krav om at produkter utformes med formål om energieffektivitet, holdbarhet og mulighet for reparasjon, oppgradering, ombruk og gjenvinning, og at de skal være tilpasset sirkulære verdikjeder. Nye regelverk på produktnivå vil endre konkurransefortrinn mellom primære og sekundære råmaterialer som inngår i produksjon. Det vil medføre nye rammevilkår for nyproduksjon og materialgjenvinning av produkter.

EU vil i løpet av fjerde kvartal 2021 legge frem produktrammeverket for mer bærekraftige produkter (økodesignreformen). Både produsenter og importører i EU og det indre markedet (EØS) er pålagt å følge de oppstilte kravene. Det betyr at norske aktører som tar i bruk produkter som produseres eller omsettes i EU i sin egen pro-

duksjon eller verdikjede, må være forberedt på å etterleve nye produktkrav.

Utvidet produsentansvar

I produktstadiet er det ventet et mer direkte produsentansvar for at produktene som innføres i markedet har egenskaper som passer inn i en sirkulær økonomi. Eksempelvis er det varslet nye krav i emballasjeregulverket. Dette er ventet å omfatte utvidet produsentansvar til å ivareta bedre design, reduksjon av emballasjemengde og ansvar for å bidra til økt ombruk og materialgjenvinning av emballasjen. Det nye produktrammeverket og utvidet produsentansvar vil styrke konkurransekraften til virksomheter som innarbeider innovative forretningsmodeller, omfavner delingsøkonomi og digitalisering. Regjeringen varsler samtidig at det vil arbeides med en regelverksutforming som støtter produktpolitikken i EU, og prioritere en hurtig innføring av produktrammeverket for å sikre like rammevilkår i norske markeder.

Digitalisering, standardisering og dokumentering

Digital produktinformasjon og plattform for datadeling

Datadeling og tilrettelegging for data-drevet innovasjon og utvikling er en viktig del av utviklingen til en sirkulær økonomi. Regjeringen ønsker å innføre krav til digital produktinformasjon som tar høyde for grunnleggende bærekraftsaspekter i hele verdikjeden. EU vil gjennom sin digitaliseringsstrategi

etablere en felleseuropeisk plattform for data for å sikre tilgjengeligheten av data i europeiske markeder. Som en del av dette skal standarder, verktøy og infrastrukturer for å lagre, behandle og dele data utvikles. Digitale løsninger som gir oversikt over ressurser som inngår i verdikjeder, vil kunne gi økt verdiskaping. For norsk industri vil det være sentralt å kunne kartlegge materialstrømmene fra ulike virksomheter som er tilgjengelige fra ett produksjonsledd til et annet, og som kan gjøres tilgjengelig i en slik database. Kartlegging av eksempelvis miljøgifter og farlige stoffer i materialstrømmer vil være viktig i arbeidet for å sikre at sekundære råvarer har tilstrekkelig høy kvalitet for å kunne omsettes videre. En annen viktig næringsmulighet er knyttet til bruk av teknologi og stor-data som effektiviserer og optimaliserer bruk av innsatsfaktorer, reduserer kostnader og øker produksjonen.

Dokumentasjonskrav

Bedre og lettere tilgjengelig markedsinformasjon er digital, standardisert produktinformasjon og en viktig forutsetning for et effektivt og velfungerende produktrammeverk for etablering av sirkulære markeder. Det vil derfor innføres nye dokumentasjonskrav til bærekraft, avfallsrapportering og ombruk i ulike næringer. I tillegg vil det stilles krav om sporbarhet i verdikjeden, blant annet for innhold av kjemiske stoff til materialer og produkter. Kjemikaliereregulverk vil inngå som del av produktregelverket og legge til rette for renere materialer som er egnet for ombruk og gjenvinning.

For å tilrettelegge for innføring av harmoniserte, tydelige dokumentasjonskrav, skal regjeringen gi tilskudd til Standard Norge for å styrke standardiseringsarbeidet innenfor sirkulær økonomi. For norsk næringsliv vil det være fordelaktig at kravene er basert på globale standarder, gjennom like rammevilkår for norske aktører i både norske og europeiske markeder.

Standardisering og merkeordninger

For at produsenter, innkjøpere og forbrukere skal kunne ta bærekraftige

valg, må det foreligge tilstrekkelig informasjon som gjør det mulig å identifisere mindre klima- og miljøbelastende alternativer. Det utarbeides derfor merkeordninger som stiller miljøkrav for varer og tjenester. Disse skal være basert på en helhetlig livsløpsevurdering med fokus på klimapåvirkning og sirkulær økonomi, fra råvare til produksjon, bruk, resirkulering og avfall. I EU arbeides det med å utarbeide en standardisert metodikk for vurderingen av det samlede miljøfotavtrykket til et produkt som skal bygge på EU Ecolabel. I Norden skal miljømerking styrkes gjennom det pågående prosjektet for videreutvikling av det offisielle nordiske miljømerket Svanemerket. Merkeordningene vil være viktige bidrag til at aktører kan dokumentere produktene på en sammenlignbar måte i norsk og europeisk sammenheng.

Marked

Markedsmuligheter i merking og dokumentasjon

EU vil i løpet av 2021 legge frem et forsterket forbrukervernregelverk, som vil få betydning for norsk forbrukerpolitikk og -regelverk, med fokus på å styrke rollen til forbrukere i den sirkulære økonomien. For produsenter vil det derfor være nye markedsmuligheter i å kunne gi pålitelig og relevant informasjon om miljøegenskaper, levetid og tilgjengelige reparasjonstjenester til deres produkter.

Norsk næringsliv har konkurransefordeler

Økte krav til lave klimagassutslipp i det europeiske markedet vil styrke konkurransekraften til norske produsenter som har høy tilgang på fornybar kraft. Samtidig vil styrket produsentansvar for sosiale, etiske og miljømessige forhold i verdikjeden være fordelaktig for norsk næringsliv som opererer i et transparent og velregulert samfunn som det norske. I tillegg inngår produkter fra norsk industri i flere verdikjeder som er blant EUs prioriterte verdikjeder for sirkularitet.

En bærekraftig transformasjon av samfunnet vil kreve betydelige investerin-

ger for å tilrettelegge for nye næringsstrukturer. Førstegangsinvesteringer i ny teknologi, utvikling av nye forretningsmodeller og produksjonsmetoder som øker ressursutnyttelse- og markedseffektivitet vil medføre høye bedriftsøkonomiske kostnader. Det vil imidlertid kunne medføre lønnsomhet gjennom økt konkurransekraft på sikt. På en side vil stabilitet i råvarepriser til regenerative ressurser og mer standardisering av materialer og produkter føre til mer stabilitet i verdikjedene og effektiviseringstiltak vil kunne gi lavere kostnader på lang sikt. På en annen side vil krav til standardiserte produktdata som er digitalt tilgjengelige og sammenlignbare, utvidelse av merkeordninger og dokumentasjonskrav, og et nytt klassifiseringssystem for bærekraftige økonomiske aktiviteter (EUs taksonomi), gjøre det lettere for investorer å identifisere bærekraftige investeringsmuligheter på tvers av land og sektorer. Dette innebærer muligheter for større risikoavlastning for langsiktige investeringer i ny teknologi og forretningsmodeller som løser felles-europeiske utfordringer gjennom nasjonalt og EU-harmonisert regelverk. Slik vil det være mulig å kapitalisere på investeringer i et større marked ved at kunnskap, kompetanse og teknologi kan overføres til flere sektorer og næringer på tvers av landegrensene.

Videre er det ventet incentivordninger og økonomiske virkemidler som er tilpasset nasjonale særtrekk ved Norges økonomi, som enten forsterker eller utfyller regulatoriske krav som kommer fra EU. Regjeringen skal utføre en større gjennomgang av skatte- og avgiftssystemet som vil bli behandlet særskilt. Her skal de også se på hvordan riktigere miljøprising og andre økonomiske virkemidler kan bidra til bedre ressursutnyttelse og en mer sirkulær økonomi. Regjeringen skal også legge frem en handlingsplan for sirkulære offentlige anskaffelser som vil innebære styrkede markedsmuligheter i denne økonomien.

Mer å vinne på en tidlig omstilling

Større bevissthet rundt økodesign og en mer helhetlig bærekraft, livssyklus-

perspektiv både i verdikjeden og blant forbrukere, vil kunne innebære at norske næringslivsaktører kan forvente økt konkurranse når forbud og produktkrav innføres i EU. Gjennom at importerte produkter som oppfyller EU-krav til sirkularitet inngår i norske varesortiment vil norske aktører risikere å tape markedsandeler hos bevisste forbrukere.

Innføring av EUs handlingsplan og særegne nasjonale strategier for sirkulær økonomi i Europa, vil endre dynamikken i europeiske markeder, og gi muligheter for ny verdiskaping. I tiden før regelverk, krav og rammevilkår er ferdig utarbeidet og implementert, vil det være mulig å oppnå markedsandeler og styrket konkurransekraft gjennom en differensieringsstrategi, og tidlig posisjonering i det pågående grønne skiftet. Norske aktører bør omstille produksjonen til i større grad å benytte standardiserte materialer og produkter, etterleve dokumentasjonskrav og omstille produksjonen til å ta i bruk sekundære og regenerative alternativer. Innføring av digitale løsninger for deling av data innad i verdikjeden på tvers av bransjer og sektorer vil være en viktig forutsetning for å få en slik posisjonering.

En tidlig posisjonering vil være avgjørende for å kunne skape velfungerende, lønnsomme næringsstrukturer og kunne konkurrere i fremtidens markeder. Det grønne skiftet er her nå.

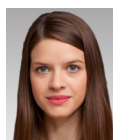
Status quo eller endrede betingelser?

Ny frihandelsavtale med UK

Norge har blitt enige om en frihandelsavtale med UK. Avtalen avløser den midlertidige avtalen Norge, Island og UK har hatt siden nyttår, jf. artikkel i Revisjon og Regnskap 4-2021. Den nye avtalen styrker forholdet mellom landene og dekker et bredt spekter av områder blant annet innen politikk, handel og økonomi. Politikerne er fornøyde med resultatet, men hva vil den ha å si for næringslivet?

Advokat
Per Kirknes
PwC

Advokatfullmektig
Teresa Sermak
PwC

Den nye frihandelsavtalen gjelder ikke bare lettelse knyttet til handel med varer og tjenester, men også forbedrede investeringsmuligheter, reduksjon av tekniske handelshindringer, utvidet tilgang til arbeidsmarkedet, gjensidig anerkjennelse av visse kvalifikasjoner (helsepersonell), åpen og rettferdig konkurranse, tilgang til offentlige anbud og koordinering av ganske mange tekniske forskrifter.

Avtalen er en av de mest omfattende Norge har inngått med noe land. Det er likevel viktig å være klar over at reglene i den nye avtalen ikke er i nærheten av den integrasjonen Norge har med EU gjennom EØS-avtalen.

Er tollfritak og lettelse blitt slik som ønsket?

Regjeringen gikk inn i forhandlingene med ønske om å beholde toll-lettelsene vi har hatt i EØS-avtalen, og forbedre vilkårene for norsk sjømat.

Grovt sett kan vi si at det første ønsket er oppfylt. Norge og UK har blitt enige om fullt tollfritak på alle industriprodukter seg imellom, og vi har fått videreført den norsk/britiske delen av mange av tollkvotene på landbrukspro-

dukter vi allerede hadde avtalt med EU, både på eksport- og importsiden.

Når det gjelder ønsket om forbedring av vilkårene for norsk eksport av sjømat, har suksessen vært mer begrenset. Dette skyldes som nevnt over at UK som motytelse krevde lettelse i tollsatsene for sin eksport av landbruksprodukter. Dette var det ikke politisk støtte for i Norge, og resultatet har derfor blitt mer eller mindre som før. Noen justeringer (sammenlignet med EØS-avtalens regler) har partene likevel har blitt enige om:

Import til Norge

- Fire britiske oster føyes til listen over faste oster med kronetoll, noe som gir lavere tollkostnader ved import
- Tollfritak for fiskefôr og råvarer til fiskefôr

Eksport til UK

- Tollfritak for fryst filet av makrell, hyse, sei og andre hvitfiskarter
- Tollfritak for fryst filet av torsk innenfor en årlig kvote, og 0,9 pst. utenfor kvote
- Tollfritak for frysede pillede reker fra 2023, og tilgang til en tollfri kvote i nedtrappingsperioden. Tollsatsen settes ned til 5 pst. ved avtalens ikrafttredelse og reduseres til 2,5 pst. i 2022
- Tollfritak for ferske og frysede skallreker fra 2025
- Tollfritak for levende, ferske og frysede produkter av krabbe
- Tollkvoter for ost, myse, myseprotein og peoner

For å få tollfritak må varene ha opprinnelse

Tollfritak og tollnedsettelse (såkalt «preferensiell behandling») ved eksport av varer avhenger av hvor materialene til varene kommer fra, om materialene er tilstrekkelig behandlet, hvor behandlingen har funnet sted og om det er utstedt gyldig opprinnelsesbevis.

Ved produksjon av ferdigvarer i EØS-området har det ikke betydning hvor i EØS-området materialer til produksjonen har opprinnelse, eller hvor bearbeiding finner sted, så lenge det er innenfor EØS. Frihandelsområdet i EØS er også utvidet (når det gjelder materialer) til å gjelde en rekke land rundt Middelhavet, gjennom den såkalte PEM-konvensjonen. Denne typen koordinering av opprinnelse i flere land kalles gjerne «kumulasjon».

Brexit har ført til en betydelig endring av kumulasjonsreglene i Europa. Norske bedrifters handel i Europa er nå regulert av tre ulike frihandelsavtaler, i stedet for én. Fremover vil man måtte ta hensyn til både EØS-avtalen, frihandelsavtalen EFTA-UK og frihandelsavtalen EU-UK, avhengig av typen handel. Opprinnelsesreglene i disse tre avtalene er ikke fullt ut koordinert, og det er i begrenset grad adgang til kumulering.

Selv om tollsatsene er omtrent som før, kan opprinnelsesreglene gjøre at varer som tidligere var tollfrie, blir omfattet av toll fremover.

Bakgrunn

Slutten av 2020 var turbulent, ikke bare på grunn av den globale pandemien, men også Brexit, en tikkende bombe som det var uklart om lot seg desarmere. EU og Storbritannia gikk nesten tom for tid, men ble enige om en frihandelsavtale på julaften i fjor, den såkalte Trade and Cooperation Agreement (TCA).

TCA omfatter ikke Norge, og det ble derfor i all hast inngått en midlertidig avtale mellom UK, Norge og Island («broavtalen»). Denne avtalen har sikret betydelig grad av frihandel i en overgangsperiode mens UK og EFTA (Norge, Island og Liechtenstein) har forhandlet om en endelig frihandelsavtale.

Partene ble enige om teksten i frihandelsavtalen 4. juni, noe som er nesten uhørt raskt i slike forhandlinger. Tilslutning til avtalen ble endelig vedtatt i Stortinget 17. juni, og på det tidspunktet denne artikkelen publiseres har avtalen også trådt formelt i kraft.

Politisk dragkamp på bakrommet i Norge

I forbindelse med forhandlingene har ulike politiske interesser stått mot hverandre i Norge. Regjeringen uttalte i forkant at Norge ønsket utvidet frihandel og samarbeid, men resultatet viser at Norges posisjon i forhandlingene i betydelig grad var preget av proteksjonisme.

Storbritannia er en svært viktig handelspartner for Norge. Eksportverdien til UK var 135 milliarder kroner

i 2020, noe som er 22 % av all norsk eksport av varer. Storbritannia er også vårt tredje største marked for sjømat (i volum). Det var derfor viktig for norsk eksportindustri å få minst mulig toll inn i UK. Samtidig hadde norsk landbruk interesse av å opprettholde høye tollsatser på landbruksprodukter inn til Norge.

Dette var interesser det ikke var så lett å forene, for UK ønsket seg selv sagt motytelser dersom de skulle komme med lettelser for våre eksportører. Det var derfor spørsmål om Norge var villig til å ofre noe i landbrukspolitikken for å oppnå bedre forhold for fiskeeksporten. Den politiske kostnaden ved dette var sannsynligvis for stor, og resultatet har blitt tilnærmet likt EØS-avtalen (som jo ikke er så galt).

Konsekvenser for varer som produseres i Norge

Avtalen mellom Norge og UK gir full tollfrihet inn til UK for industriprodukter med opprinnelse i Norge. Det er detaljerte regler for de ulike varetypene (såkalte «listeregler») for hva som skal til for at en vare skal anses å få norsk opprinnelse dersom den er produsert med materialer fra andre land. Disse reglene er i hovedsak tilsvarende som i EØS-avtalen.

Det som er spesielt i den nye avtalen sammenlignet med andre avtaler, er at materialer fra EU regnes som opprinnelsesmaterialer, selv om EU ikke er en del av avtalen.

Det er viktig å merke seg at EU ikke har gitt tilsvarende lettelse den andre veien. Det vil si at dersom en norsk produsent skal eksportere til EU, vil ikke materialer fra UK telle som opprinnelsesmaterialer. Dette kan få konsekvenser dersom EØS-avtalen f.eks. krever at det ikke er mer enn 40 % tredjelandsmaterialer, og produktet stort sett bare er produsert på bakgrunn av materialer fra UK.

Konsekvenser for varer som transporteres via Norge

Det er også verdt å merke seg at selv om EU-materialer kan brukes for å oppnå norsk opprinnelse ved produksjon i Norge, vil ikke ferdigvarer fra EU som eksporteres videre fra Norge få preferansetollbehandling i UK. Varer må med andre ord bearbeides i Norge for å kunne nyte godt av den nye frihandelsavtalen.

Varer som transporteres fra EU via Norge til UK, eller den motsatte veien, vil heller ikke kunne nyte godt av TCA (frihandelsavtalen mellom EU og UK). Dette med mindre varene er i en transittprosedyre eller ligger på tollager mens de er i Norge.

Varer som er innom Norge uten å bearbeides, vil altså kunne falle mellom to stoler, og det kan oppstå unødvendige tollkostnader både i EU og i UK.

Nye opprinnelsesbevis

I den nye frihandelsavtalen mellom Norge og UK kan ikke varesertifikat EUR1 brukes som opprinnelsesbevis. Dette er sannsynligvis ikke et stort tap for norske eksportører, da EUR1-prosedyren er ganske tungvint.

Det er viktigere å merke seg at systemet med fakturaerklæringer heller ikke er likt som i EØS-avtalen. For det første heter fakturaerklæringen «opprinnelseserklæring» i den nye avtalen, og den har en litt annen ordlyd enn fakturaerklæringen etter EØS-avtalen. En annen endring er at det i utgangspunktet ikke er nødvendig å autoriseres hos tollmyndighetene for å utstede «opprinnelseserklæring». For å slippe å signere opprinnelseserklæringene må eksportøren likevel være autorisert, så autorisasjon er nok fortsatt i realiteten et krav.

Vi anbefaler at eksportbedrifter går gjennom fakturamalene sine, og sørger for at de har en egen mal for salg til UK.

Konsekvenser for norske bedrifter som sender varer fra EU til UK (og motsatt)

En del norske bedrifter vil måtte forholde seg direkte til frihandelsavtalen mellom UK og EU (TCA). Dersom man f.eks. har produksjon av varer hos en underleverandør i Polen og en av kundene holder til i UK, må det undersøkes om produksjonen i Polen tilfredsstiller kravene for opprinnelse etter TCA. Her vil det, på samme måte som i EØS-avtalen og frihandelsavta-

len mellom Norge og UK, være forskjellige regler som må oppfylles for forskjellige typer produkter. En viktig forskjell fra tidligere er at ev. innsatsfaktorer fra Norge ikke regnes som opprinnelsesmaterialer i denne sammenhengen.

Tilsvarende regler vil gjelde ved produksjon i UK for eksport til EU.

Når norske bedrifter skal bruke TCA, er det også viktig å være klar over at TCA har andre regler for opprinnelsesbevis enn de to andre avtalene. På samme måte som i den nye avtalen mellom Norge og UK, er utgangspunktet «opprinnelseerklæringer», som påføres faktura eller andre kommersielle dokumenter. For å kunne utstede slike opprinnelseerklæringer, må eksportøren imidlertid være registrert i the Registered Exporter System (REX) i EU. Dette er ikke det samme som å være «autorisert eksportør» iht. EØS-avtalen, og i utgangspunktet er det ikke anledning for en bedrift som ikke er etablert i EU å registrere seg i REX. For norske bedrifter som er registrert for mva i EU uten å ha en filial, vil det derfor kunne bli vanskelig å utstede gyldige opprinnelsesbevis. Ofte vil dette kunne løses ved hjelp av en tredjemann som er etablert i EU, men noen ganger kan det være nødvendig å bruke fakturaen fra det norske selskapet som dokumentasjon på verdiøkning iht. listereglene, og da vil man få et problem.

Når vil norske bedrifter merke endringene?

Det er nok ikke så mange som er kjent med detaljene i opprinnelsesreglene vi har i EØS-avtalen. Dette skyldes først og fremst at avtalen er så omfattende at det relativt sjelden blir spørsmål om en vare har opprinnelse eller ikke. Prosedyrene som skal følges innenfor EØS er også godt kjent av speditører og andre som hjelper bedrifter med tollbehandling.

Som vi har beskrevet i denne artikkelen, blir det en del endringer for norske bedrifter som følge av Brexit og de to nye frihandelsavtalene. Fordi Norge ikke er med i EU, vil våre bedrifter i en del sammenhenger få det vanskeligere enn tidligere.

Det er grunn til å presisere at konsekvensene vil være forskjellige for forskjellige bedrifter, avhengig av hvordan man har organisert produksjonen, og hvor kundene befinner seg. Det er også viktig å være klar over at dersom man så langt ikke har opplevd noen nye krav eller hatt problemer, betyr ikke det at man er forskånet for endringer. Tollbehandling av varer er basert på et selvdeklareringsprinsipp, og det er bare stikkprøver av om man gjør det riktig.

Første halvår 2021 har britiske tollmyndigheter (og tollmyndighetene i EU, for den saks skyld) sannsynligvis hatt mer enn nok med å holde hodet over vannet, på grunn av økt mengde av tolldeklarasjoner og grensekontroller. Kontroll av opprinnelse har nok derfor ikke blitt prioritert. Dette vil imidlertid endre seg etter hvert, og vi tror det vil oppstå langt flere spørsmål enn tidligere, på grunn av at det nå er tre frihandelsavtaler i stedet for én. Dersom det oppdages feil, vil myndighetene kreve at disse rettes, også historisk, noe som kan bli kostbart.

Prøv fullversjonen i 30 dager uten forpliktelser*

Kreditt- og Markedsverktøy

- Kredittsjekk, analyser og konkurrisiko
- Finn nye klienter
- Få løpende e-postvarsel ved kritiske endringer

Proff API

Få oppdatert bedriftsinformasjon fra våre databaser direkte til dine systemer, mens du fortsatt har full kontroll over brukeropplevelsen.

Rettsjekk

Med Rettsjekk Overvåking blir du varslet om alle typer rettsaker som ikke er unntatt offentligheten. Vi varsler om erstatningskrav, betalingskrav, kontraktsbrudd, konkursbegjæring og andre tvistesaker.

Finn oss på forvalt.no

Kontakt: **Frode Solvang**

E-post: frode.solvang@forvalt.no

Mobil: **906 58 048**

* Gjelder nye kunder

 proff forvalt
Kreditt- og markedsverktøy

Plikten til å redusere en aksjes inngangsverdi

For første gang – som jeg kjenner til – i de 100 årene det har vært utbyttebeskatning, har skatteetaten pålagt aksjonæren at en utdeling ikke kan behandles som et utbytte, men skal anses som tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital og overkurs (i artikkelen omtalt som «innbetalt AO»).

Advokat
Stig Benestad
Storebrand, konsernjuridisk
avdeling

Utbyttet skulle derfor redusere inngangsverdien, jf. sktl. § 10-35. Dette ble lagt til grunn av Skattedirektoratet i BFU 03/21. En tilsvarende plikt etter utdeling av konsernbidrag, ble samtidig truffet i et vedtak som seniorskattejurist Ole Kristian Michalsen¹ i Skatteetaten, avdeling Storbedrift, omtaler i Revisjon & Regnskap nr. 4 2021 under overskriften «*Plikten til å redusere inngangsverdien på aksjen*».²

Vedtaket som omtales, har smal rekkevidde fordi det gjaldt et selskap som i en begrenset periode var utenfor fritaksmetoden, og hvor justering for konsernbidragene fikk betydning for realisasjonsbeskatningen. Premissene i vedtaket vil imidlertid primært treffe utbytte til personlige aksjonærer, og derfor fortjener artikkelen noen kommentarer.

I artikkelen redegjør Michalsen for deler av vedtaket, samt en del av skatteytters anførsler og hvorfor skattekontoret mener de ikke fører frem. Jeg vil ikke gå inn på det her. Jeg vil derimot kommentere noe som ikke omtales i artikkelen; nemlig hvordan skattekontoret kom til at det var innbetalt AO

Regler siden 1921

Siden 1921 har det vært regler om beskatning av utbytte, som nå er gitt i sktl. § 10-11 (2) første punktum. Tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital (og noe senere utvidet til også å gjelde overkurs), har alltid vært unntatt fra utbytteregelen (nedenfor omtalt som «utbytteunntaket»), nå sktl. § 10-11 (2) annet punktum. Spørsmålene som i praksis og teori har oppstått i kjølvannet av disse to reglene, har omhandlet aksjonærer som har påberopt seg – med vekslende hell – at en utdeling har vært omfattet av utbytteunntaket og dermed er en skattefri tilbakebetaling.

som ble utbetalt. Den metodikken er relevant utenfor den aktuelle saken.³

Uten opptjent kapital, er all kapital på aksjene da innbetalt?

Skattekontoret hevder det er en plikt til å redusere inngangsverdien hvis det er innbetalt AO som tilbakebetales.⁴ Skal det oppstilles en slik pliktregel, krever det at vilkårene for når det er innbetalt AO som tilbakebetales, er klare og forutsigbare. De må være praktisk håndterlige for aksjonærene slik at aksjonæren kan gi riktige opplysninger i skattemeldingen.

Skatteloven beskriver ikke hvordan man kan avgjøre om det er innbetalt AO som utdeles.⁵

Den metoden skattekontoret beskriver, er at uten opptjent kapital vil enhver utdeling være tilbakebetaling av innbe-

talt AO. Har selskapet opptjent kapital, kan det utdeles som utbytte.⁶ Innbetalt AO defineres derved negativt, men da blir også opptjent kapital definisjonen på det skatterettslige utbyttebegrepet.

Det er imidlertid utbyttebegrepet i sktl. § 10-11 (2) som er negativt avgrenset, jf. Rt. 1949 s. 296 Virik:

«... skyldes det så vidt jeg forstår at loven har valgt å definere utbyttebegrepet negativt: Alle utbetalinger regnes som utbytte med mindre de positivt unntas. Av denne grunn var det nødvendig uttrykkelig å gjøre unntak for tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, ...» (Min understrekning.)

I artikkelen skriver Michalsen under henvisning til Virik-dommen, at skattelovens utbyttebegrep ikke omfatter tilbakebetaling av innbetalt AO.⁷ Det

1 Michalsen var saksbehandler for vedtaket.

2 Det vises til denne BFU-en både i artikkelen og vedtaket. Vedtaket ble avgitt før BFU-en ble publisert, så det må antas det har vært et samarbeid mellom skattekontoret og Skattedirektoratet.

3 Jeg er ansatt i Storebrand Livsforsikring AS som jeg antar er selskapet det vises til. Det er mange forhold jeg gjerne ville kommentert, men det vil sprengte rammene for denne artikkelen. Jeg har konsentrert meg om det jeg mener er interessant utover den aktuelle saken. Vedtaket er for øvrig påklaget.

4 Slik også BFU 03/21.

5 En slik metode hadde man i de tidligere korreksjonsinnskriftene, se den opphevede selskapskatteloven § 1-6.

6 Skattekontoret aksepterer, i samsvar med Urv. 2006 s. 752, at aksjonæren kan velge om utdelingen er utbytte eller tilbakebetaling av innbetalt AO dersom selskapet har opptjent kapital.

7 Slik oppfatter jeg også BFU 03/21, jf. «sktl. § 10-11 annet ledd inneholder to gjensidig utelukkende hovedbegreper; «utbytte» og innbetalt kapital».

mener jeg må være en åpenbar feiltolkning av dommen.

Førstvoterende er tydelig på at tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital omfattes av utbyttebestemmelsen i sktl. § 10-11 (2). Derfor må det en uttrykkelig hjemmel til for å unnta tilbakebetaling av innbetalt AO fra utbytte, og det er bare tilbakebetaling av innbetalt AO som er unntatt. Tilbakebetaling av andre typer innbetalt egenkapital er utbytte.⁸ Ut ifra et skatteevneprinsipp, er det ingen grunn til å skille mellom ulike former for egenkapitalinnskudd. Når skatteloven likevel gjør et skille mellom ulike egenkapitalinnskudd, er det nettopp på grunn av lovens negative avgrensning.

Skattelovens utbyttebegrep dekker derfor mer enn bare opptjent kapital. Skattekontorets tolkning av utbytteregele, og vilkåret/metoden som oppstilles for å avgjøre at det er innbetalt AO som utbetales, er derfor feil.

At uten opptjent kapital, så vil enhver utdeling være tilbakebetaling av innbetalt AO, har heller ikke støtte i praksis. BFU 11/02 er et eksempel. Saken gjaldt tilbakebetaling av betinget aksjeeiertilskudd i et selskap som hadde gått med underskudd. Betinget aksjeeiertilskudd ble ikke ansett som innbetalt AO, og heller ikke ført over resultatet. Selv om selskapet hadde underskudd, kom Skattedirektoratet til at tilbakebetaling av et betinget aksjeeiertilskudd ville være utbytte.⁹

Ytterligere illustrasjon på at opptjent kapital ikke styrer klassifiseringen, er Tveterås-dommen, Utv. 2015 s. 1938. I saken hadde en aksjonær ulik innbetalt AO på sine aksjer i selskapet. Selskapet tilbakebetalte overkursen. Skatterettslig blir utbetalingen fordelt med likt beløp pr. aksje. Den utdelte overkursen oversteg innbetalt AO på noen aksjer og var mindre på andre aksjer. Det er sikker rett at en aksjonær ikke

kan overføre innbetalt kapital på en aksje til en annen aksje; aksje for aksje-prinsippet.¹⁰ I dommen ble derfor tilbakebetaling av innbetalt overkurs utbyttebeskattet på de aksjene hvor utbetalingen oversteg den innbetalte AO.

Heller ikke i Skatte-ABC finnes spor av krav om opptjent kapital, se Skatte-ABC, Aksjer – utbytte.

Skattekontoret viser til noen uttalelser fra 1990-/2000-tallet som gjaldt utdeling av opptjent kapital, som støtte for at et krav om opptjent kapital kan behandles som tilbakebetaling av innbetalt kapital, med andre ord et rekkefølge-/valgsproblem.¹¹ Uttalelsene tar ikke opp spørsmålet om et selskap må ha opptjent kapital for at en utdeling skal være utbytte.

Konklusjonen er derfor at skattekontoret bygger på en uriktig tolkning av utbyttedefinisjonen, og dermed blir også vilkårene som oppstilles for om det er innbetalt AO som utdeles, feil og uklare. Det vil lede til uriktige resultater i en del tilfeller. Det som kan fremstå som tilbakebetaling av innbetalt AO, vil ikke være det skatterettslig. En aksjonær som uriktig oppgir en utdeling som skattefri tilbakebetaling av innbetalt AO fordi selskapet ikke har opptjent kapital, risikerer tilleggs skatt.

Kan utbytteregele knyttes til finansregnskapets opptjente kapital?

Skattekontoret bruker opptjent kapital fra finansregnskapet til å komme frem til at det er innbetalt AO som tilbakebetales.

Om bruken av finansregnskapet for å finne innbetalt AO skriver Gjems-Onstad:

«Innbetalt aksjekapital og overkurs er skatteposisjoner uten tilsvarende motposter i selskapets egne regnskapstall. Man kan ikke gå ut fra at «innskutt egenkapital» i finansregnskapets balanseoppstilling i regnskapsloven er det samme som «innbetalt aksjekapital,

herunder overkurs» etter sktl. § 10-11 annet ledd annet punktum.»¹²

Det er mange argumenter som underbygger at finansregnskapet er uegnet til et slikt formål. Skattelovens utbyttebegrep dekker mer enn opptjent kapital; det dekker mange poster som står som innskutt egenkapital i finansregnskapet. Bruk av ulike regnskapsprinsipper gir ulike resultat- og balanseeffekter, selv om forholdene ellers kan være identiske, og dermed får man forskjellsbehandling.¹³ Skal aksjonærene da måtte foreta en omregning for at likt regnskapsprinsipp skal anvendes? Innbetalt AO er dessuten en skatteposisjon pr. aksje og ikke en selskapsposisjon, noe som ytterligere understreker at innskutt egenkapital i finansregnskapet ikke er anvendelig.¹⁴ Aksjonærer kan også ha valgt å behandle utdelinger ulikt; noen som utbytte og noen som tilbakebetaling.

Disse forholdene fører til at finansregnskapet er lite informativt og uegnet. Bruker aksjonæren finansregnskapet, kan konsekvensen bli at det gis feil opplysninger i skattemeldingen. Gitt dette, er det overraskende at skattekontoret benytter finansregnskapet for å fastslå at det er innbetalt aksjekapital som utdeles.

Skatteetatens tolkning kan bli en felle

Både vedtaket og BFU-en bygger på feil forståelse av det skatterettslige utbyttebegrepet, noe som kan føre til uriktig slutning om hva som utdeles. Reglene om klassifisering av en utdeling skal håndteres utover de helt enkle tilfellene, og bør være forståelige og enkle for aksjonærene å forholde seg til. Selv om klassifiseringen langt på vei er et tidfestingsproblem,¹⁵ er det ikke uten betydning hva som oppgis i skattemeldingen.¹⁶

¹² Gjems-Onstad, Magma 2008 nr. 6 side 25-34.

¹³ Reglene gjelder også for aksjer i utenlandske selskaper, som igjen kan anvende andre regnskapsprinsipper enn norske selskaper.

¹⁴ Rt. 1957 s. 1239, Benestad.

¹⁵ Enten er det skattepliktig utbytte, eller det reduserer inngangsverdien og gir tilsvarende høyere gevinst/reduert tap.

¹⁶ For selskapsaksjonærer får det betydning for treprosentregelen, se noten under som eksempel. For utenlandske aksjonærer får det betydning for om det skal trekkes kilde-skatt.

⁸ Se bl.a. Rt. 1938 s. 825, Ringnes, Utv. 1995 s. 468, BFU 11/02. Konsernbidrag inngår i denne kategorien.

⁹ Det kan også vises til Rt. 2010 s. 790, Telecomputing, der staten i avsnitt 24, anførte at et lån skulle være egenkapital og at rentebetaling derfor skulle være utbytte. Av dommen fremgår at utdelende selskap hadde underskudd.

¹⁰ Rt. 1957 s. 1239, Benestad.

¹¹ Se f.eks. Utv. 2006 s. 752.

Oppgir en aksjonær at en utdeling er tilbakebetaling av innbetalt AO basert på at utdelende selskap ikke har opp-tjent kapital, kan det som vist foran, skatterettslig likevel være utbytte. Uriktig opplysning i skattemeldingen kan føre til tilleggsskatt.¹⁷ For personlige aksjonærer kommer også at denne risikoen ikke kan elimineres ved å oppgi en utdeling som skattepliktig utbytte. Er det tilbakebetaling av innbetalt AO, skal utbyttet redusere innbetalt AO, ifølge skatteetaten. En aksjonær som ikke har vært oppmerksom nok, vil derfor kunne komme til å oppgi for høy inngangsverdi når aksjen realiseres. På realisasjonstidspunktet risikeres det at skattekontoret kommer til at det tidligere beskattede utbyttet skulle vært behandlet som tilbakebetaling av innbetalt AO, siden det er på realisasjonstidspunktet at inngangsverdien skal fastsettes.¹⁸ Skjer salget senere enn fem år etter utbytteutdelingen, er det ikke adgang til å endre tidligere utbyttebeskatning heller. Fasiten kan bli dobbeltbeskatning, med tilleggsskatt fordi aksjonæren ikke reduserte inngangsver-

dien på realisasjonstidspunktet. I tillegg har vedkommende hatt for høyt skjermingsfradrag i alle mellomliggende år, noe som også kan gi grunnlag for tilleggsskatt.

Uhåndterlig å pålegge at utdelinger skal bedømmes etter poster i finansregnskapet

I de 100 årene utbytte har vært skattepliktig, har det alltid vært aksjonæren som må sannsynliggjøre at det er innbetalt AO som tilbakebetales, se f.eks. Skatte-ABC 2020/21 Aksjer – utbytte avsnitt 7.6.1: «For at en utdeling skal kunne anses som tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital eller overkurs, må aksjonæren sannsynliggjøre at det gjelder aksjekapital eller overkurs som tidligere er innbetalt.»

Underforstått; kan ikke aksjonæren sannsynliggjøre at det er innbetalt AO som utdeles, er det et skatterettslig utbytte som utdeles.

Det hadde vært en enkel regel å forholde seg til, hvis det bare var tilstrek-

ut ifra noen uklare kriterier, skal føre til at aksjonæren må behandle utdelingen som tilbakebetaling av innbetalt AO.

Gjeldende rett er derfor etter min oppfatning fortsatt det som følger av en naturlig forståelse av sktl. § 10-11 (2) første punktum; at enhver vederlagsfri utdeling er utbytte. Aksjonæren kan imidlertid anføre at utdelingen er tilbakebetaling av innbetalt AO, men det må i så fall sannsynliggjøres at det gjelder tidligere innbetalt AO på de aksjene. Det er ingen plikt for aksjonæren til å behandle en utdeling som tilbakebetaling av innbetalt AO. Hadde loven vært å forstå slik at det var en plikt i visse situasjoner til å behandle en utdeling som tilbakebetaling av innbetalt AO, ville det vært noen saker på dette i løpet av de 100 årene utbyttereglene har eksistert. Etter min oppfatning, foretar skattekontoret gjennom vedtaket en klar endring av en langvarig praksis. Endringer i dette må gjøres av lovgiver. Regelverket er komplisert nok som det er, som påpekt av Gjems-Onstad.¹⁹

Skal det utformes en ny regel på dette området, må det gjøres en konsekvensanalyse for å kunne gi en regel som det er enkelt for en aksjonær og skattemyndighetene å forholde seg til. Min farmors høyesterettsdom fra 1957, er nok blant det som må skrotes. Forholdet til aksjelovene og regnskapsloven må trekkes opp. Dette er regler som har vært under stor endring de siste 25 årene.

Gjeldende rett er etter artikkelforfatterens oppfatning at enhver vederlagsfri utdeling er utbytte.

¹⁷ Slik som i Utv. 2015 s. 1938, Tveterås og Skatteklagenemndas vedtak SKNS1-2020-129, skatteetaten.no/retskilder/type/vedtak/skatteklagenemnda/3--inntektsføring-av-utbytte-under-fritaksmetoden-jf.-skatteloven--2-38-sjette-ledd-bokstav-a-eller-skattefri-tilbakebetaling-av-innbetalt-kapital-jf.-skatteloven--10-11-annet-ledd/ som gjaldt tilleggsskatt på treprosentbestemmelsen.

¹⁸ Se Skattedirektoratets prinsipputtalelse av 21.1.2016, Endring av fastsatte inngangsverdier på aksjer.

kelig å vise til at selskapet ikke har opptjent kapital, men som vist foran, vil en utdeling være skatterettslig utbytte i langt flere tilfeller enn bare når selskapet har opptjent kapital. Sannsynligheten for å trå feil er stor. Da blir det vanskelig å ha en regel som

¹⁹ Gjems-Onstad, Magma 2008 nr. 6, side 25-34.

Historisk enighet om global minimumsbeskatning

133 av 139 land i OECD/G20 Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting (IF) («OECD-forumet IF») er nå enige om sentrale elementer for å kunne innføre en global effektiv minimumsskattesats på minst 15 % av netto skattepliktig inntekt.¹

Advokat
Lene Dørmænen Lodde
Senior manager KPMG Law
Advokatfirma

De sentrale elementene som OECD-forumet IF er enige om, fremkommer av en politisk erklæring publisert 1. juli 2021.

Pillar 1 og Pillar 2

Den globale konsensusløsningen deles inn i to hovedelementer som omtales som «Pillar 1» og «Pillar 2». Samlet vil den globale konsensusløsningen utgjøre en av de største reformene av det internasjonale skattesystemet gjennom tidene, om den blir gjennomført som forutsatt. Norge støtter den politiske erklæringen publisert av OECD-forumet IF og har vært en aktiv bidragsyter i arbeidet for en global konsensusløsning.²

Nytt skattbart nexus (tilknytning)

Under Pillar 1 foreslår OECD-forumet IF blant annet å innføre regler om et nytt skattbart nexus (tilknytning) som skal fange opp verdiskapning som finner sted i et land uten at skattyter er fysisk til stede i landet. Det foreslåtte regelverket innebærer at en større andel av fortjenesten til selskaper som omfat-

tes av regelen, vil bli allokert til markedsjurisdiksjonen sammenlignet med dagens skatteregler. Dermed bryter det foreslåtte regelverket i Pillar 1 med en snart 100 år gammel rettstradisjon som knytter statens beskatningsmyndighet til skatteyers fysiske tilstedeværelse i landet.

Global effektiv minimumsskattesats

I denne artikkelen vil vi se nærmere på Pillar 2 hvor OECD-forumet IF foreslår å innføre en global effektiv minimumsskattesats gjennom de såkalte «GloBE-reglene» (Global Anti-Base Erosion Rules). En global konsensusløsning som i størst mulig utstrekning sikrer at multinasjonale selskaper betaler skatt basert på en felles etablert global minimumsskattesats uavhengig av hvor selskapet driver virksomhet, er en viktig målsetning for å hindre overskuddsflytting og uthuling av skattefundamentet («Base Erosion and Profit Shifting» «BEPS»).

Ved å sette en global nedre grense for effektiv skattesats i en jurisdiksjon, vil trenden vi har sett de siste årene om reduksjon av effektive selskapsskattesatser reduseres.

Bakgrunn

Økt globalisering og digitalisering utfordrer dagens internasjonale regler for selskapsbeskatning som er utarbeidet for nærmere 100 år siden. Multinasjo-

nale konsern har eksempelvis kunnet dra nytte av variasjoner i selskapsskattesatsen ved strukturering av konsernets virksomhet. Som forsvar mot tilpasninger har stater blant annet innført internrettslige CFC-regler (Controlled foreign corporation) for å beskytte sitt eget skattefundament. Norge har tilsvarende regler i form av NOKUS-regler (Norsk-kontrollert utenlandsk selskap). Reglene har imidlertid begrensninger og det har vist seg at internasjonalt samarbeid er nødvendig for å oppnå et regelverk som kan møte dagens globale og digitale marked.

Den politiske erklæringen publisert av OECD-forumet IF er et resultat av et omfattende arbeid for å redusere uthuling av skattefundamentet og overskuddsflytting. Allerede i 1998 publiserte OECD en rapport som blant annet viser til utfordringer for internasjonal selskapsbeskatning som følge av økt globalisering.³

¹ Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising From the Digitalisation of the Economy, publisert av OECD/G20 Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting (IF) 1. juli 2021.

² Stort flertall i OECD om internasjonal skattereform, pressemelding fra Finansdepartementet datert 1. juli 2021.

³ OECD Report: Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue, publisert 19. mai 1998.

BEPS-prosjektet

I BEPS-prosjektet (Base Erosion and Profit Shifting) rapport 1, som ble publisert i 2015, peker OECD- og G20-landene på utfordringer knyttet til beskatning av multinasjonale konsern som driver virksomhet i en digital økonomi. I 2016 ble OECD-forumet IF opprettet for å utarbeide et internasjonalt regelverk som møter disse utfordringene. OECD-forumet IF består i dag av 139 land, inkludert OECD-land og G20-land.

Arbeidet i OECD-forumet IF resulterte blant annet i et høringsnotat som ble publisert 8. november 2019⁴ samt to omfattende rapporter som inneholder forslag til et regelverk for beskatning av digital økonomi og innføring av en global minimumsskattesats. Rapportene ble publisert av OECD-forumet IF 14. oktober 2020 og omtales som henholdsvis «Blueprint One»⁵ og «Blueprint Two».⁶

Innføring av en global effektiv minimumsskattesats i OECD

Av den politiske erklæringen fremgår det blant annet at det er enighet i OECD-forumet IF om sentrale elementer for å kunne innføre en global effektiv minimumsskattesats på minst 15 % av netto skattepliktig inntekt. Den effektive minimumsskattesatsen foreslås innført gjennom Global Anti-Base Erosion Rules («GloBE-reglene») og en Subject To Tax Rule («STTR»).

Income Inclusion Rule og en Undertaxed Payment Rule

Det er enighet om at GloBE-reglene skal bestå av en Income Inclusion Rule («IIR») og en Undertaxed Payment Rule («UTPR»). GloBE-reglene utfyller hverandre og vil bli implementert i det enkelte lands internrett. I tillegg er det enighet om at det bør innføres en Subject To Tax Rule som gjennom en

skatteavtale vil gi kildestaten hjemmel til å ilegge kildeskatt på visse grenseoverskridende betalinger. Sammen skal disse regelsettene sikre at selskaper betaler skatt i tråd med en global minimumsskattesats uavhengig av hvor virksomheten utøves.

Minimumsskatt beregnet på jurisdiksjonsnivå

Dersom GloBE-reglene innføres, skal den effektive minimumsskattesatsen for konsernet beregnes på jurisdiksjonsnivå. Skattebasen vil bli beregnet med utgangspunkt i konsernets finansregnskap og OECD-forumet IF vil definere hvilke skattearter som skal benyttes i beregningen av effektiv skattesats. Skatt ilagt av kildestaten etter Subject To Tax Rule skal tas med i beregningen av effektiv minimumsskattesats under Income Inclusion Rule og UPTR (GloBE-reglene). Dersom vi skal vurdere om et konsern er gjenstand for en effektiv skattesats under minimumsskattesatsen i en jurisdiksjon, bør vi derfor starte med å vurdere Subject To Tax Rule, deretter kan vi gå videre til Income Inclusion Rule og til slutt Undertaxed Payment Rule (ved behov).⁷ Nedenfor følger en overordnet oversikt over de foreslåtte reglene.

Subject To Tax Rule

OECD-forumet IF er enige i at det bør innføres et regelverk som gir kildestaten hjemmel til å ilegge kildeskatt på visse grenseoverskridende betalinger mellom nærstående parter. Subject To Tax Rule vil gi kildestaten hjemmel til å ilegge kildeskatt på renter, royalty og visse andre definerte grenseoverskridende betalinger mellom nærstående selskaper. Regelen styrker kildestatens mulighet til å beskytte sin skattebase.

Minimumsskattesats på 7,5 % til 9 %

Regelen kommer til anvendelse når en jurisdiksjon i transaksjonen ikke har benyttet sin beskatningsmyndighet eller ilagt en nominell skattesats under minimumsskattesatsen. Kildestaten skal i disse situasjonene, med hjemmel i Subject To Tax Rule, ilegge en kildeskatt som utgjør differansen mellom ilagt skatt og minimumsskattesatsen. Til for-

skjell fra de internrettslige GloBE-reglene vil Subject To Tax Rule ilegges betalinger på transaksjonsnivå og ikke på jurisdiksjonsnivå. Det gjenstår fortsatt arbeid knyttet til regelverket for beregning av anvendt skattesats. Videre er det ikke oppnådd enighet i OECD-forumet IF om endelig minimumsskattesats, men det er enighet om at minimumsskattesatsen skal være på mellom 7,5 % til 9 %.

I dag har mange utviklingsland gitt avkall på retten til å ilegge kildeskatt i sine skatteavtaler for å fremme vekst i næringslivet. Avkallet er gitt under forutsetning av at inntekten er gjenstand for beskatning i den andre jurisdiksjonen.⁸ Det er enighet i OECD-forumet IF om at dersom et medlem i OECD-forumet IF anvender en skattesats under minimumsskattesatsen for en transaksjon med et utviklingsland, er IF-medlemmet forpliktet til å implementere Subject To Tax Rule i den aktuelle skatteavtalen ved forespørsel. Regelen øker dermed utviklingslands tilgang på skatteproveny gjennom GloBE-reglene. Den politiske erklæringen er taus når det kommer til en eventuell tidsfrist for oppdatering av skatteavtalen ved forespørsel om implementering fra et utviklingsland.

Income Inclusion Rule

OECD-forumet IF er enige i vesentlige elementer ved utformingen av Income Inclusion Rule. I utgangspunktet gir Income Inclusion Rule staten hvor det ultimate morselskapet i konsernet er skattemessig hjemmehørende, hjemmel til å ilegge en global minimumsskatt opp til den effektive minimumsskattesatsen («top-up skatt»). Income Inclusion Rule kommer til anvendelse når et nærstående selskap i konsernet har vært gjenstand for effektiv beskatning under minimumsskattesatsen i en jurisdiksjon. Den politiske erklæringen inkluderer ikke en definisjon av «nærstående selskap» («Constituent entity»). I utgangspunktet vil enhetene som inngår i konsernets finansregnskap, omfattes av regelverket.⁹

4 Public consultation document: «Global Anti-Base Erosion Proposal («GloBE») – Pillar Two», 8 November 2019 – 2 December 2019 («GloBE Proposal»).

5 OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar One Blueprint Inclusive Framework on BEPS publisert 14. oktober 2020.

6 OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar Two Blueprint Inclusive Framework on BEPS, publisert 14. oktober 2020. («Blueprint Two»)

7 Blueprint Two s. 171.

8 «OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project Addressing the tax challenges arising from the digitalisation of the economy, JULY 2021» s. 15.

9 Blueprint Two s. 24.

Det er differansen mellom effektiv skattesats i den aktuelle lavt beskattede jurisdiksjonen og den globale effektive minimumsskattesatsen som utgjør top-up skatten. Betalingsplikten for top-up skatten på det nærstående selskapets inntekt pålegges det ultimate morselskapet i konsernet. På denne måten får det ultimate morselskapets hjemstat økt skatteproveny gjennom GloBE-reglene. Denne konsekvensen av GloBE-reglene vil nok i seg selv utgjøre et insentiv for stater til å implementere regelverket.

Top-down-metodikk

Det er enighet om at dersom det ultimate morselskapet i konsernet er skattemessig hjemmehørende i en jurisdiksjon som ikke har Income Inclusion Rule, vil plikten til å betale «top-up-skatt» falle på det første neste konsernselskapet i konsernstrukturen som er direkte eid eller kontrollert av det ultimate morselskapet og som er gjenstand for Income Inclusion Rule. Denne «top-down-metodikken» for å identifisere hvilket selskap som skal betale og hvilken stat som skal ilegges top-up-skatt etter GloBE-reglene, er ment å lette den administrative byrden ved illeggelse av global minimumsskatt. Metodikken skal også hindre dobbeltbeskatning, som kan oppstå ved at Income Inclusion Rule benyttes i flere jurisdiksjoner for den samme lavt beskattede inntekten.

OECD-forumet IF er videre enige i at det skal gjelde et unntak fra «top down»-metodikken ved delt eierskap og foreslår en såkalt «Split Ownership Rule». Ved delt eierskap vil hovedforpliktelsen til å ilegges Income Inclusion Rule pålegges det mellomliggende morselskapet i konsernet. Det er enighet om at Split Ownership Rule skal gjelde for eierskap under 80 %. Dette innebærer at dersom det ultimate morselskapet eier 80 % eller mer av aksjene, vil Split Ownership Rule ikke komme til anvendelse. Income Inclusion Rule vil ved delt eierskap komme til anvendelse for en del av konsernet. Det kan dermed oppstå situasjoner hvor for eksempel en del av konsernet er gjenstand for

Income Inclusion Rule, mens en annen del av konsernet er gjenstand for Undertaxed Payment Rule.

Switch Over Rule

I Blueprint Two foreslår OECD-forumet IF også innføringen av en Switch Over Rule.¹⁰ Denne regelen skal gi morselskapet adgang til å benytte kreditmetoden i stedet for unntaksmetoden når overskudd fra et fast driftssted eller inntekt fra fast eiendom som ikke er knyttet til et fast driftssted, skal beskattes etter Income Inclusion Rule. OECD-forumet IF omtaler ikke den foreslåtte Switch Over Rule i den politiske erklæringen.

Undertaxed Payment Rule

Dersom et nærstående selskap er gjenstand for effektiv beskatning under minimumsskattesatsen og Income Inclusion Rule ikke er anvendelig, kan Undertaxed Payment Rule komme til anvendelse. Undertaxed Payment Rule fungerer dermed som en sikkerhetsventil og supplerer Income Inclusion Rule. Etter Undertaxed Payment Rule vil hjemstaten til det relevante konsernselskapet ha hjemmel til å nekte skattemessigfradrag eller foreta en tilsvarende justering for å øke den effektive skattesatsen opp til minimumsnivået.

Det nærstående selskapet som er gjenstand for en effektiv beskatning under minimumsskattesatsen, har ofte relevante konserninterne transaksjoner med flere konsernselskaper. Etter Undertaxed Payment Rule skal top-up-skatten derfor ikke belastes det relevante konsernselskapet direkte, men allokteres til de relevante konsernselskapene basert på en allokeringmetodikk. Det foreligger ikke enighet om allokeringmetodikk. Beregningen av top-up-skatten skal baseres på samme metodikk som benyttes for Income Inclusion Rule. Videre gjenstår det arbeid knyttet til utarbeidelse av regler for beregning av effektiv skattesats.

Anvendelse av Undertaxed Payment Rule er mer administrativt krevende sammenlignet med Income Inclusion Rule. Ofte vil flere jurisdiksjoner være

involvert når top-up-skatten skal fordeles. Dette krever blant annet kommunikasjon og informasjonsutveksling mellom statene, samt mekanismer for å hindre dobbeltbeskatning.

Terskelbeløp

OECD-forumet IF foreslår at de internrettslige GloBE-reglene skal komme til anvendelse for multinasjonale konsern med en omsetning på over 750 millioner euro. Terskelbeløpet gjelder ikke for Subject To Tax Rule.

Det er enighet om at beregningen av om terskelbeløpet er overskredet, skal foretas basert på omsetningen i konsernet i året før regnskapsåret. Dersom vi for eksempel skal vurdere om et multinasjonalt konsern faller innenfor regelverket i 2021, vil det derfor være avgjørende om konsernet har hatt en omsetning på over 750 millioner euro i regnskapsåret 2020. Dette tilsvarer terskelverdien som gjelder for land-for-land-rapportering. Ved å benytte tilsvarende terskelverdi for GloBE-reglene søker OECD-forumet IF å oppnå synergieffekter og redusere administrative kostnader forbundet med regelverket. I Norge leverte 65 konsern land-for-land-rapport til norske skattemyndigheter i 2019 med en terskelverdi på 6,5 milliarder NOK.

I tillegg er det enighet om at statene selv kan velge å la reglene om Income Inclusion Rule komme til anvendelse for multinasjonale konsern som har hovedkontor i landet, selv om konsernet har en omsetning under terskelbeløpet. Gjennom denne muligheten utvides anvendelsesområdet for GloBE-regelverket. Dersom det multinasjonale konsernet har hovedkontor i en annen stat, vil det ikke være adgang for å benytte Income Inclusion Rule dersom konsernet har en omsetning under terskelbeløpet. Det er ikke åpnet for et tilsvarende utvidet anvendelsesområde for Undertaxed Payment Rule. Multinasjonale konsern som er gjenstand for Income Inclusion Rule med et lavere terskelbeløp, vil dermed ikke kunne dra nytte av synergieffekter fra land-for-land-rapportering, som vist til ovenfor.

¹⁰ Blueprint Two s. 121.

Effektiv minimumsskattesats

Dersom GloBE-reglene innføres, vil multinasjonale konsern som faller innenfor terskelbeløpet være nødt til å beregne effektiv minimumsskatt i alle jurisdiksjoner hvor de har virksomhet. Dersom konsernet er gjenstand for effektiv minimumsskatt under minimumsskattesatsen, må konsernet beregne og betale top-up skatt i tråd med GloBE-reglene.

Det er enighet om en effektiv minimumsskattesats på minst 15 % etter GloBE-reglene. Hva den endelige effektive minimumsskattesatsen eventuelt blir er fortsatt uklart og det er diskutert om den bør økes. OECD anslår at en minimumsskattesats på 15 % globalt vil medføre ytterligere 150 milliarder dollar i skatteinntekter pr. år.¹¹

Det er enighet om at den effektive minimumsskattesatsen skal beregnes for hvert enkelt land ved å ta utgangspunkt i skattebasen og visse definerte skatter innen en jurisdiksjon. Det fremgår av Blueprint Two at et fast driftssted vil bli behandlet som om det var en selvstendig juridisk enhet ved beregning av effektiv minimumsskattesats for et konsern i et land.¹² Når beregningen foretas på jurisdiksjonsnivå, åpnes det for netting av skattesatser mellom konsernselskapene som er skattemessig hjemmehørende i samme jurisdiksjon. Eksempelvis kan det være aktuelt med tilpasninger for å unngå beskatning etter GloBE-reglene dersom ett av konsernselskapene i et land er gjenstand for lavere beskatning gjennom et særskilt skatteregime.¹³ Mulighetene for netting av effektive skattesatser i et konsern vil nok ofte være større i store markeder.

Det er i Blueprint Two foreslått at de definerte skattene som skal benyttes i beregningen av effektiv skattesats, skal tilsvare skatteartene som i dag benyttes

av OECD, EU, IMF, World Bank og UN.¹⁴ Av den politiske erklæringen fremgår det at beregningen av skattebasen skal ta utgangspunkt i finansregnskapet til konsernet. Det er enighet om at det bør innføres justeringsregler for beregning av inntekt etter finansregnskapet i tråd med regelverkets formål og for å ta hensyn til tidfesting. Arbeidet med slike justeringsregler gjenstår.

Enighet og uenighet

Det er enighet om at lønnskostnader og verdien av varige driftsmidler skal holdes utenfor beregningen av effektiv minimumsskattesats gjennom bestemte prosentsetser. Det er ikke enighet om definisjonen av varige driftsmidler. Av Blueprint Two foreslås det at varige driftsmidler blant annet vil utgjøre avskrivninger av maskiner, eiendom og naturressurser.¹⁵ Det gjenstår fortsatt å oppnå enighet om dette. Lønnskostnader og varige driftsmidler kjennetegnes ved at de er fysisk knyttet til en jurisdiksjon. Tanken er derfor at disse kostnadene i seg selv nok ikke leder til uthuling av skattefundamentet og overskuddsflytting. Det er enighet om at prosentsetsen skal settes til minst 7,5 % de første fem årene etter ikrafttredelse av regelverket. Deretter skal prosentsetsen settes til minst 5 %. Det er ikke oppnådd endelig enighet om marginene.

Friinntekt

Det er videre enighet om at en fastsatt friinntekt skal holdes utenfor beregningen av minimumsskattesatsen (de minimis exclusion) og at det bør utarbeides overgangsregler. Det er ikke oppnådd enighet om størrelsen på friinntekten eller den nærmere utformingen av disse reglene.

I de tilfellene der en kildestat har ilagt en top-up-skatt etter Subject To Tax Rule, skal dette tas med i beregningen av den effektive minimumsskattesatsen etter GloBE-reglene. Av Blueprint Two følger det at ved beregningen av den effektive minimumsskattesatsen for konsernselskaper i en jurisdiksjon, skal

både skatt ilagt av hjemstaten og av andre stater tas med i beregningen.¹⁶

Skal tas hensyn til NOKUS-reglene

Dette er eksempelvis relevant for anvendelse av de norske NOKUS-reglene og illeggelse av kildeskatt. Beskatning ilagt gjennom de norske NOKUS-reglene skal dermed tas med i vurderingen av om et konsernselskap(er) er gjenstand for en effektiv skattesats under minimumsnivået i en jurisdiksjon. Dette innebærer at GloBE-reglene kommer supplerende inn dersom den effektive skattesatsen er under den effektive minimumsskattesatsen for jurisdiksjonen etter anvendelse av NOKUS-reglene. Forholdet til andre staters internrett er ikke kommentert i den politiske erklæringen, og det gjenstår fortsatt arbeid med å ferdigstille denne delen av regelverket.

Det er dermed fortsatt uavklarte problemstillinger knyttet til beregning av effektiv skattesats. Ofte legges det stor vekt på skattesatsen, men definisjonen av skattebasen vil også være av vesentlig økonomisk betydning. Ulik praksis for beregning av skattebasen vil kunne være konkurransevridende, motivere til overskuddsflytting og resultere i et lite forutsigbart regelverk.¹⁷

Unntak

Det er enighet om at statlige institusjoner; internasjonale organisasjoner, institusjoner eller organisasjoner som ikke har erverv til formål samt pensjonsfond eller investeringsfond som er Ultimate Parent Entities (UPE) av et multinasjonalt konsern eller holdingselskaper som er benyttet av slike juridiske enheter, organisasjoner eller fond, skal være unntatt fra GloBE-reglene. Videre er inntekter fra internasjonal skipsfart foreslått unntatt fra GloBE-reglene når dette følger av en skatteavtale. I disse tilfellene vil inntekten typisk være unntatt beskatning, klart knyttet til en bestemt jurisdiksjon eller underlagt et særskilt skatteregime. Risi-

11 «OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project Addressing the tax challenges arising from the digitalisation of the economy, JULY 2021» s. 3.

12 Blueprint Two s. 78.

13 «The OECD Public Consultation Document «Global Anti-Base Erosion (GloBE) Proposal – Pillar Two»: An Assessment» by Pasquale Pistone, João Félix Pinto Nogueira and Betty Andrade and Alessandro Turina, publisert i Bulletin for International taxation februar 2020 s. 71.

14 Blueprint Two s. 15.

15 Blueprint Two s. 94.

16 Blueprint Two s. 79 og 172.

17 «The OECD Public Consultation Document «Global Anti-Base Erosion (GloBE) Proposal – Pillar Two»: An Assessment» by Pasquale Pistone, João Félix Pinto Nogueira and Betty Andrade and Alessandro Turina, publisert i Bulletin for International taxation februar 2020 s. 65.

koen for uthuling av skattefundamentet eller overskuddsflytting er antatt redusert i disse tilfellene.¹⁸

Det fremgår også av den politiske erklæringen at OECD-forumet IF vurderer å innføre fritak for mindre multinasjonale konsern og for konsern som nylig har ekspandert sin virksomhet til utlandet. Unntak fra GloBE-reglene kan redusere den administrative byrden som følger med GloBE-reglene både for skattyter og skattemyndighetene. På den andre siden vil omfattende unntak redusere GloBE-reglenes mulighet til å oppfylle sitt formål.

Implementering av GloBE-reglene

Av den politiske erklæringen fremgår det at statene selv skal kunne velge om de ønsker å implementere GloBE-reglene og Subject To Tax Rule. Der som reglene implementeres, skal dette gjøres i tråd med Pillar 2. Uavhengig av om et land har implementert GloBE-reglene er landet forpliktet til å akseptere GloBE-reglene som er implementert av andre jurisdiksjoner.

OECD-forumet IF har uttalt at de vil publisere en implementeringsplan innen oktober 2021. Av den politiske erklæringen følger det at Income Inclusion Rule og Undertaxed Payment Rule vil bli implementert i det enkelte lands internrett. Subject To Tax Rule vil bli implementert i de aktuelle skatteavtalene, og for å forenkle prosessen er det foreslått å benytte et multilateralt instrument. Det vurderes også en utsatt implementeringsfrist for Undertaxed Payment Rule, samt overgangsregler. Reglene for implementering vil bli nærmere beskrevet i implementeringsplanen.

Avsluttende kommentarer

Selv om det foreligger enighet om vesentlige deler av regelverket, gjenstår det fortsatt flere uavklarte problemstillinger. Den politiske erklæringen er taus om flere forhold som er omtalt i Blueprint Two. Det er fortsatt løse tråder knyttet til utformingen av regelverket, politiske utfordringer som kan

hindre innføring av regelverket og utfordringer knyttet til selve implementeringen av GloBE-reglene og Subject To Tax Rule. OECD-forumet IF har dermed satt en ambisiøs tidsplan for implementering av reglene.

Når det gjelder utformingen av regelverket, må landene i OECD-forumet IF oppnå enighet om endelig effektiv minimumsskattesats. I USA er det foreslått at skattesatsen for US GILTI-reglene skal økes til 21 %. Det er derfor grunn til å anta at USA vil arbeide for en høyere global effektiv minimumsskatt enn 15 %.¹⁹

Videre gjenstår det å bli enige om regler for tidfesting og omfanget av fritakene fra GloBE-reglene. Den politiske erklæringen lar også utformingen av Undertaxed Payment Rule stå åpen, særlig knyttet til utarbeidelse av en metodikk for allokering av top-up skatt.

Setter en nedre grense

Den globale minimumsskatten setter en nedre grense for hvor lav en stat kan sette selskapskattesats for å tiltrekke seg internasjonale virksomheter og investeringer. Politisk er det derfor mer krevende å få tilslutning fra land som nettopp ønsker å tilby gunstige skattebetingelser for å tiltrekke seg utenlandsk virksomhet og investeringer. Irland og Ungarn er eksempler på land som i dag har gunstige skattesatser og som foreløpig ikke har sluttet seg til den politiske erklæringen publisert av OECD-forumet IF. Ungarn har for eksempel en nominell skattesats på 9 % og den effektive skattesatsen nok enda lavere.

Insentiv for å ta i bruk regelverket

Som vi har sett ovenfor, vil stater som har implementert GloBE-reglene få tilgang til økt skatteproveny gjennom ileggelse av top-up skatt og kildeskatt på inntekt som er opptjent i en annen stat. Regelverkets oppbygning er dermed i seg selv et insentiv for å implementere regelverket, selv for stater som

historisk har hatt en skattepolitikk med lav effektiv skattesats.

Krever en viss oppslutning

Det er ikke nødvendig at samtlige stater i OECD-forumet IF implementerer GloBE-reglene, men det kreves en viss oppslutning for at regelverket skal være effektivt. Implementering i EU gjennom et direktiv vil imidlertid kreve enstemmighet blant EU-medlemsstatene. Finansministeren i USA, Janet Yellen, har uttalt at USA vil fortsette arbeidet med å oppnå enstemmighet, men legger i sin uttalelse vekt på at det ikke er nødvendig at samtlige stater i OECD-forumet IF slutter seg til GloBE-reglene. Det foreligger allerede bred enighet om innføring av en effektiv minimumsskattesats for å stanse et globalt «race to the bottom» i selskapsbeskatning. «... *its not essential that every country be on board...* The world is ready to end the global race to the bottom on corporate taxation, and there's broad consensus about how to do it – with a global minimum tax of at least 15 %, ...».²⁰

Covid-19 pandemien har ledet til økte kostnader og reduserte inntekter for stater verden over. Storbritannia har bekreftet at de vil øke selskapskattesatsen fra 19 % til 25 % fra 1. april 2023.²¹ Biden-administrasjonen har også foreslått å øke selskapskattesatsen i USA fra 21 % til 28 %.²² Covid-19-pandemien har på denne måten bidratt til økt politisk vilje til innføring av en global effektiv minimumsskattesats. Med dette som bakteppe gir den politiske erklæringen publisert av OECD-forumet IF grunn til mild optimisme når det gjelder innføring av en global effektiv minimumsskattesats.

20 «Ireland: Government set to abandon 12.5% tax rate», report publisert 15. Juli i den tyske avisen DW. <https://amp-dw-com.cdn.ampproject.org/c/s/amp.dw.com/en/ireland-government-set-to-abandon-125-tax-rate-report/a-58269910>

21 «Corporation tax rate to increase to 25 percent» publisert av KPMG UK, skrevet av Stephen Whitehead og Mark Couch. (<https://home.kpmg/uk/en/home/insights/2021/03/tmd-corporation-tax-rate-to-increase-to-25-percent.html>)

22 «KPMG report: Initial impressions of tax proposals in Biden Administration's budget for FY 2022» <https://home.kpmg/us/en/home/insights/2021/05/tnf-kpmg-report-initial-impressions-tax-proposals-biden-administration-budget-fy-2022.html>

18 «OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project Addressing the tax challenges arising from the digitalisation of the economy, JULY 2021» s. 16.

19 «Proposed US: Tax reform» by KPMG Ireland, <https://home.kpmg/ie/en/home/insights/2021/04/proposed-us-tax-reform.html>

Eldre standarder – ny forståelse

Vi er inne i en periode med relativt få store endringer i IFRS. Det betyr likevel ikke at det er helt rolig på IFRS-fronten. IASBs tolkningsorgan publiserer gjennom såkalte agendabeslutninger uttalelser som gir ytterligere informasjon om hvordan IFRS-standardene skal forstås. I denne artikkelen omtaler vi tre agendabeslutninger som alle gjelder eldre standarder som har vært anvendt i en årrekke.

Statsautorisert revisor
Anne-Cathrine Bernhoft
Associate partner i EY

Siviløkonom og master i revisjon
og regnskap
Alvar Strandvold
Manager EY

Aktuelt om finansiell rapportering

Formålet med denne spalten er å gi løpende oppdatering på aktuelle og sentrale spørsmål om finansiell rapportering. Det vil kunne være nye standarder eller tolkninger fra IASB eller NRS, men også relevante uttalelser gitt av regulerende myndigheter, eller kommentarer til andre relevante utviklings-trekk med betydning for norske foretaks finansielle rapportering. En regnskapsfaglig spesialistgruppe i EY er forfattere av spalten. Dette nummerets spalte er forfattet av Anne-Cathrine Bernhoft, Associate Partner og leder av fagavdeling regnskap i EY, og Alvar Strandvold, Manager og faglig rådgiver i fagavdeling regnskap i EY.

Skytjenesteavtaler – utgifter til konfigurering og tilpasning

Etter hvert som bruken av teknologi har økt, har skytjenesteavtaler (cloud computing arrangements) blitt stadig mer vanlig. Skytjenesteavtaler er avtaler der kunden ikke har den underliggende programvaren i sin besittelse, men får tilgang til å bruke programvaren etter behov. Det finnes flere typer skytjenester, og de vanligste er ifølge Datatilsynet:¹ 1) Programvare som tjeneste (Software as a service – SaaS), 2) Plattform som en tjeneste (Platform as a service – PaaS), og 3) Infrastruktur som en tjeneste (Infrastructure as a service – IaaS).

IFRS inneholder ingen klar veiledning for kjøpers regnskapsføring av avtaler

om skytjenester, herunder hvordan utgiftene som pådras for å implementere disse, skal regnskapsføres. En må derfor anvende skjønn for å regnskapsføre disse avtalene, og vurdering av hvilke standarder som er aktuelle å anvende, er naturlig nok en del av dette bildet.

Programvare som tjenester

IFRIC diskuterte i mars 2021² enkelte regnskapsmessige problemstillinger som gjelder avtaler om programvare som tjenester (SaaS). I saken var det lagt til grunn at en kunde inngår en SaaS-avtale med en leverandør; en avtale som innebærer at kunden får en rett til tilgang til leverandørens programvare. Kunden pådrar seg også utgifter til konfigurering og tilpasning

av programvaren, og mottar for øvrig ingen andre varer eller tjenester.

En immateriell eiendel?

IFRIC la til grunn at kunden må vurdere om avtalen skal innregnes som en immateriell eiendel etter IAS 38 *Immaterielle eiendeler*. Vurderingen av om konfigureringen og tilpasningen av programvaren medfører at en immateriell eiendel skal innregnes, blir en

Agendabeslutninger

IASBs tolkningsorgan (IASB Interpretations Committee (IFRIC)) gir ut tolkninger til IFRS-standardene for å klargjøre den regnskapsmessige behandlingen av konkrete problemstillinger. IFRIC diskuterer i tillegg en rekke problemstillinger som de velger ikke å gå videre med fordi regnskapsmessig behandling kan utledes fra gjeldende regelverk, for eksempel fra eksisterende standardtekst. Disse diskusjonene publiseres i form av såkalte agendabeslutninger – «Items Not Added to the IFRIC Agenda». Agendabeslutningene er en nyttig kilde for veiledning til hvordan gjeldende regelverk skal forstås, da de inneholder informasjon om diskusjonene som har vært og begrunnelsen for at IFRIC ikke løfter problemstillingen ytterligere. Agendabeslutningene publiseres på IASBs nettside.

¹ www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/internett-og-apper/skytjenester/

² IFRIC Update March 2021.

skjønnsmessig vurdering. I den konkrete saken var avtalen utformet slik at leverandøren hadde kontroll over programvaren som kunden har tilgang til, og IFRIC la til grunn at kunden da i mange tilfeller ikke vil kunne innregne avtalen som en immateriell eiendel etter IAS 38.

Når programvaren ikke balanseføres

Når programvaren ikke innregnes som en immateriell eiendel, blir spørsmålet hva en gjør med utgiftene til konfigurering og tilpasning. Det følger av IAS 38 at «[t]jenester er mottatt når de blir levert av en leverandør i samsvar med en kontrakt om å yte dem til foretaket, og ikke når foretaket benytter tjenestene til å yte en annen tjeneste (...)». IAS 38 har ingen ytterligere veiledning på dette punktet.

IFRIC viser til at ved bruk av kildehi-erarkiet i IAS 8 *Prinsippendringer, endringer i regnskapsmessige estimater og*

feil, vil det være aktuelt for kunden å se hen til de kravene i IFRS 15 *Driftsinntekter fra kontrakter med kunder* som gjelder tilsvarende og relaterte problemstillinger (fra leverandørsiden). I de tilfellene der samme leverandør leverer både tilgangen til programvare og konfigurings- og tilpasningstjenestene, vil en slik tilnærming innebære at det må gjøres en vurdering av om tjenestene er distinkte og dermed egne leveringsforpliktelser. Dersom de utgjør én leveringsforpliktelse vil utgiftene kostnadsføres over kontraktsperioden for programvaren. I motsatt fall kostnadsføres utgiftene når arbeidet med konfigurering og tilpasning av programvaren skjer.

Når konfigurings- og tilpasningstjenestene leveres av en annen leverandør enn programvareleverandøren, vil det følge av IAS 38 at utgiftene kostnadsføres når arbeidet med konfigurering og tilpasning gjennomføres.

Nødvendige utgifter for å selge varelager

Foretak som har eiendeler innenfor virkeområdet for IAS 2 *Beholdninger*, for eksempel ordinært varelager, må måle disse til det laveste av anskaffelseskost og netto realisasjonsverdi. Den aktuelle henvendelsen³ til IFRIC gjaldt forståelsen av hvordan netto realisasjonsverdi skal beregnes, og nærmere bestemt hvilke utgifter som skal trekkes fra den forventede salgsprisen for å komme til netto realisasjonsverdi.

Begrepet *netto realisasjonsverdi* er definert som «estimert salgspris i ordinær virksomhet med fradrag for beregnede utgifter for ferdigstilling og beregnede nødvendige utgifter for gjennomføring av salget». Slik fanges momenter som ukurans og andre markeds- eller driftsmessige endringer opp i målingen av varelager. I standarden drøftes begrepet

³ IFRIC Update June 2021.

revisorforeningen

Bli praksismedlem i dag!

Nå kan du som jobber i et revisjonsselskap og som ikke har revisorutdanning, bli praksismedlem. Som praksismedlem får du tilgang til alle våre medlemsfordeler. Benytt fordelene og spar penger.

> revisorforeningen.no/medlem

netto realisasjonsverdi nærmere, og det fremgår blant annet at estimerer på netto realisasjonsverdi skal baseres på den mest pålitelige informasjonen når estimatet gjøres. Hvilke utgifter som skal inngå i beregningen er dog ikke drøftet nærmere.

Utelukkende marginale utgifter?

I henvendelsen til IFRIC ble det spurt om det vil være tilstrekkelig utelukkende å inkludere de marginale (inkrementelle) utgiftene ved å gjennomføre et salg. IFRIC slo fast at en slik tilnærming ikke vil være i tråd med IAS 2, siden det kan føre til at enkelte utgifter som er nødvendige for å gjennomføre salget da blir ekskludert fra målingen. Man kan for eksempel tenke seg at utgifter til drift av nettsiden eller butikklokalet er nødvendige for å kunne selge en vare, men disse vil falle utenfor det som anses som marginale utgifter.

Ikke i tråd med IAS 2

IFRIC gikk ikke nærmere inn på hvilke konkrete utgifter som må inkluderes, men nøyde seg med å slå fast at en marginal-tilnærming ikke er i tråd med IAS 2, og at et foretak må utøve skjønner for å identifisere hvilke utgifter som er nødvendige for å gjennomføre et salg. Selv om man finner en lignende begrepsbruk i andre standarder, som eksempelvis IAS 36 *Verdifall på eiendeler* og IAS 37 *Avsetninger, betingede forpliktelser og betingede eiendeler*, skriver IASB-staben tydelig i forarbeidene til agendabeslutningen, at disse standardene må betraktes for seg, og at begrepene ikke nødvendigvis er overførbare til andre standarder.

Uensartet praksis

Selv om høringsvarene IFRIC mottok i løpet av behandlingen av denne problemstillingen i all hovedsak støttet IFRICs konklusjon, tilsier flere av dem at forståelsen av kravene, og dermed praksis, har vært uensartet. IAS 2 har knapt blitt endret så lenge IFRS har vært benyttet i EU og EØS, og i så måte er det interessant at en så sentral bestemmelse i standarden har hatt en uklar forståelse. Denne agen-

Løsning på kryssord s. 17.

ELTE		K	FRANSK	RONER	A	KUNNSKAP, KYNNDIGHET	K	ROMERTALL 1000	M	PREPDSISJON	E
OVERSLAG OVER NORSK ØKONOMI	N	A	S	J	O	N	J	POPULÆR	D	I	N
BEHOLDNINGSDELTAKER	A	R	K	S	T	R	E	V	M	A	S
ORDEDEL	C	R	E	M	P	L	I	N	G		
KLAR- SYN	V	S	J	O	N	E	R	D	E	B	O
BY	I	D	E	R	A	K	T	A	N	K	E
BY	I	D	E	R	A	K	T	A	N	K	E
KUND- ER	K	L	I	E	J	A	N	S	E	R	S
PLANB	M	A	I	O	B	S	N	B	F	O	R
NEST- SOEF	N	K	T	E	L	S	M	I	D	L	E
ROMER- TALL 10	X	O	S	E	N	S	T	A	D	L	E
KD. TEGN	O	T	R	I	B	U	N	E	N	T	E
FOSSOR.	P	G	Å	N	Y	T	E	D	E	G	D

dabeslutningen er også særlig aktuell for norske foretak, siden den er en direkte konsekvens av en kontroll Finanstilsynet i Norge har gjennomført av et norsk foretak.⁴

Regnskaper når forutsetningen om fortsatt drift ikke lenger er oppfylt

Vurderingen av om forutsetningen om fortsatt drift er oppfylt er sentral ved utarbeidelsen av finansregnskaper. På et møte i juni i år ferdigstilte IFRIC behandlingen av to spørsmål om avleggelse av regnskap for tidligere regnskapsperioder når forutsetningen om fortsatt drift ikke lenger er oppfylt.⁵

Det første spørsmålet er om et foretak kan utarbeide regnskaper under forutsetningen om fortsatt drift for tidligere perioder da grunnlaget for fortsatt drift var til stede, men der forutsetningen ikke lenger er til stede på tidspunktet for regnskapsavleggelse. Det har ikke tidligere blitt utarbeidet regnskaper for de angitte periodene.

IAS 1 *Presentasjon av finansregnskap* krever at forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn ved utarbeidelsen av et regnskap «med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle foretaket eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette». IFRIC klargjorde at selv om regnskapet gjelder tidligere perioder, krever IAS 10 *Hendelser etter rapporteringsperioden* at vurderingen av om fortsatt drift-forutsetningen er til stede skal gjøres helt frem til regnskapsavleggelsen. Dersom forutsetningen ikke er oppfylt ved regnskapsavleggelsen, vil heller ikke regnskapet kunne avlegges under forutsetningen om fortsatt drift.

Det andre spørsmålet var om et foretak som tidligere har avlagt regnskaper under forutsetning om fortsatt drift, må omarbeide disse sammenligningsperiodene når forutsetningen ikke lenger er til stede. I agendabeslutningen bemerket IFRIC enkelt og greit at dets undersøkelser viste at praksis ikke var uensartet på dette punktet og de tok derfor ikke stilling til spørsmålet, ei heller hva praksis faktisk er.

Avsluttende kommentarer

Selv om IFRICs agenda de siste årene har vært preget av de tre nyeste standardene, IFRS 9 *Finansielle instrumenter*, IFRS 15 *Driftsinntekter fra kontrakter med kunder* og IFRS 16 *Leieavtaler*, er det interessant at det fortsatt er behov for klargjøringer rundt anvendelsen av eldre standarder som har vært mer eller mindre uendret i lang tid. Dette understreker også hvor viktig det er for regnskapsprodusenter å følge nøye med på de beslutningene IASBs tolkningsorgan publiserer.

⁴ Se Finanstilsynets brev til XXL ASA 13. april 2021.

⁵ IFRIC Update June 2021.

Fusjon og fisjon:

Fallgruver ved utarbeidelse av skattemeldingen

Skatteetaten ved avdeling Storbedrift har hvert år endringssaker som skyldes feil utfylling av skattemeldingen for aksjeselskap ved fusjon og fisjon. Endringssakene skyldes ofte feil utfylling av postene for varige driftsmidler og immaterielle eiendeler.

Statsautorisert revisor
Erlend Thinn Solheim
Spesialrevisor Skatteetaten, divisjon
innsats, Storbedriftsavdelingen

Artikkelen tar utgangspunkt i seks endringssaker der disse postene var feil utfylt. Alle sakene gjaldt skattefri fisjon eller fusjon regnskapsført til kontinuitet. Feilene oppstod utelukkende ved feil utfylling av skattemeldingen – det forelå derfor ikke misforståelse av eller uenighet om skattereglene. Skattekontoret og selskapet var i alle sakene enige om at feilene hadde oppstått ved en inkurie. I tillegg til å vise eksempler på feil som kan oppstå, vil artikkelen vise hvordan feilene enkelt kan identifiseres og korrigeres før innsendelse av skattemeldingen.

Sak 1 – skattemessig fradrag for regnskapsmessig merverdi

Saksforholdet

Selskap M eide alle aksjene i selskap D. Aksjeposten var M sin eneste eiendel. D sin eneste eiendel var et større tomteområde, som var balanseført til 100 i selskapsregnskapet og 400 i konsernregnskapet. I 2020 ble M og D fusjonert, med M som overtakende selskap. Fusjonen ble regnskapsført til konsernkontinuitet, ved at balanseført verdi av

Korrekt utfylling av postene for driftsmidler

Hensiktsmessig kvalitetssikring av skattemeldingen vil spare både selskapene og Skatteetaten for unødvendig ressursbruk i form av endrings- og tilleggs-skattesaker. For å sikre at postene for driftsmidler fylles ut korrekt, anbefaler vi at selskapene avstemmer inntektsvirkningen fra driftsmidler, lar RF-1217 post 1 og 46 samsvare med balanseført verdi av driftsmidler, og påser at driftsmidler uten skattemessig verdi holdes utenfor RF-1217 post 2.

tomten i konsernregnskapet ble videreført som balanseført verdi i selskapsregnskapet til M. Tomten avskrives ikke verken regnskaps- eller skattemessig.

Før innsendelse av skattemeldingen for inntektsåret 2020 leste selskapet rettleidingen til RF-1217, og fant følgende informasjon på side 1:

«Regnskapsmessige og skattemessige verdier per 31.12.2019 skal hentes direkte fra fjorårets skjema. Ved fusjon eller fisjon med skattemessig kontinuitet (jmfør skatteloven §§ 11-1 til 11-11) skal det også være kontinuitet i de verdiene som føres her. Etter fusjon i 2020 er det summen av verdiene fra

fjorårets skjema hos overtakende og overdragende selskap som skal rapporteres som forskjell per 31.12.2019.»

Både regnskaps- og skattemessig verdi av driftsmidler pr. 31.12.2019 blir derfor 100 i RF-1217 for inntektsåret 2020. Pr. 31.12.2020 var regnskapsført verdi av tomten 400. Skattemessig verdi var fremdeles 100, siden fusjon til skattemessig kontinuitet ikke påvirker skattemessig verdi av tomten, jf. skatteloven § 11-7 første ledd. Selskapet fylte ut RF-1217 med følgende beløp, se figur 1.

Figur 1: RF-1217 for M i fusjonsåret

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	100	400	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	100	100	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	0	300	-300

Selskapet krevde med dette fradrag for hele den regnskapsmessige merverdien av tomten på 300, som vist i figuren på forrige side. Selskapet korrigerer ikke fradraget i øvrige poster i skattemeldingen.

Skattekontorets vurdering

Selskapet har ikke fradragsrett for den regnskapsmessige merverdien av tomten, og skattekontoret endret derfor selskapets egenfastsetting.

Tilleggsskatt

Feil i RF-1217 post 3 vil i mange tilfeller være en tidfestingsfeil, siden et for høyt fradrag i ett inntektsår motsvares av for lave fradrag i senere inntektsår. Skattekontoret vurderte derfor om tilleggsskatten skulle beregnes etter reglene om tidfestingsfeil i skatteforvaltningsloven § 14-5 fjerde ledd bokstav a. Spørsmålet var om feilen på 300 reverseres i senere inntektsår, uten at det var nødvendig med nye opplysninger fra selskapet.

Skattekontoret kom til at feilen ikke reverseres i senere inntektsår. Dette er enkelt å se dersom det forutsettes at tomten selges til skattemessig verdi i

Figur 2: Tomten selges i 2021

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2020	31.12.2021	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	400	0	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	100	0	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	300	0	300
	"RF-1167 post 7880 Tap ved avgang av immatr.eiendeler og varige driftsmidler"			-300
	Alminnelig inntekt			0

2021. Skattemessig gevinst/tap blir da 0, samtidig som RF-1217 gir et inntektstillegg på 300. Inntektstillegget på 300 tilbakefører imidlertid det regnskapsførte tapet, se figur 2.

Alminnelig inntekt i 2021 blir 0, som er lik skattemessig gevinst/tap ved salg av tomten. Dette viser at feilen fra 2020 ikke reverseres i senere inntektsår.

Selskapet ble ilagt tilleggsskatt med 20 %, jf. skatteforvaltningsloven § 14-5 første ledd. Vedtaket ble ikke påklaget.

Hvordan burde RF-1217 vært fylt ut?

Vi anbefaler at inntektsfradraget på 300 blir korrigerert med et motsvarende inntektstillegg i RF-1217 post 91 «Differanse mellom balanseført verdi og virkelig verdi på fusjons-/fisjonstidspunktet ved skattemessig kontinuitet». Navnet på posten gir inntrykk av at posten kun skal brukes ved fusjoner og fisjoner som regnskapsføres til virkelig verdi. Av rettleddningen fremkommer det imidlertid at post 91 også omfatter fusjoner som blir regnskapsført til konsernkontinuitet:

«Fusjon/fisjon med skattemessig kontinuitet som regnskapsføres etter transaksjonsprinsippet, medfører at det vil oppstå en regnskapsmessig differanse som ikke skal ha skattemessig virkning. Denne differansen mellom balanseførte verdier og virkelig verdi fastsatt ved

Figur 3: Korrekt utfylling av RF-1217

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	100	400	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	100	100	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	0	300	-300
91	"Differanse mellom balanseført verdi og virkelig verdi på fusjons-/fisjonstidspunktet ved skattemessig kontinuitet"			300
100	Sum endring i forskjeller			0

transaksjonen skal tilbakeføres her slik at den ikke får skattemessig virkning. Posten omfatter også fusjoner som blir regnskapsført som konsernkontinuitet.» Korrekt utfylling av RF-1217 ifølge rettleddningen blir derfor som vist i figur 3. Vi har sett flere eksempler på at fradraget i post 3 korrigeres med et motsvarende inntektstillegg i næringsoppgaven i post 0679 «Andre inntekter» eller i post 0640 «Andre ikke fradragsberettigede kostnader inkl. resultatførte gaver». Det er også relativt

vanlig at merverdien tillegges inngående balanse i RF-1217 post 1 for overtakende selskap. Begge disse måtene å korrigere på gir korrekt alminnelig inntekt. Vi anbefaler imidlertid at post 91 brukes, siden det er denne løsningen som følger av rettleddningen til RF-1217.

Sak 2 – skattemessig fradrag for avskrivning av regnskapsmessig merverdi

Selskap M eide alle aksjene i selskap D, som var M sin eneste eiendel. Selskap D sin eneste eiendel var en bygård med utleieleiligheter. Bygården var ved utgangen av 2019 balanseført til 100 i selskapsregnskapet og 400 i konsernregnskapet. I 2020 fusjoneres M og D, med M som overtakende selskap. Fusjonen regnskapsføres til konsernkontinuitet. Bygården avskrives regnskapsmessig med 40 hvert år, fordelt på 10 i avskrivning på kostpris og 30 på merverdi. Regnskapet viser derfor et

underskudd på 40 i 2020. Bygården avskrives ikke skattemessig, slik at skattemessig resultat i 2020 skal være 0.

Som i sak 1 blir alminnelig inntekt 300 for lav dersom merverdien ikke korrigeres, se figur 4.

Figur 4: RF-1217 for OT i fusjonsåret uten korreksjon

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	100	360	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	100	100	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	0	260	-260
	RF-1167 post 6000 Regnskapsmessige avskrivninger			-40
	Alminnelig inntekt			-300

I sak 2 var imidlertid selskapet oppmerksom på at merverdien fradragsføres dersom den inngår i RF-1217 post 1 pr. 31.12.2020. Selskapet valgte derfor å holde merverdien utenfor RF-1217 post 1. Dette gir et skattemessig fradrag på 30, som består av avskrivning av regnskapsmessig merverdi.

Skattekontorets vurdering

Selskapet har ikke skattemessig fradragsrett for regnskapsmessige avskrivninger, og skattekontoret endret derfor selskapets egenfastsetting. Selskapet ble ilagt tilleggsskatt med 20 %. Vedtaket ble ikke påklaget.

Hvordan burde RF-1217 vært fylt ut?

Feilen har oppstått som følge av at merverdi ikke er inkludert i RF-1217 post 1 pr. 31.12.2020. Skattekontoret

viste i vedtaket til rettledningen til RF-1217 post 1:

«Her føres den regnskapsmessige verdien på alle driftsmidlene i foretaket, se postene 1000–1290 i næringsoppgave 2. Også driftsmidler som ikke er avskrivbare skal tas med, f.eks. tomter og boliger. Regnskapsmessig verdi på goodwill skal også medtas her. Dette gjelder også goodwill som er ervervet før 1.1.1984 og som ikke kan avskrives skattemessig.»

Dette må tolkes som at RF-1217 post 1 skal samsvare med balanseført verdi av driftsmidler (materielle og immaterielle) som selskapet eier. Korrekt utfylling blir derfor at regnskapsmessig merverdi inngår i RF-1217 post 1 pr. 31.12.2020. Dette gir et inntektstillegg som må korrigeres i post 91, jf. sak 1.

Dersom selskapet hadde hatt balanseførte leasede eiendeler, skulle disse vært ført i RF-1217 post 46 «Regnskapsmessig verdi av leasingobjekt ført i balansen». RF-1217 post 1 og 46 skal derfor samsvare med balanseført verdi av driftsmidler i regnskapet.

De regnskapsmessige avskrivningene av merverdiene må tilbakeføres på side 4 i næringsoppgaven dersom regnskapsmessig verdi av driftsmidler, i strid med rettledningen, holdes utenfor RF-1217. Tilbakeføringen må gjøres hvert år, inntil merverdien er ferdig avskrevet. Nettopp på grunn av behovet for årlig oppfølging anbefaler vi at merverdi på driftsmidler som selskapet eier inngår i RF-1217 post 1. Dette er også løsningen som følger av rettledningen til RF-1217.

Sak 3 – skattemessig fradrag for regnskapsmessig goodwill ved salg av eiendom

Saksforholdet

M hadde betydelig goodwill i selskapsregnskapet etter oppkjøp av selskaper som deretter ble innfusjonert i M. Den regnskapsmessige goodwillen var holdt utenfor RF-1217 post 1, i strid med rettledningen til RF-1217, jf. sak 2. Selskapet var imidlertid klar over at den regnskapsmessige avskrivningen av goodwill må tilbakeføres som en permanent forskjell hvert år for at alminnelig inntekt skal bli korrekt. M tilbakeførte avskrivningene i RF-1167

post 0640 «Andre ikke fradragsberettigede kostnader inkl. resultatførte gaver».

I starten av inntektsåret 2020 solgte selskapet en eiendom for 100. Regnskapsmessig goodwill knyttet til den solgte eiendommen var 20, og balanseført verdi var 50. Regnskapsmessig gevinst ble derfor 30. Skattemessig verdi av eiendommen var 100, slik at skattemessig gevinst ble 0.

Selskapet krevde fradrag for 20 som følge av salget av eiendommen, se figur 6.

Frdraget tilsvarer balanseført verdi av goodwill som var knyttet til eiendommen.

Skattekontorets vurdering

Skattemessig gevinst/tap skal ikke reduseres med regnskapsmessig goodwill relatert til den solgte eiendommen, og skattekontoret endret derfor selskapets egenfastsetting. Det ble ikke ilagt tilleggsskatt, siden opplysninger i vedlegg til skattemeldingen gjorde skattekontoret oppmerksom på feilen.

Hvordan burde RF-1217 vært fylt ut?

Som i forrige sak oppstod feilen fordi regnskapsmessig goodwill ikke var inkludert i RF-1217 post 1, i strid med rettleddningen til post 1. Dersom goodwill holdes utenfor RF-1217 post 1, må den del av goodwill som inngår i resultatført gevinst/tap tilbakeføres på side 4 i næringsoppgaven. For å unngå å måtte følge opp hvor stor del av goodwill som for det første ikke inngår i RF-1217 post 1, og for det andre som inngår i regnskapsmessig gevinst- eller

tapsberegning hvert inntektsår, anbefaler vi at all goodwill inngår i RF-1217 post 1.

Figur 6: RF-1217 ved realisasjon av goodwill

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	50	0	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	100	0	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	-50	0	-50
	"RF-1167 post 3880 Gevinst ved avgang av immatr. eiendeler og varige driftsmidler"			30
	Alminnelig inntekt			-20

Sak 4 – skattemessig fradrag for regnskapsmessig goodwill ført i saldogruppe B**Saksforholdet**

Selskap M kjøpte selskap D i starten av 2020, og D ble deretter innfusjonert i M. Fusjonen ble regnskapsført til konsernkontinuitet, med den følge at regnskapsmessig goodwill på 100 ble balanseført i selskapsregnskapet til M. Goodwill ble avskrevet regnskapsmessig over fem år.

I tillegg til å føre goodwill med tilgang 100 i regnskapet, ble goodwill også ført som tilgang i saldogruppe B. Dette medførte at selskapet krevde 20 i skattemessig fradrag i form av skattemessige avskrivninger på regnskapsmessig goodwill:

Figur 7: Regnskapsmessig goodwill på saldogruppe B

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	0	80	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	0	80	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	0	0	0
	RF-1167 post 6000 Regnskapsmessige avskrivninger			-20
	Alminnelig inntekt			-20

Skattekontorets vurdering

Skattemessig gis det ikke fradrag for avskrivning av regnskapsmessig goodwill som har oppstått som følge av fusjon regnskapsført til konsernkontinuitet. Det er av denne grunn ikke anledning til å føre regnskapsmessig goodwill på saldogruppe B. Skattekontoret har varslet om økning av alminnelig inntekt med 20 og reduksjon av skattemessig verdi av driftsmidler pr. 31.12.2020 med 80, samt tilleggsskatt. Vedtak i saken er under utarbeidelse.

Hvordan burde RF-1217 vært fylt ut?

Regnskapsmessig goodwill som oppstår ved fusjon regnskapsført til konsernkontinuitet har ikke skattemessig verdi, og kan derfor ikke føres i saldogruppe B, og heller ikke i RF-1217 post 2. Goodwill skal imidlertid inngå i RF-1217 post 1 pr. 31.12.2020, og inntektsfradraget på 100 som da oppstår må tilbakeføres i RF-1217 post 91, se figur 8.

Figur 8: Korrekt utfylling av RF-1217

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	0	80	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	0	0	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	0	80	-80
91	"Differanse mellom balanseført verdi og virkelig verdi på fusjons-/fusjonstidspunktet ved skattemessig kontinuitet"			100
	RF-1167 post 6000 Regnskapsmessige avskrivninger			-20
	Alminnelig inntekt			0

Sak 5 – regnskapsmessig goodwill ført som skattemessig ikke-avskrivbart driftsmiddel**Saksforholdet**

Selskap M kjøpte alle aksjene i selskap D, der D hadde betydelige merverdier i form av konsesjoner. D ble deretter innfusjonert i M. Fusjonen ble regnskapsført til konsernkontinuitet, og de

regnskapsmessige merverdiene ble allokert til konsesjoner.

Skattemessig ble konsesjonene ført som ikke-avskrivbare driftsmidler, og de inngikk derfor som en del av skattemessig verdi på driftsmidler i RF-1217 post 2.

Skattekontorets vurdering

Merverdier oppstått som følge av fusjon regnskapsført til konsernkontoen har ikke skattemessig verdi, og kan derfor ikke inngå i RF-1217 post 2. Når post 2 viser for høy skattemessig verdi, er det risiko for at skattemes-

sig gevinst blir tilsvarende for lav når konsesjonene realiseres. Fusjonen var gjennomført for flere år siden, og skattekontoret reduserte derfor RF-1217 post 2 pr. 31.12.2019 og 31.12.2020 tilsvarende den regnskapsmessige merverdien som stammet fra goodwill.

Det var ikke grunnlag for å ilegge tilleggsskatt, siden feilen ikke hadde ført til feil alminnelig inntekt verken i fusjonsåret eller etterfølgende inntektsår.

Sak 6 – skattemessig fradrag for midlertidig forskjell ved tingsuttak ved fusjon

Selskap A drev to virksomheter i samme selskap, og ønsket å selge den ene virksomheten. Salget ble gjennomført ved at virksomheten for salg ble utfisjonert til et nystiftet selskap B, som deretter ble solgt ut av konsernet. Både fusjonen og aksjesalget skjedde i 2020. Balanseførte verdier av driftsmidlene i A sitt selskapsregnskap ble videreført i B sitt selskapsregnskap, og de utfisjonerte driftsmidlene ble ikke avskrevet verken regnskaps- eller skattemessig. Regnskaps- og skattemessig verdi av driftsmidlene før fusjonen var 300. Regnskaps- og skattemessig verdi av driftsmidlene som ble utfisjonert til B var henholdsvis 100 og 200. A og B fylte ut RF-1217 som følger, se figur 9.

Som figurene viser får A et inntektsfradrag på 100 via RF-1217 post 3, og B får et motsvarende inntektstillegg. Inntektsvirkningen tilsvarer midlertidig forskjell på utfisjonerte driftsmidler.

Figur 9: Overdragende selskap A ved fusjon

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	300	200	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	300	100	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	0	100	-100

Figur 10: Overtakende selskap B ved fusjon

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	0	100	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	0	200	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	0	-100	100

Skattekontorets vurdering

En skattefri fusjon skal ikke påvirke alminnelig inntekt, og inntektseffekten på 100 må derfor korrigeres i begge selskaper. B hadde utført korreksjonen i innlevert skattemelding. A foretok imidlertid ingen korreksjon, med den følge at selskapet krevde et uberettiget fradrag på 100.

Skattekontoret og selskapet var enige om at alminnelig inntekt i overdragende selskap var 100 for lav. Alminnelig inntekt ble derfor økt med 100. Ilagt tilleggsskatt med 20 % ble påklaget, uten at selskapet fikk medhold i Skatteklagenemnda.

Hvordan skulle RF-1217 vært fylt ut?

Av rettleidingen til RF-1217 for inntektsåret 2020 side 1 fremkommer følgende: «Regnskapsmessige og skattemessige verdier per 31.12.2019 skal

hentes direkte fra fjorårets skjema. Ved fusjon eller fusjon med skattemessig kontinuitet (jmfør skatteloven §§ 11-1 til 11-11) skal det også være kontinuitet i de verdiene som føres her. [...] Forskjell per 31.12.2019 ved fusjon skal vise det overdragende og overtakende selskaps andel av midlertidige forskjeller i henhold til avtalt fordeling innenfor

gjeldende regelverk.» Rettleidingen gir anvisning på at inntektseffekten skal korrigeres ved at beløpene i RF-1217 post 1 og 2 pr. 31.12.2019 omfordeles mellom overtakende og overdragende selskap. Dette gir følgende utfylling av RF-1217:

Figur 11: Overdragende selskap A ved fusjon

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	200	200	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	100	100	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	100	100	0

Figur 12: Overtakende selskap B ved fusjon

Post	Driftsmidler (materielle og immaterielle) og goodwill	31.12.2019	31.12.2020	Endring i forskjeller
1	Regnskapsmessig verdi på driftsmidler	100	100	
2	Skattemessig verdi på driftsmidler	200	200	
3	Forskjeller/endringer i forskjeller	-100	-100	0

Hvordan kan feil avdekkes før innsendelse av skattemeldingen?

Feil i alminnelig inntekt som har oppstått i sak 1–4 og 6 kan avdekkes ved å avstemme inntektsvirkning fra driftsmidler i RF-1217 post 3. Vi anbefaler at denne avstemmingen alltid utføres, siden de fleste feil i alminnelig inntekt fra RF-1217 post 3 vil gi seg utslag i avstemmingen. Til høyre er artikkelforfatterens eksempel på hvordan avstemmingen kan settes opp, og hvilke avstemningsposter som kan inngå. Sakene 1–4 og 6 er brukt som illustrasjon, og viser hvordan avstemmingen slår ut for de ulike sakene. Merk at det er noe vanskeligere å fange opp sak 4 enn de øvrige sakene, siden korrekt utfylling av rubrikken for skattemessige avskrivninger forutsetter kunnskap om at avskrivningen for saldo-gruppe B er 20 for høy.

Øverste del av avstemmingen beregner forventet inntekt/fradrag i RF-1217 post 3, uavhengig av hvordan skattemeldingen faktisk er fylt ut. Neste del fylles ut med RF-1217 post 3 og andre poster som korrigerer post 3, slik disse fremkommer av den ferdig utfylte skattemeldingen. En eventuell differanse mellom forventet og faktisk inntekt/fradrag må forklares, og det må tas stilling til om skattemeldingen skal korrigeres.

Vår erfaring er at de fleste selskapene utfører avstemmingen, i den forstand at differansen mellom forventet og faktisk

Figur 13: Avstemming av inntektsvirkning fra driftsmidler (RF-1217 post 3)

Forventet inntekt/fradrag i RF-1217 post 3	Sak 1	Sak 2	Sak 3	Sak 4	Sak 6
+ Regnskapsmessige (RM) avskrivninger	0	40	0	20	0
- Herav RM avskrivninger på leasede driftsmidler som inngår i RF-1217 post 46					
+ RM avskrivninger i OD i fusjonsåret før RM virkningstidspunkt					
+ RM nedskrivninger					
-/+ RM gevinst/tap ved salg			-30		
+/- Herav gevinst/tap ved salg av leasede driftsmidler som inngår i RF-1217 post 46					
-/+ RM gevinst/tap i OD i fusjonsåret før RM virkningstidspunkt					
- Skattemessige (SM) avskrivninger	0	0	0	0	0
- Byggelånsrenter aktivert RM kostnadsført SM					
- Vedlikehold aktivert RM kostnadsført SM					
+ SM direkte inntektsført vederlag ved salg av driftsmidler					
+/- Overført gevinst-/tapskonto					
= Forventet inntekt (+) / fradrag (-) i RF-1217 post 3	0	40	-30	20	0
Faktisk inntekt/fradrag	Sak 1	Sak 2	Sak 3	Sak 4	Sak 6
+ RF-1217 post 3 endring i forskjeller	-300	10	-50	0	-100
+ RF-1217 post 91-94 som vedrører driftsmidler					
+ Tilbakeførte avskrivninger i RF-1167 side 4 post 0640/0649					
- Ved balanseført skatteFUNN - tilbakeført beløp i RF-1167 side 4 post 0840/0879					
= Faktisk inntekt (+) / fradrag (-)	-300	10	-50	0	-100
= Differanse mellom forventet og faktisk inntekt/fradrag	300	30	20	20	100

inntekt/fradrag forklares. Vi har imidlertid sett flere eksempler på at selskapene ser seg fornøyd når differansen er forklart, uten å ha vurdert om skattemeldingen må korrigeres eller ikke. Dette ble satt på spissen i sak 6, der selskapet krevde fradrag for midlertidig forskjell av utfisjonerte driftsmidler. Selskapet hadde utført avstemmingen som vist over i sitt årsoppgjørprogram, og hadde identifisert differansen som

«midlertidig forskjell avgang driftsmidler fisjon». Det var tilsynelatende ikke tatt stilling til om avgang av driftsmidler ved fisjon til skattemessig kontinuitet faktisk skal medføre et inntektsfradrag. Skattemeldingen ble ikke korrigeret før innsendelse, noe som førte til at alminnelig inntekt ble for lav og at tilleggs-skatt ble ilagt.

Factoring og merverdiavgift

Temaet for denne artikkelen er hvordan factoringtjenester skal behandles etter merverdiavgiftsloven, og hvordan norsk avgiftspraksis avviker fra praksis i EU knyttet til spørsmålet om factoringtjenester er omfattet av unntaket for finansielle tjenester.

Advokat
Bjørn Christian Lillevedt Tovsen
Partner Advokatfirmaet Thom-
messen

Advokat
Caroline Svelland Hauge
Advokatfirmaet Thommessen

Etter vårt syn fremstår rettsstilstanden i Norge som uklar, da praksis i Norge synes å avvike fra praksis i EU hva gjelder spørsmålet om factoring er finansielle tjenester som faller utenfor avgiftsplikten, selv om lovgivers ønske har vært en rettsstilstand som harmonerer med praksis i EU. Dette åpner for tilpasninger som kan gi uheldige konkur-

ransemessige virkninger, inntil praksis i Norge eventuelt bringes på linje med praksis i EU.

Hva er factoring?

Factoring er betegnelsen på en bedrifts outsourcing av arbeidet med å innkreve betalinger fra kunder ved at en

tredjepart kjøper bedriftens kundefordringer med eller uten regress, dvs. med eller uten risiko for at kunden betaler den utestående fordringen. Factoring kan også bestå av tjenester av mer administrativ art som reskontroføring, betalingsovervåkning og innkassering, behandling og bokføring av innkomne betalinger og utarbeidelse av oversikter og andre oppgaver knyttet til fordringsinndrivelsen.

Avgiftsrettslig behandling av factoringtjenester i Norge

Rettslig utgangspunkt

Utgangspunktet i merverdiavgiftsloven er at næringsdrivende som omsetter varer eller tjenester som er omfattet av loven for mer enn kr 50 000 i løpet av en periode på tolv måneder, skal registreres i Merverdiavgiftsregisteret.¹ Videre, at registrerte næringsdrivende skal beregne og rapportere merverdiavgift ved omsetning av varer og tjenester,² med mindre omsetningen er særskilt unntatt fra loven.³

Unntaket som det er relevant å vurdere om kommer til anvendelse ved omsetning av factoringtjenester, er unntaket for «omsetning og formidling av finansielle tjenester» i mval. § 3-6.

Overdragelse av fordringer mot vederlag er omfattet av unntaket i mval. § 3-6.⁴ Fakturautsteders salg av fordringene er altså omfattet av unntaket, og betalingen fakturautsteder mottar ved overdragelse av fordringer skal derfor ikke faktureres med tillegg av merverdiavgift.

Spørsmålet i det videre er om factoringtjenester er omfattet av avgiftsunntaket.

Finansieringstjenester

Unntaket i mval. § 3-6 omfatter «omsetning av finansieringstjenester». Forarbeidene indikerer at factoring er en finansieringstjeneste som er omfat-

tet av unntaket.⁵ Factoring er i denne sammenhengen beskrevet som følger:

«Factoring karakteriseres ved at factoringforetakets klienter løpende overdrar sine uforfalte kundefordringer til factoringforetaket. Overdragelsen er ugjenkallelig. Factoringavtaler gjelder som regel alle klientens kundefordringer og skal tinglyses i foretaksregisteret. Verdien av de overdratte fordringer vil gi grunnlag for forskuddsutbetaling til klienten som derved kan realisere fordringene til diskontert nåverdi og oppnå en likviditetsfordel. Slike forskudd eller driftslån rentebelastes særskilt på vanlig måte og fungerer ikke ulikt en kassekreditt.

[...]

Factoringavtalene har som regel ulike klausuler om regress overfor klientene ved mislighold fra deres kunder. På nærmere vilkår kan imidlertid factoringforetaket påta seg såkalt kredittrisiko, dvs. innen visse grenser påta seg risikoen for betalingsudyktighet hos bestemte kunder av klientene. Factoringforetakene vil imidlertid i alle tilfeller opptre overfor skyldnerne som innehavere av de tiltransporterte fordringene og har det fulle herredømmet over fordringene ved innkrevingen. Fordringene vil som regel likevel ikke bli sendt til rettslig inkasso uten etter samråd med klientene.»⁶

Dette tilsier at factoring i form av løpende overtakelse av uforfalte kundefordringer, med eller uten regress, er en finansieringstjeneste som er omfattet av avgiftsunntaket.

Administrasjons-, innfordrings- og inkassotjenester

Tjenester knyttet til håndtering av fordringer, herunder innfordrings- og inkassotjenester, er ikke omfattet av avgiftsunntaket for finansieringstjenester. Slike tjenester er avgiftspliktige etter hovedregelen i mval. § 3-1. I forarbeidene⁷ heter det:

«Ved siden av denne finansieringstjenesten tilbyr factoringforetakene mer administrative tjenester som innebærer at klientene oppnår en forenkling av sitt arbeide med kundefordringene. Således utfører factoringforetakene mot særskilt vederlag (provisjon) reskontroføring, betalingsovervåkning og innkassering, behandling og bokføring av innkomne betalinger og utarbeidelse av eventuelle andre oppgaver og oversikter samarbeidet krever. Samtidig unngår klientene å måtte kreve sine egne kundeforbindelser. For disse tjenester betinger factoringforetakene seg forskjellige provisjoner og gebyrer. I tillegg vil klientene bli belastet factoringforetakenes direkte utlegg som følger av gjennomføringen av avtalene, herunder direkte omkostninger ved inndrivelsen som ikke betales av klientenes kunder.»

Videre heter det:

«Selv om factoring er regnet som finansieringsvirksomhet og som sådan regulert av lov om finansieringsvirksomhet, er det etter utvalgets oppfatning klart at instituttet inneholder vesentlige elementer av tjenesteytelser som ellers vil bli trukket inn under avgiftsplikt i et system med generell avgiftsplikt på tjenester. Således utfører factoringforetakene en rekke tjenester av mer administrativ og organisatorisk art. Dette gjelder bl.a. bokføringstjenester, betalingsovervåkning, innkreving og mer generell kontorservice i form av korrespondanse. Disse administrative tjenestene ytes mot særskilt vederlag i form av gebyrer og provisjoner. Selv om de overdratte kundefordringene som regel tjener som sikkerhet for forskudd eller driftslån til klienten, bør dette ikke føre til at ellers klart avgiftspliktige administrative og organisatoriske tjenester faller utenfor avgiftsområdet. Renteelementet ved forskuddsutbetaling, utnyttelse av driftslån, tilknyttet de administrative tjenestene, anses imidlertid som vederlag for finansielle tjenester som ikke skal avgiftsberegnes. Dette innebærer at factoringforetak vil få en delt virk-

1 Jf. merverdiavgiftsloven (mval.) § 2-1.

2 Jf. mval. § 3-1 og § 11-1.

3 Jf. mval. §§ 3-2 flg.

4 Jf. Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15. juni 2001 om merverdiavgiftsunntaket for finansielle tjenester og Merverdiavgiftshåndboken (2021) side 255.

5 Jf. Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) punkt 7.2.5.

6 Jf. NOU 1990:11 «Generell merverdiavgift på omsetning av tjenester», punkt 7.13.5.2.

7 Jf. NOU 1990:11, punkt 7.13.5.2.

somhet, dels innenfor og dels utenfor merverdiavgiftsloven.»⁸

Denne avgrensningen av avgiftsunntaket er også forklart i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001), punkt 7.2.5.5., slik:

«Unntaket for de finansielle tjenestene vil måtte avgrenses mot tjenester som kan sies å være rene tjenester av administrativ, økonomisk og juridisk art som blant annet forvaltning og forvaring, hvor de samme hensyn som talefor unntak ikke gjør seg gjeldende. Selv om det kan medføre at en del virksomheter innen denne sektoren vil få omsetning som både er avgiftspliktig og unntatt fra avgiftsplikt, såkalt delt virksomhet, må hensynet til konkurransenøytralitet her veie tyngre. En slik avgrensning vil også i stor grad være sammenfallende med avgrensningen etter EFs sjette avgiftsdirektiv.

[...]

Avgrensningen av unntaket vil videre innebære at omsetning for eksempel av tjenester som gjelder rådgiving knyttet til kredittytelser som ikke ytes samtidig med kredittytelsen, blir merverdiavgiftspliktig, mens rådgiving i direkte forbindelse med en kredittytelse vil bli avgiftsfri. Dette innebærer også at innkreving av utestående fordringer utført av en annen en[n] den som har ytt kreditten vil være avgiftspliktig, for eksempel inkassovirksomhet. Ved factoring vil også tjenester som ikke knytter seg direkte til kredittytelsen bli avgiftspliktig.»

Oppsummert innebærer dette at tjenester av mer administrativ art, som ikke knytter seg direkte til kredittytelsen, er avgiftspliktige. Dette omfatter bl.a. reskontroføring, betalingsovervåking og innkreving, bokføringstjenester, behandling av innkomne betalinger, mer generell kontorservice i form av korrespondanse og andre administrative oppgaver.

Delt virksomhet

Factoringforetak som dels yter kreditt og dels yter administrative tjenester, vil drive såkalt delt virksomhet, dvs. virksomhet med omsetning som delvis

omfattes av merverdiavgiftsloven. Kredittytelsen er unntatt, mens administrative tjenester, herunder innførings- og inkassotjenester, er avgiftspliktige. I Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15. juni 2001 om merverdiavgiftsunntaket for omsetning av finansielle tjenester, kapittel 2.2, er dette beskrevet som følger:

«Factoring karakteriseres ved at factoringforetaket løpende overtar klientenes uforfalte fordringer. Verdien av fordringene danner grunnlag for forskuddsbetaling til klienten som dermed oppnår en likviditetsfordel. Factoring kan innebære ordinært salg av fordringer. Det omfattes av unntaket.

I andre tilfeller vil factoring innebære et inkassooppdrag i kombinasjon med en kredittytelse. I slike tilfeller vil lånedelen av factoringavtalen være omfattet av unntaket for finansielle tjenester. Tjenester som i realiteten er inkasso, omfattes derimot ikke av unntaket. Det samme gjelder for administrative tjenester som betalingsovervåking, innkassering, bokførings- og reskontrotjenester mv. i tilknytning til factoringen.»

Dette er også lagt til grunn i forvaltningspraksis.⁹

Bortsett fra én bindende forhåndsuttalelse foreligger oss bekjent ingen uttalelser eller administrative klagesaker som gir nærmere veiledning knyttet til rekkevidden av avgiftsunntaket mht. til factoringtjenester.

I den bindende forhåndsuttalelsen fra 30. mai 2008 (BFU 25/08) legger direktoratet til grunn at factoringoppdraget bestod av både avgiftspliktige og avgiftsfrie elementer, og at den nærmere fordelingen av vederlaget mellom disse elementene for avgiftsformål måtte foretas basert på et konkret skjønn hvor størrelsen på renteelementet måtte fastlegges i lys av rentebelastningen ved tilsvarende kredittgivning. Forhåndsuttalelsen tilsier at skattemyndighetene anser factoring dels som en avgiftsfri kredittytelse og dels som en avgiftspliktig inndrivelses-/inkassotje-

neste. Videre, at den delen av vederlaget som allokeres til den avgiftsfrie kredittytelsen, må samsvare med en markedsmessig rente ved tilsvarende kredittgivning.

Avgiftsrettslig behandling av factoringtjenester i EU

I forarbeidene til merverdiavgiftsloven¹⁰ og i Finansdepartementets tolkningsuttalelse¹¹ er det lagt til grunn at man ved tolkning av avgiftsunntaket for finansielle tjenester skal se hen til praksis i EU knyttet til det tilsvarende unntaket i EUs avgiftsdirektiv. Med henvisning til dette la Høyesterett i Rt. 2009 s. 1632 (Sundal Collier) til grunn at «[d]et som da særlig vil ha interesse er de mer overordnede tolkningsprinsipper som EU-domstolen har etablert»,¹² og at «etablert praksis ved EU-domstolen som utgangspunkt anses som en tungtveiende rettskilde ved tolkningen av unntaket».¹³

EU-domstolen har i C-305/01 MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, lagt til grunn at tjenester som består i kjøp av fordringer, med eller uten regress, må anses som inndrivelse av fordringer som faller utenfor unntaket for finansielle tjenester i EUs avgiftsdirektiv. Det fremgår av domspremissene at det avgjørende for EU-domstolen i denne sammenhengen var tolkningsprinsippet om at unntak fra den generelle avgiftsplikten skal tolkes snevert, og unntak fra unntakene vidt, av hensyn til utgangspunktet i avgiftsdirektivet om en generell avgiftsplikt, jf. avsnitt 63 og 75 i dommen. Unntaket for finansielle tjenester i EUs avgiftsdirektiv inneholdt en eksplisitt avgrensning mot «debt collection», og EU-domstolen la til grunn at «factoring must be regarded as constituting merely a variant of the more general concept of debt collection, whatever the manner in which it is carried out», jf. avsnitt 77 i dommen. Basert på dette, og det faktum at den engelske og svenske versjonen av avgiftsdirektivet eksplisitt presiserte at factoring var likestilt med «debt

8 Jf. NOU 1990:11, punkt 7.13.6.4.

9 Jf. Merverdiavgiftshåndboken (2021) side 255 flg.

10 Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) punkt 7.2.5.5.

11 Tolkningsuttalelse av 15. juni 2001.

12 Rt. 2009 s. 1632 (Sundal Collier), avsnitt 34.

13 Rt. 2009 s. 1632 (Sundal Collier), avsnitt 48.

collection», konkluderte EU-domstolen med at factoring er en avgiftspliktig tjeneste.

EU-domstolens avgjørelse samsvarer ikke med det som synes å være praksis i Norge.

Hva er gjeldende rett i Norge?

Forarbeidene tilsier at avgiftsunntaket for finansielle tjenester omfatter factoringtjenester, dog slik at kun den delen av vederlaget for tjenesten som gjelder kredittytelsen, er omfattet av avgiftsunntaket. Det samme kommer til uttrykk i generelle uttalelser fra Finansdepartementet og Skattedirektoratet, med en reservasjon om at «[t]jenester som i realiteten er inkasso omfattes derimot ikke av unntaket».

EU-domstolens avgjørelse i C-305/01 MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring ble avsagt i juni 2003, dvs. etter innføringen av avgiftsunntaket for finansielle tjenester i merverdiavgiftsloven. Lovgiver hadde dermed ikke anledning til å se hen til denne avgjørelsen ved utformingen og omtalen av avgiftsunntaket. I forarbeidene ble rettstilstanden i EU beskrevet slik at unntaket i EUs avgiftsdirektiv omfattet finansieringstjenester, men ikke «inndrivelse av fordringer». ¹⁴ Svensk rett ble beskrevet slik at avgiftsunntaket omfattet finansieringstjenester, men ikke «inkassotjenester» eller «administrative tjenester som gjelder factoring». Lovgiver forsto altså ikke svensk rett på samme måte som EU-domstolen gjorde i C-305/01 MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring.

Avgiftsunntakets rekkevidde mht. factoring har aldri vært behandlet av domstolene i Norge eller i en administrativ klagesak. Den eneste saken vi har funnet er BFU 25/08, og denne uttalelsen er svært tynt rettslig begrunnet og nevner ikke EU-domstolens avgjørelse i C-305/01 MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring.

Høyesterett har lagt til grunn at man ved tolkningen av avgiftsunntaket skal legge betydelig vekt på praksis fra EU-

Factoring er blant annet betegnelsen på en bedrifts outsourcing av arbeidet med å innkreve betalinger fra kunder ved at en tredjepart kjøper bedriftens kundefordringer med eller uten regress.

domstolen. ¹⁵ Dette samsvarer også med de føringene lovgiver har gitt i forarbeidene og som Finansdepartementet har gitt uttrykk for i sine tolkningsuttalelser.

Det kan på denne bakgrunn stilles spørsmål ved om avgiftsunntaket kan og skal tolkes i samsvar med EU-domstolens avgjørelse i C-305/01 MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring. Ordlyden i unntaket åpner for en tilsvarende tolkning, ved at uttrykket «finansieringstjenester» tolkes snevert slik at det ikke omfatter factoring. En snever fortolkning av unntaket harmonerer også med de føringene som er gitt av Høyesterett. ¹⁶ En slik fortolkning er også mulig å harmonere med forarbeidene og de generelle uttalelsene fra skattemyndighetene, i hvert fall dersom tolkningen begrunnes i en realitetsvurdering av tjenestens art. Det er vanskelig å se at norske myndigheter skal ha en annen realitetsvurdering av factoring enn EU-domstolen og myndigheter i andre land det er naturlig for Norge å sammenligne seg med (slik som Sverige).

Sammenfattet betyr dette at gjeldende rett i Norge knyttet til hvordan factoringtjenester skal behandles etter merverdiavgiftsloven, fremstår som uklar.

Avsluttende merknader

En uklar rettstilstand er uheldig, og når praksis i Norge synes å avvike fra det som er gjeldende rett i andre land, kan dette få svært uheldige effekter. En bedrift som yter factoringtjenester fra Sverige til kunder i Norge vil ha full fradragsrett for merverdiavgift på kostnader, mens en bedrift som yter samme tjenester i Norge kun vil ha delvis fradragsrett for merverdiavgift på sine kostnader. Avgiften vil på denne måten medføre ulike rammebetingelser som kan påvirke konkurransen i disfavør av norske bedrifter, noe som vel er det lovgiver har ønsket å forhindre da man i forarbeidene ga klart uttrykk for at det norske avgiftsunntaket skal tolkes i lys av praksis i EU.

Etter vår oppfatning bør derfor Finansdepartementet se nærmere på dette og eventuelt komme med en klargjøring knyttet til hva som er gjeldende rett i Norge. I mellomtiden bør de som er berørt av dette foreta en vurdering av risiko og muligheter knyttet til sin avgiftsrettslige stilling, og eventuelt gjøre de tiltak som er nødvendige for å unngå unødvendige avgiftskostnader, tilleggsatt og renter.

¹⁵ Jf. Rt. 2009 s. 1632 (Sundal Collier) og HR-2019-2335-A (Gjensidige).

¹⁶ Jf. Rt. 2009 s. 1632 (Sundal Collier) avsnitt 34-36.

¹⁴ Jf. Ot.prp. nr. 2 (2000–2001) punkt 7.2.5.2.1.

Bokføringsplikten – hvem omfattes og hva innebærer det?

Bokføringspliktige må følge de omfattende og detaljerte reglene i bokføringsloven, bokføringsforskriften og god bokføringsskikk. Bokføringsplikten omfatter i utgangspunktet regnskapspliktige, virksomheter med plikt til å levere skattemelding og virksomheter med plikt til å levere mva-melding.

Statsautorisert revisor og autorisert regnskapsfører
Jan Terje Kaaby
Senior Manager, fagavdelingen i BDO
Han er forfatter av «Bokføringsloven med kommentarer» (Fagbokforlaget).

I denne artikkelen ser jeg nærmere på avgrensninger av, innholdet i og ansvaret for bokføringsplikten.

Formålene er rapportering og mulighet for kontroll

Lovbestemt bokføringsplikt for foretak har to primære formål:¹

1. Å etablere grunnlag for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering,² typisk i form av årsregnskap, skattemelding for formues- og inntektskatt (heretter kalt *skattemelding*), skattemelding for merverdiavgift (heretter kalt *mva-melding*) og a-melding.
2. Å gi mulighet for kontroll av og innsyn i bokføringen og den pliktige regnskapsrapporteringen, herunder ved revisjon, skatte- og avgiftskontroll og etterforskning.

Det er lagt til grunn en forutsetning om at regnskap som er ført i samsvar med bokføringsloven,³ bokføringsforskriften⁴ og god bokføringsskikk⁵ (her-

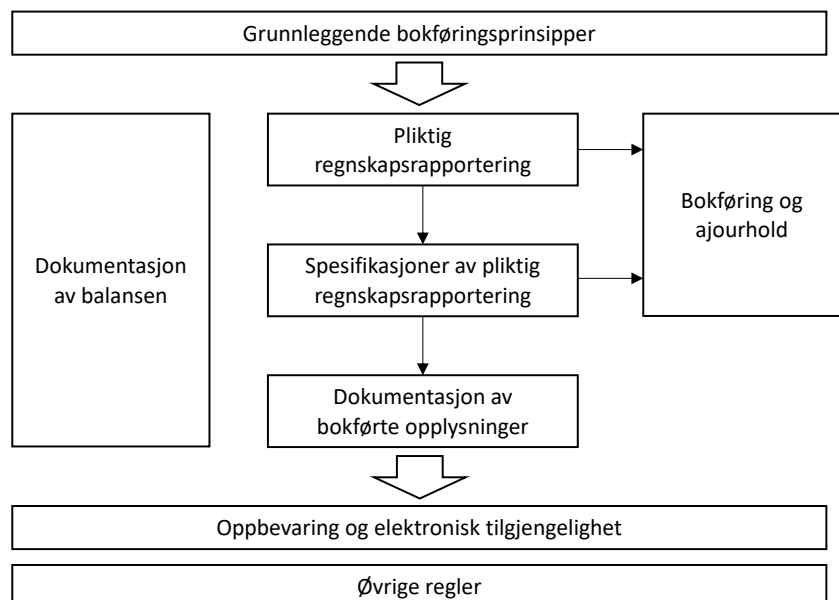
etter kalt *bokføringsregelverket*), oppfyller disse primære formålene.

Hensynet til eventuelle andre formål med å føre et regnskap, herunder intern rapportering og økonomistyring, må foretaket selv sørge for å ivareta.

Plikt til å følge bokføringsregelverket

Bokføringsplikt medfører en plikt til å føre foretakets regnskap i samsvar med de kravene som følger av bokføringsregelverket. Det stilles blant annet krav på følgende områder:

- Dokumentasjon av transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner (bilag).
- Registrering av transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner i regnskapsystemet, det som i utgangspunktet defineres som selve bokføringen.
- Spesifisering av de bokførte opplysningene i for eksempel bokførings-, konto-, kunde- og leverandørspeifikasjoner.
- Oppbevaring av dokumentasjon, bokførte opplysninger og annet regnskapsmateriale.

1 NOU 2002: 20 *Ny bokføringslov* punkt 4.1.

2 Bokføringsloven § 3 og bokføringsforskriften § 2-1.

3 Lov 19.11.04 nr. 73.

4 Forskrift 01.12.04 nr. 1558.

5 Jf. bokføringsloven § 4 nr. 10.

Hvilke krav bokføringsregelverket stiller til de bokføringspliktige, kan på et overordnet nivå illustreres slik:⁶

Fire måter å bli bokføringspliktig på

Bokføringsloven § 2 angir fire måter et foretak kan bli bokføringspliktig på:

- Regnskapsplikt.
- Plikt til å levere skattemelding.
- Plikt til å levere mva-melding.
- Pålegg om bokføringsplikt fra Skattekontoret eller Oljeskattekontoret.

I det videre ser jeg nærmere på de ulike måtene å bli bokføringspliktig på, herunder avgrensninger av og innholdet i bokføringsplikten i de enkelte tilfellene.

Regnskapsplikt gir bokføringsplikt

Enhver som har regnskapsplikt etter regnskapsloven,⁷ har også bokføringsplikt etter bokføringsloven. Grunnlaget for utarbeidelse av foretakets årsregnskap skal være bokføring som er utført i samsvar med bokføringsregelverket.

Kort om regnskapsplikten

Hvem som er regnskapspliktig følger av regnskapsloven § 1-2. Regnskapsplikten omfatter mange foretak, herunder alle aksjeselskaper (AS) og allmennaksjeselskaper (ASA). På den annen side er blant annet mindre ansvarlige selskaper (ANS og DA)⁸ og enkeltpersonforetak (ENK) ikke regnskapspliktige.

Utenlandske foretak som utøver eller deltar i virksomhet her i riket eller på norsk kontinentalsokkel, og som er skattepliktig til Norge etter norsk intern lovgivning, er regnskapspliktige. Dette betyr at slike utenlandske foretak er bokføringspliktige og må føre regnskapet for den regnskapspliktige virksomheten i samsvar med bokføringsregelverket.

Det er verdt å merke seg at regnskapsplikt også kan følge av særskilte bestemmelser i eller i medhold av andre lover enn regnskapsloven. Også slik regnskapsplikt etter annen lovgiv-

ning medfører bokføringsplikt etter bokføringsloven.

Bokføringsplikten følger den juridiske enheten

Bokføringsplikten for regnskapspliktige medfører normalt ingen vanskelige avgrensninger. Bokføringsplikten er knyttet til den juridiske enheten som er underlagt regnskapsplikt.

Det er ikke relevant å vurdere hvilke aktiviteter eller virksomhetsområder som er av betydning for den pliktige regnskapsrapporteringen foretaket skal levere og som dermed skal omfattes av bokføringsplikten. Bokføringsplikten omfatter all økonomisk aktivitet hos den regnskapspliktige.⁹

Ingen forskjell på store og små regnskapspliktige

Regnskapsloven kategoriserer de regnskapspliktige som store, små eller «øvrige» foretak.¹⁰ Det stilles ulike krav til årsregnskapet mv. for de ulike kategoriene regnskapspliktige.

Den regnskapsmessige kategoriseringen er uten betydning for bokføringsplikten. Alle bokføringspliktige må følge det samme regelverket for bokføring.¹¹ I noen bestemmelser er det imidlertid gitt egne unntaksregler basert på kriterier som defineres i hvert enkelt tilfelle, for eksempel:

- Bokføringspliktige som har færre enn 600 bilag i året behøver ikke holde regnskapet à jour minimum hver fjerde måned.¹²
- For bokføringspliktige som driver ambulerende eller sporadisk kontantsalg som ikke overstiger tre ganger folketrygdens grunnbeløp i året, gjelder ikke kravene til kassasystem mv.¹³
- Bokføringspliktige som har mindre enn fem millioner kroner i årlig omsetning, er unntatt fra kravet om å ha bokførte opplysninger tilgjengelig elektronisk i 3,5 år etter regnskapsårets slutt.¹⁴

For å ivareta spesielle behov er det samtidig gitt særlige regler for enkelte næringer og bransjer i bokføringsforskriften kapittel 8.

Plikt til å levere skattemelding gir bokføringsplikt

Enhver som driver virksomhet og har plikt til å levere skattemelding,¹⁵ har bokføringsplikt for den virksomhet som drives. Vanlige eksempler på skattemeldinger er RF-1028 *Skattemelding for aksjeselskap mv.* og RF-1030 *Skattemelding for personlig næringsdrivende.*

Formelt sett er det altså ikke skatteplikten¹⁶ i seg selv som medfører bokføringsplikt, men virksomhetens plikt til å levere skattemelding. Dette har sammenheng med at skattemeldingen skal baseres på bokføring utført i samsvar med bokføringsregelverket.

Det bemerkes at den som driver utleie av fast eiendom, kun er bokføringspliktig hvis utleien skjer i *virksomhet* etter det skattemessige virksomhetsbegrepet.

Kun bokføringsplikt for den skattepliktige virksomheten

Ordlyden «for den virksomhet som drives», innebærer en viss begrensning i bokføringsplikten. Aktiviteter eller virksomhetsområder som ikke er av betydning for skattemeldingen med vedlegg, omfattes i utgangspunktet heller ikke av bokføringsplikten.¹⁷

Et foretak som har bokføringsplikt bare som følge av plikt til å levere skattemelding, kan i tillegg ha annen pliktig regnskapsrapportering som i seg selv ikke medfører bokføringsplikt. Dette omfatter typisk a-meldinger med opplysninger om lønn, forskuddstrekk, utleggstrekk, arbeidsgiveravgift, finansskatt mv.¹⁸ Et foretak som er bokfø-

6 NOU 2002: 20 *Ny bokføringslov* punkt 4.4, figur 4-2.

7 Lov 17.07.98 nr. 56.

8 Jf. selskapsloven 21.06.85 nr. 83.

9 Skattedirektoratets prinsipputtalelse 18.11.19 *Bokføringsplikt etter bokføringsloven § 2 annet ledd.*

10 Regnskapsloven § 1-5 og § 1-6.

11 Bakgrunnen for dette er nærmere beskrevet i NOU 2002: 20 *Ny bokføringslov* punkt 1.4.

12 Bokføringsloven § 7 annet ledd og bokføringsforskriften § 4-1 annet ledd.

13 Bokføringsloven § 5-4-1 første ledd.

14 Bokføringsforskriften § 7-7 tredje ledd.

15 Jf. skatteforvaltningsloven 27.05.16 nr. 14 § 8-2.

16 Jf. skatteloven 26.03.99 nr. 14 kapittel 2.

17 Skattedirektoratets prinsipputtalelse 18.11.19 *Bokføringsplikt etter bokføringsloven § 2 annet ledd.*

18 Bokføringsloven § 3 og bokføringsforskriften § 2-1, jf. skattebetalingsloven 17.06.05 nr. 67 § 5-11 og § 14-5 annet ledd, skatteforvaltningsloven § 7-2 og § 8-6 og

ringspliktig som følge av plikt til å levere skattemelding, må sørge for at bokføringen også omfatter grunnlaget for eventuell annen pliktig regnskapsrapportering. Bokføringsplikten omfatter dermed ikke kun de aktiviteter eller virksomhetsområder som i utgangspunktet medførte bokføringsplikt.

For mange foretak er det ikke hensiktsmessig å skille på om en aktivitet eller et virksomhetsområde er omfattet av bokføringsplikten eller ikke. Bokføringen omfatter vanligvis all økonomisk aktivitet. Det er ikke krav om særskilt bokføring for de aktiviteter eller virksomhetsområder som omfattes av bokføringsplikten. Hvis det ikke føres slikt særskilt regnskap, skal imidlertid all bokføring skje i samsvar med bokføringsregelverket – også bokføringen for de aktiviteter eller virksomhetsområder som ikke omfattes av bokføringsplikten.

Ikke lenger unntak for de minste

Før 2017 var bokføringsplikten knyttet opp mot plikten til å levere næringsoppgave.¹⁹ Dette medførte at virksomheter med driftsinntekter som ikke oversteg kr 50 000, som både var og er unntatt fra plikten til å levere næringsoppgave,²⁰ heller ikke var bokføringspliktige.

Når bokføringsplikten nå følger av plikten til å levere skattemelding, har slike skattytere full bokføringsplikt. Det var ikke meningen å gjøre en slik endring, og et unntak skulle inntas i bokføringsforskriften.²¹ Unntaket er imidlertid ennå ikke gitt når denne artikkelen skrives. Dette betyr også at de særskilte reglene i skatteforvaltningsforskriften om dokumentasjon og oppbevaring for slike skattytere, er uten betydning.²²

Hva med de som leverer selskapsmelding?

Etter ordlyden i bokføringsloven er virksomheter som ikke er egne skattesubjekter, og som dermed ikke har plikt til å levere skattemelding, heller ikke bokføringspliktige. Dette gjelder så langt virksomheten ikke har regnskapsplikt eller plikt til å levere mva-melding.

ANS, DA og andre selskaper med deltakerfastsetting²³ ser dermed ikke ut til å være bokføringspliktige som følge av plikten til å levere RF-1215 *Selskapsmelding for selskap med deltakerfastsetting*.²⁴

Før 2017 fulgte bokføringsplikten for slike selskaper av næringsoppgaveplikten, jf. ovenfor. Når reglene om bokføringsplikt ble endret, var forarbeidene tydelige på det ikke var meningen å fjerne bokføringsplikten for selskaper med deltakerfastsetting.²⁵ Rettstilstanden er med andre ord uklar.

Plikt til å levere mva-melding gir bokføringsplikt

Enhver som har plikt til å levere mva-melding,²⁶ har bokføringsplikt for den virksomhet som drives. Mva-meldinger omfatter både RF-0002 *Mva-melding for alminnelig næring*, RF-0004 *Mva-melding for primærnæring* og RF-0005 *Mva-melding for omvendt avgiftsplikt*.

Det er ikke avgiftsplikten og plikten til registrering i Merverdiavgiftsregisteret²⁷ i seg selv som medfører bokføringsplikt, men plikten til å levere mva-melding. Dette har sammenheng med at mva-meldingen skal baseres på bokføring som er utført i samsvar med bokføringsregelverket.

Offentlige virksomheter omfattes

Lovens ordlyd tilsier at også offentlige virksomheter som har plikt til å levere mva-melding, er omfattet av bokføringsplikten.

Finansdepartementet sendte 15.10.13 på høring et forslag om unntak fra bokføringsplikten for ikke regnskapspliktige virksomheter i statsforvaltningen som er omfattet av reglement for økonomistyring i staten. Et slikt unntak er ikke vedtatt når denne artikkelen skrives.

Kun bokføringsplikt for den avgiftspliktige virksomheten

Ordlyden «for den virksomhet som drives», innebærer også her en viss begrensning i bokføringsplikten. Aktiviteter eller virksomhetsområder som ikke er av betydning for mva-meldingen, omfattes i utgangspunktet heller ikke av bokføringsplikten.²⁸

Bokføringsplikten omfatter grunnlaget for samtlige poster i mva-meldingen, ikke bare de transaksjonene som medførte plikt til å levere mva-melding og dermed også bokføringsplikt. Her vises postene i RF-0002 *Mva-melding for alminnelig næring*.

Følgende gjelder på samme måte her som for foretak med bokføringsplikt på grunn av plikt til å levere skattemelding:

- Et foretak som er bokføringspliktig som følge av plikt til å levere mva-melding, må sørge for at bokføringen også omfatter grunnlaget for eventuell annen pliktig regnskapsrapportering (typisk a-meldinger).
- Det er ikke krav om særskilt bokføring for de aktiviteter eller virksomhetsområder som omfattes av bokføringsplikten. Hvis det ikke føres slikt særskilt regnskap, skal imidlertid all bokføring skje i samsvar med bokføringsregelverket.

Husk at bokføringsplikten medfører plikt til å føre et fullstendig regnskap, med både resultat- og balansekontoeer. Foretaket må kunne utarbeide samtlige relevante spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering, herunder kunde- og leverandørspefisikasjoner. Dette er nødvendig både for at det skal være mulig å gjennomføre en fullstendig kontroll av bokføringen og av hen-

a-opplysningsloven 22.06.12 nr. 43 § 3.

19 Jf. ligningsloven 13.06.80 nr. 24 (opphevet) § 4-4 for foretak som leverte selvangivelse og § 4-9 for foretak som leverte selskapsoppgave.

20 Følger nå av skatteforvaltningsforskriften 23.11.16 nr. 1360 § 8-2-1.

21 Prop. 1 LS (2016–2017) for budsjettåret 2017 – Skatter, avgifter og toll 2017 punkt 19.4.3.

22 Skatteforvaltningsforskriften § 8-2-1 tredje ledd første og annet punktum.

23 Jf. skatteloven 26.03.99 nr. 14 § 10-40 til § 10-48.

24 Skatteforvaltningsloven § 8-9.

25 Prop. 38 L (2015–2016) *Lov om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven)* punkt 25.28 og Prop. 1 LS (2016–2017) for budsjettåret 2017 – Skatter, avgifter og toll 2017 punkt 19.4.3.

26 Jf. skatteforvaltningsloven § 8-3.

27 Jf. merverdiavgiftsloven § 2-1.

28 Skattedirektoratets prinsipputtalelse 18.11.19 *Bokføringsplikt etter bokføringsloven § 2 annet ledd*.

Avgiftsposter og tilleggsopplysninger

A. Samlet omsetning, uttak og innførsel	Grunnlag	Avgift
Post 1 Samlet omsetning og uttak utenfor merverdiavgiftsloven	<input type="text"/>	
Post 2 Samlet omsetning og uttak innenfor merverdiavgiftsloven og innførsel	<input type="text"/>	
B. Innenlands omsetning og uttak		
Post 3 Innenlands omsetning og uttak, og beregnet avgift 25 %	<input type="text"/>	+ <input type="text"/>
Post 4 Innenlands omsetning og uttak, og beregnet avgift 15 %	<input type="text"/>	+ <input type="text"/>
Post 5 Innenlands omsetning og uttak, og beregnet avgift 6 % til 12 %	<input type="text"/>	+ <input type="text"/>
Post 6 Innenlands omsetning og uttak fritatt for merverdiavgift	<input type="text"/>	
Post 7 Innenlands omsetning med omvendt avgiftsplikt	<input type="text"/>	
C. Utførsel		
Post 8 Utførsel av varer og tjenester fritatt for merverdiavgift	<input type="text"/>	
D. Innførsel av varer		
Post 9 Innførsel av varer, og beregnet avgift 25 %	<input type="text"/>	+ <input type="text"/>
Post 10 Innførsel av varer, og beregnet avgift 15 %	<input type="text"/>	+ <input type="text"/>
Post 11 Innførsel av varer som det ikke skal beregnes merverdiavgift av	<input type="text"/>	
E. Kjøp med omvendt avgiftsplikt		
Post 12 Tjenester kjøpt fra utlandet, og beregnet avgift 25 %	<input type="text"/>	+ <input type="text"/>
Post 13 Innenlands kjøp av varer og tjenester, og beregnet avgift 25 %	<input type="text"/>	+ <input type="text"/>
F. Fradragsberettiget innenlands inngående avgift		
Post 14 Fradragsberettiget innenlands inngående avgift 25 %	<input type="text"/>	- <input type="text"/>
Post 15 Fradragsberettiget innenlands inngående avgift 15 %	<input type="text"/>	- <input type="text"/>
Post 16 Fradragsberettiget innenlands inngående avgift 6 % til 12 %	<input type="text"/>	- <input type="text"/>
G. Fradragsberettiget innførselsmerverdiavgift		
Post 17 Fradragsberettiget innførselsmerverdiavgift 25 %	<input type="text"/>	- <input type="text"/>
Post 18 Fradragsberettiget innførselsmerverdiavgift 15 %	<input type="text"/>	- <input type="text"/>
H. Sum		
Post 19 Avgift å betale	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Kidnr.

Skyldig avgift skal betales innen innleveringsfrist til: Merverdiavgift Skatte- og avgiftsregnskap, Postboks 38, 4891 GRIMSTAD, Konto: 7694 05 18888

Legg inn tilleggsopplysninger og forklaring til eventuelle avvik her

Her vises postene i RF-0002 Mva-melding for alminnelig næring:

syn til muligheten for å innhente tredjepartsopplysninger om foretakets kunder og leverandører.

Unntak for tilbydere i forenklet registreringsordning

Bokføringsplikten gjelder ikke for avgiftssubjekter i den forenklete registrerings- og rapporteringsordningen for tilbydere av varer med lav verdi og elektroniske tjenester.²⁹

Plikten til kvartalsvis levering av mva-melding på skjema RF-1292 *MVA på e-handel (VOEC) – Skattemelding for MVA*,³⁰ medfører dermed i seg selv ikke bokføringsplikt. Virksomhetene må i stedet følge egne regler om føring av en såkalt transaksjonsoversikt.³¹

Begrenset bokføringsplikt for ikke næringsdrivende konkursbo

Hvis et konkursbo ikke fortsetter driften av konkursdebitors virksomhet, men avviker denne så snart som mulig, vil boet ikke bli skattepliktig under avviklingen.³² Hvis skyldneren var registrert eller registreringspliktig, skal imidlertid konkursboet registreres i Merverdiavgiftsregisteret og levere mva-melding.³³ Dette gjelder uavhengig av om registreringsgrensen på kr 50 000 er nådd, og om boets egen virksomhet kvalifiserer som næringsvirksomhet eller ikke. Konkursboet blir dermed bokføringspliktig.

Slike konkursbo som ikke er næringsdrivende og som plikter å levere mva-melding, er unntatt fra plikten til å kunne utarbeide enkelte spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering:³⁴

- Kontospesifikasjon
- Kundespesifikasjon
- Leverandørspesifikasjon
- Spesifikasjon av uttak til eiere, deltakere og egen virksomhet
- Spesifikasjon av salg til eiere og deltakere
- Spesifikasjon av salg og andre ytelser til ledende ansatte

Øvrige krav i bokføringsregelverket må følges på vanlig måte, med ett unntak: Plikten til nummerering av salgsdokument gjelder ikke.³⁵

Mva-kompensasjon medfører ikke bokføringsplikt

Levering av skattemelding for merverdiavgiftskompensasjon (skjema RF-0009) medfører i seg selv ikke bokføringsplikt, siden slik skattemelding ikke anses som en mva-melding.³⁶

Skattemelding for merverdiavgiftskompensasjon anses heller ikke som pliktig regnskapsrapportering etter bokføringsloven, med den konsekvens at grunnlaget for utarbeidelse ikke må være bokføring som er utført i samsvar med bokføringsregelverket.

³² Skatteloven § 2-33 første ledd.

³³ Merverdiavgiftsloven § 2-1 fjerde ledd.

³⁴ Bokføringsforskriften § 1-1, jf. bokføringsloven § 5 første ledd nr. 2 til 7.

³⁵ Bokføringsforskriften § 5-1-3 femte ledd.

³⁶ Reguleres ikke av skatteforvaltningsloven § 8-3, men av § 8-7.

²⁹ Jf. merverdiavgiftsloven kapittel 14 del II.

³⁰ Jf. skatteforvaltningsloven § 8-3 første ledd bokstav e og skatteforvaltningsforskriften § 8-3-9.

³¹ Merverdiavgiftsloven § 15-10 fjerde ledd og merverdiavgiftsforskriften (15.12.09 nr. 1540) § 15-10-1.

Merverdiavgiftskompensasjonsloven³⁷ § 12 har egne bestemmelser som gjør at enkelte av reglene i bokføringsloven likevel må følges. Det fremgår der at den som har fremmet krav om eller mottatt refusjon, skal innrette bokføringen slik at det til enhver tid kan kontrolleres at kompensasjon for merverdiavgift ytes etter reglene i loven. Det fremgår videre at bestemmelsene i bokføringsloven om oppbevaring av regnskapsmateriale også gjelder for ikke bokføringspliktige.

Hva med annen rapportering?

Et foretak rapporterer ikke kun i form av årsregnskap, skattemelding og mva-melding. Annen regnskapsrapportering medfører imidlertid ikke bokføringsplikt i seg selv.

I det videre følger noen eksempler på dette.

A-meldinger

Plikt til rapportering på lønnsområdet utløser i seg selv ikke bokføringsplikt. Slik rapportering utgjøres hovedsakelig av månedlige a-meldinger.

Som tidligere nevnt er rapportering på lønnsområdet definert som pliktig regnskapsrapportering for foretak som allerede er bokføringspliktige på annet grunnlag. Dette innebærer at bokføringspliktige må dokumentere, registrere og spesifisere lønn mv. og sørge for oppbevaring av regnskapsmateriale på lønnsområdet i samsvar med kravene i bokføringsregelverket.

For arbeidsgivere som ikke er bokføringspliktige, gjelder i stedet egne regler om lønnsregnskap.³⁸ Disse reglene samsvarer i stor grad med reglene om dokumentasjon av lønn mv. for bokføringspliktige.³⁹

Daglig leders rapportering til styret i AS og ASA

Daglig leder i et AS skal minst hver fjerde måned gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resul-

tatutvikling.⁴⁰ I et ASA skal slik underretning gis månedlig.⁴¹

Siden bokføringsregelverket ikke er utformet for å ivareta hensynet til intern rapportering og økonomistyring i foretaket, medfører ikke slik rapportering bokføringsplikt. Alle AS og ASA er imidlertid regnskapspliktige og dermed også bokføringspliktige, så avgrensningen har liten praktisk betydning.

Daglig leders rapportering til styret etter aksjelovgivningen anses ikke som pliktig regnskapsrapportering etter bokføringsloven. Det forutsettes likevel at daglig leders rapportering til styret bygger på de samme bokførte opplysningene som pliktig regnskapsrapportering.⁴²

Skattemelding for særavgifter eller motorkjøretøyavgifter

Plikt til å levere skattemelding for særavgifter⁴³ eller skattemelding for motorkjøretøyavgifter⁴⁴ medfører ikke bokføringsplikt.

Slike skattemeldinger anses heller ikke som pliktig regnskapsrapportering etter bokføringsloven, noe som betyr at grunnlaget for skattemeldingene i utgangspunktet ikke må være et regnskap som er ført i samsvar med bokføringsregelverket. I stedet stiller forskrift om særavgifter⁴⁵ § 5-8 og forskrift om engangsavgift på motorvogner⁴⁶ § 8-7 egne krav til regnskap, oppbevaring mv.

Pålegg om bokføringsplikt

Skattekontoret og Oljeskattekontoret kan i enkelttilfeller pålegge den som antas å drive næringsvirksomhet bokføringsplikt for den virksomhet som drives. Slikt pålegg kan begrenses til å gjelde enkelte bestemmelser i bokføringsloven. Pålegget kan bare gis for to år av gangen.

Pålegg om bokføringsplikt er ikke vanlig i praksis. Adgangen til å gi slikt pålegg antas å være en sikkerhetsventil, slik at virksomheter som ikke ellers blir bokføringspliktige etter ordinære regler kan pålegges å dokumentere, registrere, og spesifisere transaksjoner mv. og oppbevare regnskapsmateriale på en måte som gir et forsvarlig grunnlag for regnskapsrapportering og som sikrer mulighet for etterkontroll.

Andre regler kan kreve at bokføringsregelverket følges

Andre regelverk enn bokføringsloven kan kreve at et foretak følger hele eller deler av bokføringsregelverket. Det er derfor viktig å sette seg inn i de konkrete kravene som stilles til den type foretak og virksomhet som drives.

Noen eksempler på slike regelverk følger nedenfor.

Idrettslag

Organisasjonsledd tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) som har en årlig omsetning på fem millioner kroner eller mer, skal følge alminnelig lovgivning for regnskap.⁴⁷ Dette innebærer at slike organisasjonsledd også må følge bokføringsregelverket.

Øvrige organisasjonsledd skal i stedet følge helt egne regnskapsbestemmelser.

Friskoler

Friskoler skal alltid følge bokføringsloven.⁴⁸

I tillegg følger særlige regnskapsregler av økonomiforskrift til friskolelova⁴⁹ kapittel 8, herunder krav til kontoplan og avdelingsregnskap.

Private barnehager

I godkjente ikke-kommunale barnehager som driver virksomhet etter barnehageloven⁵⁰ og som mottar offentlig tilskudd til barnehagedriften, skal bar-

37 Lov 12.12.03 nr. 108.

38 Skattebetalingsforskriften 21.02.17 nr. 1766 § 5-11-2, jf. skattebetalingsloven § 5-11 annet ledd.

39 Bokføringsforskriften § 5-6.

40 Aksjeloven 13.06.97 nr. 44 § 6-15 første ledd.

41 Allmennaksjeloven 13.06.97 nr. 45 § 6-15 første ledd.

42 NOU 2002: 20 Ny bokføringslov punkt 4.2.2.5 og Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) *Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv. punkt 13.2.*

43 Skatteforvaltningsloven § 8-4, jf. særavgiftsloven 19.05.33 nr. 11.

44 Skatteforvaltningsloven § 8-5, jf. motorkjøretøy- og båtavgiftsloven 19.06.59 nr. 2.

45 Forskrift 11.12.01 nr. 1451.

46 Forskrift 19.03.01 nr. 268.

47 Lov for Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske Komité (med endringer vedtatt med ikrafttredelse 01.01.21) § 2-11 annet ledd.

48 Friskolelova 04.07.03 nr. 84 § 7-1 første ledd.

49 Forskrift 01.09.18 nr. 1295.

50 Lov 17.06.05 nr. 64.

nehageeier dokumentere regnskapet i samsvar med bokføringslovens krav.⁵¹

I tillegg følger særlige regnskapsregler av økonomiforskrift til barnehageloven § 2, herunder krav til dokumentasjon av bokførte opplysninger.

Ansvar for overholdelse av bokføringsplikten

Det er *den bokføringspliktige* som skal oppfylle bokføringsplikten. I mange tilfeller er den bokføringspliktige en juridisk person uten egen evne til å tenke eller handle.

I det videre ser jeg nærmere på hvilke fysiske personer eller selskapsorganer som må sørge for at bokføringsplikten oppfylles.

Innehaver av ENK

Et ENK er en næringsvirksomhet som drives for en enkeltpersons regning og risiko. Et ENK er ikke en egen juridisk person; innehaver og foretak behandles som ett og samme rettssubjekt.

I et ENK er det alltid innehaveren som har ansvaret for at foretaket oppfyller bokføringsplikten.

Deltakerne kan ha et ansvar i ANS og DA

I ANS og DA plikter i utgangspunktet den enkelte deltaker å sørge for at selskapet oppfyller bokføringsplikten. Dette gjelder imidlertid ikke for stille deltaker. Har selskapet et styre, påligger plikten styret i stedet for deltakerne. Har selskapet daglig leder, påligger plikten også denne i tillegg til enten deltakerne eller styret.⁵²

I kommandittselskaper skal komplementar, styre og daglig leder sørge for at selskapet oppfyller bokføringsplikten.⁵³

Styret og daglig leder har ansvaret i AS og ASA

I AS og ASA skal styret *påse* at selskapets regnskap er gjenstand for betryggende kontroll.⁵⁴ Daglig leder på sin

side skal *sørge for* at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter.⁵⁵ Hvis et AS ikke har daglig leder, må styret sørge for oppfyllelse av bokføringsplikten.⁵⁶

Det er til enhver tid det sittende styre og daglig leder som har ansvaret for overholdelse av bokføringsplikten, herunder for oppbevaring av regnskapsmateriale mv. for tidligere perioder.

Aksjeeiere i AS og ASA har ikke noe eget ansvar for oppfyllelse av bokføringsplikten.

Andre foretaksformer

For andre foretaksformer vil ansvaret for overholdelse av bokføringsplikten måtte følge av det aktuelle lovverket.

Mva-representant har et ansvar for bokføringen

Når et avgiftssubjekt som ikke har foretakssted eller hjemsted i merverdiavgiftsområdet, er registrert i Merverdiavgiftsregisteret ved representant, har både avgiftssubjektet og representanten ansvar for at bokføringsplikten overholdes.⁵⁷ Dette gjelder uavhengig av om det er avgiftssubjektet eller representanten som utfører bokføringen. Både avgiftssubjektet og representanten skal oppbevare et eksemplar av salgsdokument som utstedes.

Det er naturlig å avgrense representantens ansvar for oppfyllelse av bokføringsplikten til den delen av bokføringsregelverket som er av betydning for mva-meldingen. Rapportering av for eksempel lønn, forskuddstrekk og arbeidsgiveravgift faller dermed utenfor representantens forpliktelser, forutsatt at representanten ikke har påtatt seg å utbetale trekkpliktige beløp.⁵⁸

Som tidligere nevnt inneholder mva-meldingen mange poster. Bokføringsplikten omfatter grunnlaget for samtlige av disse postene. Alle regler om

dokumentasjon, bokføring, spesifisering og oppbevaring gjelder, herunder slik at det minst må kunne utarbeides både bokføringsspesifikasjon, kontospesifikasjon, kundespesifikasjon, leverandørspesifikasjon og spesifisering av merverdiavgift.

Representantens ansvar blir etter dette å påse at:

- Bokføringsplikten er overholdt.
- Bokførte opplysninger er dokumentert.
- Relevante spesifikasjoner kan utarbeides.
- Oppbevaringsreglene er overholdt.

Selskapsendringer, avvikling og konkurs

Ved selskapsendringer som omdanning, fisjon og fusjon, følger bokføringsplikten det enkelte foretak. Et enkeltpersonforetak som omdannes til aksjeselskap, har for eksempel bokføringsplikt frem til omdanningstidspunktet, deretter har aksjeselskapet bokføringsplikt for den omdannede virksomheten. Et annet eksempel er fusjon mellom aksjeselskaper. Overdragende selskap har bokføringsplikt frem til ikrafttredelse av fusjonen,⁵⁹ deretter er det overtakende selskap som har bokføringsplikten.

Noe som krever særskilt oppmerksomhet i forbindelse med selskapsendringer, avvikling og konkurs, er overholdelse av oppbevaringsplikten og kravet om å holde bokførte opplysninger elektronisk tilgjengelig.⁶⁰

Omdanning endrer ikke oppbevaringsplikten

Ved omdanning fra ENK, ANS eller DA til AS, står man overfor to ulike juridiske enheter med hver sin bokføringsplikt.

Etter omdanningen er innehaver av ENK og deltakerne/styret og eventuelt daglig leder i ANS eller DA fortsatt ansvarlig for oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet for periodene frem til omdanningstidspunktet.

51 Økonomiforskrift til barnehageloven 30.11.12 nr. 1108 § 2 tredje ledd.

52 Selskapsloven 21.06.85 nr. 83 § 2-24.

53 Selskapsloven § 3-14 første ledd.

54 Aksjeloven § 6-12 tredje ledd og allmennaksjeloven § 6-12 tredje ledd.

55 Aksjeloven § 6-14 fjerde ledd og allmennaksjeloven § 6-14 fjerde ledd.

56 Aksjeloven § 6-14 første ledd, jf. § 6-2.

57 Merverdiavgiftsforskriften 15.12.09 nr. 1540 § 2-1-2 første ledd, jf. merverdiavgiftsloven § 2-1 sjette og åttende ledd.

58 Skattedirektoratets prinsipputtalelse 21.04.06 *Merverdiavgiftsrepresentasjon – bokføringspliktens omfang*.

59 Jf. aksjeloven § 13-16.

60 Bokføringsloven § 13 og § 13 b og bokføringsforskriften kapittel 7.

Fusjons- eller fisjonstidspunktet er avgjørende for AS og ASA

Ved fusjon skal det overtakende selskapet oppbevare det eller de overdragende selskaperes regnskapsmateriale i samsvar med bokføringslovens bestemmelser.⁶¹ Oppbevaringsplikten for tidligere perioder følger bokstavelig talt med på kjøpet og må ivaretas av styret og daglig leder i overtakende selskap.

Oppbevaringsreglene ved fusjon gjelder tilsvarende ved fisjon.⁶² Ved fisjon beholder i utgangspunktet det overdragende selskapet oppbevaringsplikten for regnskapsmateriale for den utfisjonnerte virksomheten for tiden frem til fisjonstidspunktet. Hvis overdragende selskap avvikles ved fisjonen, legges det imidlertid til grunn at overtakende selskap må ivareta overdragende selskaps oppbevaringsplikt for tidligere perioder.

Avvikling fritar ikke fra oppbevaringsplikten

Det er ikke gitt et generelt unntak fra oppbevaringsplikten for tilfeller hvor den bokføringspliktige virksomheten avvikles. Plikten til å oppbevare regnskapsmateriale er blant annet begrunnet i kontrollhensyn, endringsadgangen etter skatte- og avgiftsreglene og strafferettslige foreldelsesregler. Disse formålene kan fortsatt være aktuelle etter avviklingen. Oppbevaringsplikten gjelder også når det selskapet som avvikles, er datterselskap av et utenlandsk foretak.⁶³

I ENK, ANS og DA har innehaver/deltakere fortsatt ansvar for oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet etter avvikling av virksomheten.

Ved oppløsning og avvikling av AS og ASA etter beslutning av generalforsamlingen, skal styret sørge for oppbevaring av selskapets regnskapsmateriale for tidligere perioder. Styret skal om nødvendig sette av midler til dette i forbindelse med avviklingen.⁶⁴

61 Aksjeloven § 13-17 fjerde ledd og allmennaksjeloven § 13-18 femte ledd.

62 Aksjeloven § 14-8 første ledd og allmennaksjeloven § 14-8 første ledd.

63 Skattedirektoratets prinsipputtalelse 16.01.18 Oppbevaring av regnskapsmateriale ved avvikling og konkurs.

64 Aksjeloven § 16-10 femte ledd og allmennaksjeloven

Konkurs fritar ikke fra oppbevaringsplikten

Ved konkurs skal bostyreren snarest mulig sikre seg foretakets regnskapsmateriale.⁶⁵ En særregel tillater under visse forutsetninger at bostyreren makulerer eller sletter regnskapsmateriale etter bobehandlingen.⁶⁶

Den bokføringspliktiges egen oppbevaringsplikt for tidligere perioder opphører likevel ikke når bobehandlingen er avsluttet.⁶⁷ Som ved avvikling, kan formålene med krav om oppbevaring mv. fortsatt være aktuelle etter konkurser.

Innehaver av et ENK må dermed få regnskapsmateriale og regnskapsdata tilbakelevert fra bostyreren etter bobehandlingen og sørge for videre oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet. Det samme gjelder for deltakerne i et ANS eller DA som har gått konkurs.

Når et AS eller ASA går konkurs, har selskapets tidligere styre og daglig leder ikke lenger en selvstendig plikt til å sørge for oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet. Selv om selskapets plikt til oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet ikke har opphørt, eksisterer det ikke lenger et styre eller en daglig leder som kan holdes ansvarlig.

Ikke enkelt å få dispensasjon

Skattedirektoratet kan etter søknad gi tillatelse til redusert oppbevaringstid for regnskapsmateriale og til at bokførte opplysninger ikke må holdes elektronisk tilgjengelig.⁶⁸ Ved avvikling gjelder imidlertid kravet om elektronisk tilgjengelighet til bokførte opplysninger kun i seks måneder etter at virksomheten ble avviklet,⁶⁹ så en dispen-

⁶⁵ §16-10 femte ledd.

65 Konkursloven 08.06.84 nr. 58 § 80 første ledd.

66 Konkursloven § 122 b.

67 Skattedirektoratets prinsipputtalelse 16.01.18 Oppbevaring av regnskapsmateriale ved avvikling og konkurs og tolkningsuttalelse fra lovavdelingen i Justis- og politidepartementet 16.01.04 § 122 b – Oppbevaring av skyldners regnskaper etter konkursens avslutning, jf. Ot. prp. nr. 26 (1998–99) Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen mv. punkt 8.1.

68 Bokføringsloven § 13 femte ledd og § 13 b annet ledd.

69 Plikten til å holde bokførte opplysninger elektronisk tilgjengelig er begrenset til seks måneder etter at virksomheten ble avviklet, jf. bokføringsforskriften § 7-7 tredje ledd.

sjasjon fra dette kravet antas ikke å være særlig relevant.

Selskapsendringer, avvikling og konkurs gir i seg selv ikke grunnlag for å få dispensasjon fra kravet om oppbevaring av regnskapsmateriale.⁷⁰

Store mengder papirbilag i forhold til hva som kan påregnes i den aktuelle bransjen og i forhold til virksomhetens størrelse, kan være en mulig grunn for å gi dispensasjon.⁷¹ Det må i så fall foreligge forhold som gjør det spesielt vanskelig å oppfylle oppbevaringskravet. I tillegg må det ikke være sannsynlig at det er uavklarte forhold rundt regnskapet, noe som betyr at det sjelden gis dispensasjon til oppbevaring i kortere tid enn 3,5 år. Et eksempel på saker hvor dispensasjon er innvilget er hvor den bokføringspliktige har avgått ved døden, og hvor de etterlatte har godtgjort at det er problematisk å fortsette oppbevaringen av regnskapsmateriale.

Bruk av regnskapsfører endrer ikke ansvaret

Den bokføringspliktige kan sette bort hele eller deler av bokføringen til en ekstern part. Som hovedregel kreves det at den som påtar seg bokføringen er autorisert regnskapsfører eller autorisert regnskapsførerselskap.⁷²

Oppgavene kan settes bort, men ikke ansvaret

Den bokføringspliktige kan sette bort oppgavene med å dokumentere, registrere og spesifisere transaksjoner mv. og oppbevare regnskapsmateriale.

Ansvaret for bokføringen kan imidlertid ikke settes bort til andre og hviler alltid på den bokføringspliktige selv.⁷³ Det at bokføringen er satt bort, er kun et forhold mellom den bokføringsplik-

70 Skattedirektoratets prinsipputtalelser 23.03.17 (oppdatert 20.02.18) *Dispensasjon fra enkelte bestemmelser i bokføringsloven og bokføringsforskriften* og 16.01.18 *Oppbevaring av regnskapsmateriale ved avvikling og konkurs*.

71 Jf. også Ot.prp. nr. 46 (2003–2004) *Om lov om bokføring punkt 12.3.3*.

72 Regnskapsførerloven 18.06.93 nr. 109 § 1 første ledd.

73 Jf. Ot.prp. nr. 51 (1992–93) *Om lov om autorisasjon av regnskapsførere kapittel 6 (merknader til § 1)*, standard for god regnskapsføringskikk (GRFS) av juni 2014 (sist oppdatert juni 2017) punkt 1.1.2 og Skattedirektoratets prinsipputtalelse 30.06.09 (oppdatert 14.02.18) *Oppbevaring av regnskapsmateriale på vegne av bokføringspliktige*.

tige og den regnskapsføreren som har påtatt seg oppdraget.

Pass på ved bytte av regnskapsfører

Hvis et foretak bytter ekstern regnskapsfører eller overtar bokføringen selv, må foretaket sørge for oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet for tidligere perioder. Dette skjer vanligvis på en av tre måter:

- Det inngås en særskilt avtale med tidligere regnskapsfører om fortsatt oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet for tidligere perioder.
- Regnskapsmateriale og regnskapsdata for tidligere perioder overføres til ny regnskapsfører, som ivaretar videre oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet.
- Regnskapsmateriale og regnskapsdata for tidligere perioder overføres til foretaket, som sørger for videre oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet selv.

Regnskapsførers rolle ved avvikling og konkurs

Hvis foretakets eksterne regnskapsfører ikke får levert fra seg regnskapsmateriale og regnskapsdata som følge av opphør av oppdragsgivers virksomhet, og det ikke er avtalt at regnskapsfører skal ivareta videre oppbevaring og elektronisk tilgjengelighet, kan regnskapsfører tilskrive berørte parter (herunder eiere med personlig ansvar, styremedlemmer og daglig leder) og gi en frist på normalt 30 dager for å be om å få regnskapsmateriale og regnskapsdata utlevert.⁷⁴

Hvis ingen utviser interesse innen fristen kan regnskapsfører makulere/slette regnskapsmateriale og regnskapsdata. Dette medfører at den bokføringspliktige selv ikke blir i stand til å oppfylle sin oppbevaringsplikt, som omtalt ovenfor.

Straff ved brudd på bokføringsplikten

Den som overtrer bestemmelser om bokføring og dokumentasjon av regnskapsopplysninger kan straffes med bot eller fengsel.⁷⁵ «Den som» kan være

både hovedmann og medhjelper, men rammer typisk innehaver av ENK, deltakere i ANS/DA eller styre og daglig leder i AS/ASA.

Den ordinære strafferammen for regnskapsovertredelser er bot eller fengsel inntil to år. Grov regnskapsovertredelse straffes med fengsel inntil seks år, mens uaktsom regnskapsovertredelse straffes med bot eller fengsel inntil ett år.

Noen nyere dommer kan brukes til å illustrere bruken av straffebestemmelsene:

- En styreleder ble dømt til betinget fengsel i 21 dager og 20 000 kroner i bot for uaktsom regnskapsovertredelse. Regnskaper var ikke ajourført som følge av manglende betaling til regnskapsfører, samt at det var ulovlig føring av lønn og mangelfull oppfølging.⁷⁶
- En som var styreleder i fem ulike selskaper, ble dømt til fengsel i 45 dager for å ikke ha oppfylt sin plikt til å påse at det i selskapene ble ført regnskap som oppfylte bokføringslovens krav.⁷⁷
- En kvinne ble dømt til 24 dager betinget fengsel for forsettlig å ha unnlatt å oppgi pliktige opplysninger i forbindelse med bokføringen for en virksomhet hun drev. Hun ble i tillegg fratatt retten til å drive næringsvirksomhet ved å ikke inneha styreverv eller opptre som daglig leder eller innehaver av foretak for en periode på to år.⁷⁸

Oppsummering

Foretak med regnskapsplikt, plikt til å levere skattemelding eller plikt til å levere mva-melding er som hovedregel bokføringspliktige etter bokføringsloven. Annen rapportering medfører i seg selv ikke bokføringsplikt, herunder levering av a-meldinger eller skattemeldinger for merverdiavgiftskompensasjon, særavgifter eller motorkjøretøyavgifter. Heller ikke intern rapportering i foretaket medfører bokføringsplikt,

typisk daglig leders rapportering til styret i AS og ASA.

Bokføringsplikten kan være avgrenset til den skatte- eller avgiftspliktige virksomheten som drives, men omfatter grunnlaget for all pliktig regnskapsrapportering.

Skattekontoret og Oljeskattekontoret kan i enkelttilfelle pålegge den som antas å drive næringsvirksomhet, bokføringsplikt for den virksomhet som drives. I tillegg kan andre regelverk enn bokføringsloven kreve at hele eller deler av bokføringsregelverket skal følges.

Bokføringsplikt innebærer plikt til å dokumentere, registrere og spesifisere transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner, samt oppbevare regnskapsmateriale, i samsvar med kravene i bokføringsregelverket.

I ENK har innehaver ansvaret for oppfyllelse av bokføringsplikten. I ANS og DA hviler ansvaret på deltakerne eller styret (hvis selskapet har et styre), eventuelt sammen med daglig leder. I AS og ASA skal styret påse at selskapets regnskap er gjenstand for betryggende kontroll, mens daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter.

Ved selskapsendringer, avvikling og konkurs er det særlig viktig å ta stilling til hvem som skal ivareta oppbevaring av regnskapsmateriale og elektronisk tilgjengelighet til bokførte opplysninger for tidligere perioder.

Bruk av en ekstern regnskapsfører endrer ikke den bokføringspliktiges eget ansvar for overholdelse av bokføringsplikten.

Manglende overholdelse av bokføringsplikten kan straffes med bot eller fengsel.

⁷⁴ Standard for god regnskapsføringsskikk (GRFS) av juni 2014 (sist oppdatert juni 2017) punkt 4.7.

⁷⁵ Straffeloven 20.05.05 nr. 28 § 392 til § 394, jf. bokføringsloven § 15.

⁷⁶ Agder lagmannsrett 18.02.21 (LA-2020-61024/20-061024AST-ALAG).

⁷⁷ Agder lagmannsrett 01.12.20 (LA-2020-25435/20-025435AST-ALAG).

⁷⁸ Oslo tingrett 14.08.20 (TOSLO-2020-66703/20-066703MED-OTIR/04).

Åpenhetsloven:

Rett til informasjon om forhold på produksjonssteder

Stortinget vedtok i juni åpenhetsloven, som gjør at mer enn 8000 norske virksomheter må gjøre aktsomhetsvurderinger på menneskerettigheter i verdikjeder. Vesentlig i loven er interessenters rett til informasjon om forhold på produksjonssteder knyttet til en særskilt vare eller tjeneste som virksomheten tilbyr.

Manager
Katrine Karlsen-Brown
KPMG

Seniormedarbeider
Linn Aakvik
KPMG

Tidspunktet for ikrafttredelse av *Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold* (heretter åpenhetsloven) er ennå ikke avklart, men forventes å bli tidligst 1. januar 2022. Det er også mulig at de ulike pliktene trer i kraft til ulik tid.

Økt ansvarlighet forventes

Lovkravet er basert på et lovutkast utviklet av det regjeringsoppnevnte Etikkinformasjonsutvalget, med enkelte justeringer. Loven ble vedtatt som et resultat av økte forventninger hos myndigheter, sivilsamfunn og forbrukere til at virksomheter opptrer med økt ansvarlighet i sine verdikjeder. Samtidig er tilsvarende lovgivning under utvikling i EU og flere europeiske land.

Lovens omfang og plikter

Ifølge en konsekvensutredning KPMG og Oslo Economics utførte på oppdrag for Barne- og familiedepartementet om lovens omfang, ble det identifisert at ca. 8830 virksomheter som defineres som store etter kriteriene i loven, omfattes direkte. I tillegg kan vi forvente at mindre virksomheter vil påvirkes indirekte, ved at større virksomheter viderefører krav til disse. Loven omfatter både private og statsforetak som tilbyr varer eller tjenester. Store virksomheter defineres som foretak som omfattes av regnskapsloven §1-5, eller som på balansedagen møter to av følgende:

- Salgsinntekt: over 70 millioner kr
- Balansesum: over 35 millioner kr
- Gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: over 50

De sentrale pliktene i loven er:

- **§ 4. Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger:** alle virksomheter som omfattes av loven må gjøre aktsomhetsvurderinger for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, i tråd med OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper.
- **§ 5. Plikt til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger:** Virksomheter skal offentliggjøre en rede-

gjørelse for aktsomhetsvurderingene som blant annet må inneholde:

- Beskrivelse av hvordan arbeidet med aktsomhetsvurderinger er organisert.
- Opplysninger om faktiske negative konsekvenser og vesentlig risiko for negative konsekvenser som har blitt avdekket gjennom sine aktsomhetsvurderinger.
- Opplysninger om tiltak som virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å stanse faktiske negative konsekvenser eller begrense vesentlig risiko.

Redegjørelsen skal oppdateres og offentliggjøres innen 30. juni hvert år og ellers ved vesentlige endringer i virksomhetens risikovurderinger. Den skal underskrives i tråd med reglene i regnskapsloven § 3-5.

- **§ 6. Rett til informasjon:** Virksomheter som omfattes, plikter å svare på forespørsler fra allmennheten med utgangspunkt i aktsomhetsvurderingen de har utført. Dette omfatter både generell informasjon og informasjon knyttet til en særskilt vare eller tjeneste som virksomheten tilbyr.

- **§ 7. Virksomhetenes behandling av informasjonskrav:** Informasjon må være skriftlig og skal gis innen rimelig tid, og senest innen tre uker etter at informasjonskravet er mottatt.
- **§ 9. Kontroll og håndheving:** Forbrukertilsynet vil føre tilsyn, og skal kunne ilegge virksomheter tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved brudd på loven.

Kravet om aktsomhetsvurderinger og informasjonsplikt vil trolig føre til et økt behov for sporbarhet og transparens. Samtidig legges det opp til en evaluering av loven hvor behovet for et utvidet krav til transparens om produksjonssted vil vurderes.

Hva er aktsomhetsvurderinger?

Kjernen i loven er plikten til å utføre aktsomhetsvurderinger for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, i tråd med retningslinjer fra OECD. Dette skal ifølge loven utføres regelmessig og stå i forhold til virksomhetens størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten finner sted innenfor, og alvorlighetsgraden av og sannsynligheten for negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Aktsomhetsvurderinger består av seks trinn (Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv, 2019):

1. Forankre ansvarlighet i retningslinjer og styringssystemer
2. Kartlegg og vurder negativ påvirkning/skade ut fra egen virksomhet, leverandørkjede og forretningsforbindelser.
3. Stans, forebygg eller reduser negativ påvirkning/skade.
4. Overvåk gjennomføring og resultater.
5. Kommuniser hvordan påvirkningen er håndtert.
6. Sørg for, eller samarbeid om gjenoppretting der det er påkrevd.

Kort oppsummert handler aktsomhetsvurderinger om prioritering av risiko basert på alvorlighetsgrad og påvirk-

ningsmulighet. En viktig komponent for å sikre at man prioriterer riktig, er dialog med interessenter, særlig de som berøres.

Er norske virksomheter rigget for nye krav?

Vår erfaring er at enkelte virksomheter allerede er godt i gang med å forberede seg på ny lovgivning, mens andre fortsatt har en vei å gå i å etablere eller tilpasse sitt arbeid for å være i tråd med lovens krav. Arbeidet krever involvering av både ledelse og flere avdelinger internt. Ressursene dette krever, vil avhenge av virksomhetens modenhet innenfor bærekraft generelt og aktsomhetsvurderinger spesielt.

- Det er vesentlig at ledelsen i virksomheten gjøres kjent med loven og dens plikter på et overordnet nivå. Dette for å sikre at man får avsatt tilstrekkelig med ressurser til arbeidet.
- En analyse av hvordan eksisterende policyer, systemer og rutiner svarer på både lovkrav og selve metodikken for aktsomhetsvurderinger, som definert av OECD og FN's veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, vil gi et godt utgangspunkt for å identifisere hvor det er nødvendig med tiltak. Det er spesielt viktig å inkludere avdelinger og funksjoner relatert til leverandørkjede; innkjøp, produkt – og tjenesteutvikling, compliance, kvalitet, bærekraft, logistikk osv.
- Virksomheter som ikke har gjennomført en aktsomhetsvurdering, vil

måtte gjøre dette. En rekke virksomheter vil trolig ha behov for å oppdatere eksisterende risikovurderinger, som danner grunnlaget for aktsomhetsvurderingen. Det kan være nødvendig med intern opplæring i hva forskjellige funksjoners rolle i aktsomhetsvurderingene vil være.

- Det må påses at informasjon på nettside, og potensielt i årlig bærekraftsrapport, imøtekommer kravene i loven.

Aktsomhetsvurderinger i årlig bærekraftsrapportering

En viktig del av aktsomhetsvurderingen er kommunikasjon av prioritert risiko, tiltak og effekt av disse. Det er et pågående arbeid hos Global Reporting Initiative hvor både de universelle standardene og de emnespesifikke standardene på menneskerettigheter er under revidering. Formålet med oppdateringene er å styrke rapportering knyttet til aktsomhetsvurderinger og redegjørelse av forhold knyttet til menneskerettigheter slik at disse reflekterer internasjonale instrumenter som FN's veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og veiledning fra OECD.

For virksomheter som rapporterer på bærekraft, bør man sikre at rapporteringsstrukturen ivaretar både lovkrav og forventninger fra interessenter om aktsomhetsvurderinger på menneskerettigheter, samfunn og miljø.

Utviklingen i Europa

Plikten til å utføre aktsomhetsvurderinger er i tråd med utviklingen i Europa. Tyskland har nylig vedtatt en lov med flere likhetstrekk, og flere land, blant annet Finland og Nederland, utreder lignende lovgivning.

Samtidig utarbeider EU-kommisjonen et utkast til direktiv under «EU Sustainable Corporate Governance Initiative», som vil pålegge virksomheter å utføre aktsomhetsvurderinger som dekker menneske- og arbeidsrettigheter, klimaendringer, miljø, antikorrupsjon, hvitvasking og andre økonomiske misligheter, i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Lovutkastet forventes i løpet av høsten 2021 og vil trolig skape tydelige forventninger til hvordan aktsomhetsvurderinger skal utføres. EU-parlamentet har for eksempel foreslått en plikt til å involvere berørte interessenter.

Del I – livsforsikring:

Regnskapsføring i forsikringselskaper

Vi vil i denne artikkelen først redegjøre for virksomhetsreglene og deretter gjeldende regnskapsregler for henholdsvis liv- og skadeforsikringselskaper. Artikkelen fokuserer på praktisk anvendelse av reglene og hvordan regnskapene skal forstås.

Statsautorisert revisor/AFA/MSc
in Economics and Business
Administration
Karoline Kvinge Toften
Manager EY

Statsautorisert revisor/
MSc Business
Jonas Røise
Manager EY

Statsautorisert revisor/
AFA MBA
Finn Espen Sellæg
Partner EY

Innholdet i artikkelen står for forfatterens egen regning, og representerer ikke nødvendigvis EY sitt offisielle syn.

Artikkelen er delt i tre deler hvor de to første delene omhandler livsforsikringselskaper og den andre delen omhandler skadeforsikringselskaper.

Artikkelen bygger på en tilsvarende artikkel publisert i Revisjon & Regnskap i 2011 og er oppdatert med endringer i regelverket samtidig som den bygger på et nyere eksempel.

Generelt om forsikringselskaper

I utgangspunktet handler forsikring om å avlaste risiko for økonomisk tap knyttet til uventede hendelser. Slike hendelser vil mest typisk være skade eller tap av ulike ting (biler, hus etc.), eller en persons helse eller død. I tillegg

tilbys det pensjonsforsikringer som gir utbetalinger avhengig av hvor lenge en person lever – altså så lenge man ikke dør. Det skiller mellom skadeforsikring og livsforsikring, som er atskilt i ulike selskaper. I Norge har vi tradisjon for at ulike konsern konsentrerer sin virksomhet rundt enten skadeforsikring (for eksempel IF og Gjensidige) eller livsforsikring (for eksempel DNB og Storebrand). Innenfor skadeforsikring har det også vært et historisk skille mellom ordinære skadeforsikringselskaper og skadeforsikringselskaper rettet mot sjørelaterte forsikringer (altså forsikring av båter, rigger etc.).

Elementene i forretningsdriften

De viktigste elementene i et forsikringselskaps forretningsdrift er polisetegning/-prising (underwriting), forvaltning av midler og skadebehandling, i tillegg til øvrige administrative forhold. Polisetegning/-prising er den viktigste, og vanskeligste, delen av forsikringsvirksomheten. Dette skal sørge for at man får de riktige kundene (de som ikke bulker bilen) og å sette en riktig pris på kontraktene. Det er et iboende problem i enhver forsikringsrelasjon at forsikringselskapet påtar seg risiko for forhold som til en stor grad er i hendene til kundene. Dette omtales som «moral hazard» hvor risi-

koen for brann i et hus for eksempel avhenger av kundens fokus på brannsikkerhet, eller hvor risikoen for etterlatte- og uføreytelser er avhengig av hvor godt kunden tar vare på helsen sin.

Nødvendig med en solid økonomisk base

Forsikringselskaper har en viktig rolle i et moderne samfunn, og det er avgjørende at kundene har sikkerhet for at de får de avtalte dekninger om huset brenner. At forsikringselskapene har en solid økonomisk base som kan bære store tap er derfor en sentral forutsetning. Alle forsikringselskaper er derfor underlagt streng kontroll fra Finanstilsynet, og det stilles minimumskrav til kapitaldekning i forhold til den risikoen selskapet har påtatt seg.

Solvensreglene

Forsikringselskapene er underlagt kapital- og soliditetskrav gjennom solvensreglene. Dette er regler som følger av EUs Solvens II-direktiv. Dette er nærmere omtalt i Finansforetakslovens kapittel 14.

Hovedprinsippet følger av § 14-7 som sier at forsikringselskapene skal ha forsikringstekniske avsetninger til dekning av samtlige foreliggende forsikringsforpliktelser, og at de skal ha

De viktigste elementene i et forsikringselskaps forretningsdrift er polisetegning/-prising (underwriting), forvaltning av midler og skadebehandling, i tillegg til øvrige administrative forhold.

eiendeler til dekning av disse forpliktelsene. Etter § 14-10 skal solvenskapitalkravet dekke risikoen for tap av foretakets ansvarlige kapital, og dette skal beregnes slik at det er 99,5 % sannsynlig at det ikke oppstår forsikringsmessige og finansielle tap innenfor en periode på 12 måneder, som går utover den kapitalen selskapet sitter på. Det skal derfor mindre enn 0,5 % sannsynlighet til for at et forsikringsselskap ikke klarer å dekke sine forpliktelser innenfor en periode på 12 måneder.

Forsikringsselskapene må offentliggjøre en rapport én gang hvert år som redegjør for solvenskravene og finansiell stilling. Informasjon om dette inntas også i notene til årsregnskapet. For pensjonsforetak (pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak) gjelder forenklede regler etter § 14-16. En nærmere redegjørelse for solvensreglene faller utenfor formålet med denne artikkelen og omtales ikke nærmere her.

Livsforsikring

Livsforsikring er forsikringer som dekker eventuelle inntektsbortfall for en person i fremtiden. Livsforsikring omfatter i hovedsak pensjonsforsikringer, uføredekninger, etterlattepensjoner og andre produkter som gir utbetaling ved død. Pensjonsforsikring er et spesielt forsikringsprodukt da utbetalingen i stor grad er den enkelte kundes egne oppsparte pensjonsmidler. En betydelig del av premieinnbetalingene til en pensjonsforsikring er i realiteten sparing. Avkastning på pensjonsmidlene fordeles mellom livsforsikringsselskapet og den enkelte kunde etter spesielt angitte regler. I tillegg må livsforsikringsselskapet i henhold til norske regler garantere en årlig minsteavkastning på midlene. Pensjonsytelsene utbetales fra pensjonsalder, normalt 67 år, og enten over en definert periode (for eksempel ti år) eller frem til den forsikrede dør (livslang ytelse). Forsikringselementet i en pensjonsforsikringsavtale går da på hvor lenge den enkelte person i ordningen vil leve. Dette omtales av forsikringsselskapene som opplevelsrisiko.

Uførepensjon

Uførepensjon er kontrakter som gir utbetaling til kundene dersom de blir uføre før ordinær pensjonsalder, mens etterlattepensjoner er kontrakter som gir utbetaling til etterlatte (livsledsager eller mindreårige barn). Forsikringselementene i en uførepensjonsordning går på hvorvidt og når den enkelte kunden blir helt eller delvis utfør, mens etterlattepensjoner er knyttet til hvorvidt den enkelte kunde vil dø i løpet av dekningsperioden. Dette omtales av forsikringsselskapene som henholdsvis uførerisiko og dødsrisiko.

Livsforsikringsprodukter

Livsforsikringsprodukter er tilgjengelige for privatpersoner gjennom de ulike livsforsikringsselskapene. En viktig premissgiver for hvor gunstige slike ordninger er, er de til enhver tid gjeldende skatteordningene. Sparing i ulike livsprodukter innebærer i mange tilfeller at man er hindret fra å benytte midlene i mange år fremover. For å stimulere til slik sparing har man gitt skattefavouriserende ordninger for enkeltpersoner (IPS). Sparebeløpet gir fradrag i alminnelig inntekt, avkastning underveis beskattes ikke, mens de fremtidige utbetalingene skattes som alminnelig inntekt. Dette gir derfor en effektiv forskyvning av beskatningen frem til pensjonsalder.

Tilbys mest gjennom arbeidsforhold

Livsforsikringsprodukter er vanlig å tilby gjennom arbeidsforhold, og det er dette som utgjør det klart største volumet i Norge. Et minimum av ytelser i arbeidsforhold er lovpålagt gjennom lov om obligatorisk tjenstepensjon (OTP). OTP angir at arbeidsgivere enten må tilby en innskuddsordning¹ eller en ytelsespensjonsordning. Den enkelte arbeidsgiver kan bestemme hvordan slike ytelsesordninger skal utformes (gitt minimumskravene i loven), og hvordan de skal organiseres. For større selskaper er det enkelte fordeler ved å ha ordningene organisert i en egen pensjonskasse, mens det for mindre selskaper som regel vil være

rimeligere og enklere å kjøpe produktene fra et livsforsikringsselskap. For medlemmene (altså de ansatte) er ordningene i en pensjonskasse eller et livsforsikringsselskap i utgangspunktet like, og i begge tilfeller er ordningene underlagt lov om foretakspensjon. For kollektive ordninger etter OTP er skattereglene gunstige, og bidrar til å gi insentiver til å spare i slike ordninger.

Pensjonskasser

En pensjonskasse er i realiteten et livsforsikringsselskap, og er underlagt like virksomhets- og regnskapsregler. Forskjellen er at en pensjonskasse har en sponsor som også er arbeidsgiver for medlemmene i pensjonskassen, mens et livsforsikringsselskap har eksterne eierne (og er i mange tilfeller børsnotert). Dette innebærer at det er ulik økonomisk dynamikk i pensjonskassen sammenlignet med livsforsikringsselskapet, da pensjonskassen ikke på samme måte har motstridende interesser mellom kunde og eier som i et livsforsikringsselskap. Dette kan blant annet komme til uttrykk gjennom viljen til å påta seg risiko i forvaltningen av pensjonsmidlene.

Reassurance/gjenforsikring

I noen tilfeller ønsker ikke forsikringsselskapet å bære all risikoen selv. Dette kan eksempelvis være knyttet til enkelte spesielt store kunder (typisk innen kapitalintensiv virksomhet som for eksempel kraftanlegg eller shipping), spesielle konsentrerte risikoer selskapet er eksponert for eller innenfor spesielle bransjer. I slike tilfeller kan forsikringsselskapet få avlastet deler av sin risiko hos et annet forsikringsselskap. Dette omtales som reassuranse eller gjenforsikring. Alle forsikringsselskaper kan selge reassuranse til andre forsikringsselskaper, men normalt gjøres dette gjennom spesialiserte reassuranseforsikringsselskaper.

En aktiv del av selskapets risikostyring

Reassuranse brukes av de fleste forsikringsselskapene som en aktiv del av selskapets risikostyring, og er en viktig del av selskapenes kjernevirksomhet. Da selskapene er underlagt solvensregler, kan selskaper oppleve at deres balanse

¹ Innskuddsordninger er i seg selv ikke forsikringsordninger og er egentlig bare ren kapitalforvaltning. Ordningene presenteres imidlertid som forsikring i regnskapene til livsforsikringsselskapene.

begrenser hva de kan inngå av nye kontrakter. I slike tilfeller vil reassuranse benyttes aktivt for å avlaste risiko for å minimere egenkapitalbehovet. Virksomhetsreglene for forsikringsselskaper pålegger forsikringsselskapene å ha en reassuranse som er betryggende i forhold til selskapets risiko og økonomiske stilling, samt å ha oppdaterte retningslinjer for slik handel.

Overfor kundene er imidlertid forsikringsselskapet ansvarlig, uavhengig av om risikoen helt eller delvis er avlastet gjennom reassuranse. Dette innebærer at kunden kun forholder seg til selskapet hvor de har tegnet forsikring, og i et tenkt tilfelle hvor en reassurandør går konkurs, vil ikke det påvirke forsikringsselskapets kunder. Som en konsekvens av dette presenteres reassuranse brutto i regnskapet, både i resultatoppstillingen og i balansen.

Virksomhetsregler

Livsforsikringsselskaper er underlagt virksomhetsreglene i Forsikringsvirksomhetsloven med tilhørende forskrifter (heretter omtalt som virksomhetsreglene).²

Virksomhetsreglene for livsforsikringsselskapene gjelder både for ordinære forsikringsselskaper og for pensjonskasser. Virksomhetsreglene regulerer blant annet hvordan selskapene skal utøve sin virksomhet med hensyn til organer og lignende, utforming av forsikringskontrakter, beregning av premier og fordeling av overskudd mellom selskapet og forsikringskontraktene (dvs. kundene). Virksomhetsreglene og regnskapsføringen i livsforsikringsselskaper er sterkt relaterte, og derfor blir virksomhetsreglene såpass utfyllende omtalt i denne artikkelen.

Innenfor de ulike hovedproduktene, både kollektive og individuelle, kan kundene velge enten felles forvaltning av midler, investeringsvalg eller investeringsvalg med garantert rente. Investeringsvalg er i praksis mest utbredt for individuelle ordninger. I regnskapet

skilles det mellom ordninger uten investeringsvalg som inngår i kollektivporteføljen, og ordninger med investeringsvalg som inngår i investeringsvalgporteføljen.

Premieberegning

Virksomhetsreglene angir regler for beregning av premier til kollektive og individuelle livsforsikringsprodukter. Premien skal beregnes for ett år av gangen og betales forskuddsvis hvert år, med mindre det er avtalt terminvis innbetaling i løpet av året.³

Selskapet skal til enhver tid ha pristariffer for beregning av premie for samtlige av de produktene som tilbys. Pristariffene skal angi hvilket vederlag selskapet tar for å overta de ulike typene av risiko og tjenestene som inngår i de forskjellige produktene og produktkombinasjonene. Livsforsikringsselskapenes produkter er ulike kombinasjoner av risikodekninger og forvaltning av kundenes midler. Selskapet skal ved fastsettelsen av pristariffer skille mellom de ulike elementene i en forsikringskontrakt:⁴

- a. pris for dekning av risiko knyttet til person,
- b. pris for forvaltning av midler knyttet til forsikringskontraktene, herunder selskapets risiko for *avkastningsresultatet*,
- c. pris for forvaltning av midler i særskilte investeringsporteføljer med investeringsvalg, og i tilfelle vederlag for avkastningsgaranti knyttet til porteføljene, og
- d. pris for administrative tjenester

Premiene selskapene tar for produktene sine fastsettes i tråd med de ulike elementene omtalt over, og består av følgende elementer som skal prises særskilt:

- a. *Risikopremie* – livsforsikringsselskapet forsikrer i hovedsak tre typer risiko: opplevelsesrisiko, uførerisiko og dødsrisiko (omtalt over). Selskapet priser denne risikoen ved salg av produktet basert på risikostatistikk for de ulike elementene. Hvorvidt selskapet har priset sine produkter

på en god måte, ser man ikke før kontraktene er utløpt, og det er først når den siste kunden er død. En oppdatert vurdering av risikoutviklingen i forhold til premien fremkommer imidlertid av risikoreultatet som beregnes årlig. Her analyserer man faktisk utfall for det enkelte året mot det som var forutsatt i premieberegningen (dette er nærmere omtalt under).

- b. *Sparepremie* – kunden skal minst få utbetalt forsikringssummen på et avtalt fremtidig tidspunkt. Sparingen består av innbetalinger og avkastning på midlene som tilordnes forsikringskontrakten. Virksomhetsreglene gir kundene en garantert minimumsavkastning på sin sparing som skal tildeles kundene årlig. Denne garanterte renten fastsettes av Finanstilsynet og ble i 2015 satt ned fra maksimalt 2,50 % til maksimalt 2,00 % for nye kontrakter og ny opptjening. I tillegg får kunden eventuell meravkastning utover garantert rente som livsforsikringsselskapet har oppnådd i sin forvaltning av pensjonsmidlene, tildelt forsikringskontrakten.
- c. Forsikringsselskapet tar seg betalt for å gi *avkastningsgarantien*, samt et *fortjenesteelement* for å ta forsikringsrisikoen (omtalt over under risikopremie). Størrelsen på avkastningsgarantien avhenger av risikoen egenkapitalen i forsikringsselskapet utsettes for. Premien påvirkes blant annet av størrelsen på avkastningsgarantien, risikoen i deres investeringer og hvor solid forsikringsselskapets bufferkapital er (dvs. størrelsen på tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond). Kunden må da vurdere denne premien i forhold til kvaliteten på forvaltningen selskapet tilbyr (det vil si avkastning i forhold til den risikoen man påtar seg). Fortjenesteelementet er den prisen livsforsikringsselskapet tar for å bære forsikringsrisikoen da overskudd på risikoreultatet vil tilfalle kundene i sin helhet.
- d. *Administrasjonspremie* – kostnadselementet av premien skal dekke administrative tjenester i livsforsikringsselskapet.

² Loven gjelder også skadeforsikringsselskaper, men det vil bli omtalt i neste del av denne artikkelen.

³ Forsikringsvirksomhetsloven § 3-6.

⁴ Forsikringsvirksomhetsloven § 3-3.

Ved utformingen av pristariffene skal selskapet sørge for at:⁵

- selskapets premier vil stå i rimelig forhold til den risikoen som overtas og de tjenestene som ytes,
- selskapets premier vil være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt, og vil være betryggende ut fra selskapets økonomi, og
- det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kunde-grupper.

Det skal fremgå av fakturaen hva som gjelder de ulike elementene som beskrevet over. Regelverket forstås slik at selskapet skal innrette sin virksomhet og premiefastsetting slik at de ulike elementene på sikt skal være økonomisk bærekraftige hver for seg. Dette innebærer for eksempel at underskudd på administrasjonsresultatet ikke kan dekkes av overskudd på forvaltning av kundenes midler. Etter tidligere regler var det ikke krav om å vise resultatene særskilt, og da ble administrasjonskostnadene delvis fakturert kunden direkte og delvis dekket gjennom tilordning av avkastning (renteoverskuddet).

Premier basert på pristariffer

Premiene skal beregnes basert på de til enhver tid gjeldende pristariffer. Selskapet kan endre pristariffene, men både pristariffen og endringer i denne skal meldes til Finanstilsynet. Finanstilsynet kan pålegge eller oppfordre til en styrking av de ulike tariffene for eksempel knyttet til dødelighet, levealder og uførhet. Dette ble senest gjort med effekt for 2014 da dødelighetsgrunnlaget K2013 ble innført av Finanstilsynet. Dette medførte kraftig økning i avsetningsbehovet for alderspensjon, og det ble gitt anledning til inntil fem års opptrappingsplan for livsforsikringselskapene. K2013 er et såkalt dynamisk grunnlag, hvor det ligger inne forventninger om ytterligere økt levealder. Det vil si at det forventes redusert dødelighet for de enkelte kalenderårgangene – altså at en person født i 2021 har høyere

forventet levealder, enn de som er født tidligere år.

Kapitalforvaltning

Virksomhetsreglene regulerer også forvaltningen av midlene i selskapet.⁶ Selskapene skal ha en kapitalforvaltning som er forsvarlig innrettet, og det skal foreligge skriftlige retningslinjer for dette. Investeringsstrategien skal omfatte metoder for måling og styring av investeringsrisiko, og allokering av eiendeler sett i forhold til pensjonsforpliktelsenes art og varighet.⁷

Forvaltningen i et livsforsikringselskap skal være inndelt i tre ulike porteføljer; en selskapsportefølje, en kollektivportefølje og en investeringsvalgportefølje.

- Selskapsporteføljen* skal bestå av selskapets egne plasseringer og vil motsvare selskapets egenkapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene.
- Kollektivporteføljen* omfatter kundenes midler i kollektive ordninger. Porteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetningene til dekning av kontraktsfastsatte forpliktelser, som ikke er knyttet til investeringsvalgporteføljen (se under). Eiendeler for dekning av avsetning til uføre- og etterlatteforpliktelser skal inngå i kollektivporteføljen selv om midler knyttet til alderspensjonsytelser er plassert i særskilt investeringsvalgportefølje.
- Investeringsvalgporteføljen* omfatter kundenes midler i produkter med investeringsvalg. Porteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av den særskilte investeringsvalgporteføljen.

Premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond anses her som del av den porteføljen de øvrige midlene knyttet til kontrakten inngår i, med mindre det følger av kontrakten at midlene i fondet skal plasseres på annen måte.

Ved valg av eiendeler til de forskjellige porteføljene, og ved endring av sammensetningen av porteføljer, skal selskapet overholde krav til god forretningskikk og sørge for at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder. Selskapet skal ha retningslinjer for valg av eiendeler og endring av porteføljer for å unngå at det oppstår interessekonflikter mellom kunder og kundegrupper eller mellom kunder og selskapet. I tilfelle av interessekonflikt mellom kunder og selskapet, skal hensynet til kundene gå foran.

Selskapet skal opprette et system for registrering av hvilke eiendeler som til enhver tid inngår i de ulike porteføljene. Ved plassering av midler må de ulike investeringene ved anskaffelse tilordnes den aktuelle porteføljen, og man kan for eksempel ikke avvende og se om det blir gevinst eller tap på den enkelte plasseringen, før den allokteres til en portefølje. Det er tillatt å etablere en ordning for samlet kapitalforvaltning av porteføljene, men da må selskapet sørge for et robust system for allokering av verdier og avkastning mellom porteføljene. Dette innebærer at det for eksempel må være et system i forvaltningen som sørger for at forsikringselskapet ikke kan forfordle de ulike porteføljene.

Regnskapsføring i livsforsikringselskaper

Regnskapsføring i livsforsikringselskaper er regulert i forskrift til regnskapsloven om årsregnskap i livsforsikringselskaper⁸ som trådte i kraft 01.01.2016. Forskriften spesifiserer en spesiell oppstillingsplan som gjør at resultatet deles i en teknisk og en ikke-teknisk del. Det har vært flere endringer i forskriften de siste årene, som i stor grad er en tilpasning til IFRS.

IFRS har foreløpig ingen spesifikke regler for regnskapsføring av forsikrings-

5 Forsikringsvirksomhetsloven § 3-3.

6 Forsikringsvirksomhetsloven § 3-11.

7 Forsikringsvirksomhetsloven § 2-3 3. ledd.

8 FOR-2018-12-20-2208 Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak.

kontrakter.⁹ For forsikringskontrakter angir derfor forskriften at forpliktelsene skal måles i tråd med retningslinjer angitt i forsikringsvirksomhetslovens kapittel 3. Forskriften angir videre at alle finansielle instrumenter i et forsikringselskap (som utgjør det aller meste av eiendelssiden i et forsikringselskap) skal regnskapsføres i tråd med IAS 39.¹⁰ Tilsvarende gjelder for investeringseieendommer (IAS 40) og eierbenyttet eiendom (IAS 16). Vi har i denne artikkelen valgt ikke å gå nærmere inn i prinsippene for regnskapsføring av de ulike eiendelene som sådan.

Årsregnskapsforskriften angir en rekke notekrav. Mange av disse er direkte henvisninger til notekravene i IFRS (for eksempel IFRS 7, IFRS 4, IAS 40 og IAS 37), men det er i tillegg en rekke direkte særnorske notekrav i forskriften. Viktige områder er opplysninger om forsikringstekniske avsetninger, kapitaldekning og solvens, kapitalavkastning, resultater fordelt på bransjer og en resultatanalyse i henhold til de ulike elementene angitt i virksomhetsreglene. Det er gitt enkelte lettelser i notekravene for selskaper som ikke inngår i IFRS-rapporterende konsern, og som ikke har børsnoterte aksjer eller egenkapital.

Resultatregnskapet

Resultatregnskapet er, som kommentert over, inndelt i en teknisk og en ikke-teknisk del. Det tekniske regnskapet er den delen av regnskapet som er knyttet til den forsikringstekniske delen av virksomheten. Dette innebærer at postene som inngår i denne delen av regnskapet i hovedsak er relatert til premieinntekter, avkastning på pensjonsmidler tilordnet kunder, utbetalinger og endring i avsetninger for forsikringsforpliktelser. Administrasjonskostnader knyttet til

forsikringsvirksomheten er også inkludert i det tekniske regnskapet. Netto resultat fra det tekniske regnskapet viser livsforsikringselskapets netto fortjeneste på den risikoen som er overtatt fra kundene, inkludert avkastningsgarantien og administrasjon. Alle inntekter og kostnader som vedrører kollektivporteføljen og investeringsvalgporteføljen blir tatt inn i denne delen av regnskapet.

Det ikke-tekniske regnskapet vedrører ikke forsikringstakerne, men livsforsikringselskapets egne forhold. Dette omfatter i hovedsak avkastning og kostnader knyttet til selskapsporteføljen, samt øvrige administrative forhold i selskapet.

Etter resultat av ikke-teknisk regnskap og samlet netto resultat (sum av teknisk og ikke-teknisk resultat), kommer skattekostnad og til slutt andre resultatkomponenter som inngår i totalresultatet. Andre resultatkomponenter kan være knyttet til enkelte verdiendringer på finansielle instrumenter holdt for salg, kontantstrømsikringer eller estimatavvik på selskapets egne pensjonsforpliktelser.

Teknisk regnskap

I denne gjennomgangen har vi valgt å bruke årsregnskapet for Storebrand Livsforsikring AS som et illustrerende eksempel, se side 61.

Premieinntekter for egen regning

Den første posten i det tekniske regnskapet er premieinntekter for egen regning. Disse består av årets forfalte premier med fradrag for reassurandørens andel av forfalte premier (avgitte gjenforsikringspremier), samt inntekter i forbindelse med tilflytninger. I note 13 er det gitt nærmere informasjon om premieinntekter fordelt på bransjer og ulike produkter. For eksempel ser vi at Kollektiv Pensjon Privat utgjør 16 av 20 milliarder kroner. Av de 16 milliardene er 11 milliarder innskuddspensjon.

Forfalt premie er alle premiebetalinger til livsforsikringselskapet som har forfalt i løpet av året. Dette inkluderer alle elementene i premien som omtalt over (risikopremie, sparepremie, administra-

sjonspremie, fortjenesteelement og premie for avkastningsgaranti).

Avgitt gjenforsikringspremie er betalt premie for reassuranse i løpet av året.

Overføring av forsikringspoliser

I enkelte tilfeller overføres eksisterende forsikringspoliser fra et forsikringselskap til et annet. Dette kan være knyttet til arbeidsgivere som skifter pensjonsleverandør, pensjonskasser som avvikles mens ordningen videreføres i et livsforsikringselskap eller det kan være knyttet til flytting av individuelle poliser eller fripoliser. I alle disse tilfellene overføres opptjente midler fra en pensjonsinnretning til en annen, og vises på egen linje som premieinntekter.

Presenteres brutto i resultatregnskapet

Overføring fra andre forsikringselskaper presenteres brutto i resultatregnskapet. På den ene siden skal mottakende selskap inntektsføre premiereserven som premieinntekt i det året tilflytningen skjer. Dette skyldes at overføringer fra et annet selskap skal fremstå på samme måte som salg av en engangspremie. Deretter trekkes dette ut som en kostnad i posten endring i premiereserve, under endring i forsikringsforpliktelser (i eksemplet under benevnt som til/fra premiereserve brutto), i den aktuelle porteføljen tilflytningen vedrører. I tillegg til overføring av midler tilsvarende premiereserven, blir det ved flytting mellom ulike pensjonsinnretninger også overført en eventuell andel av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond. Disse andelene tas til inntekt på egen linje under endring i forsikringsforpliktelser i den aktuelle porteføljen (se eksemplet under).

En betydelig andel er spareelementer

Av forfalte premier utgjør en betydelig andel ren overføring av spareelementer. Disse representerer egentlig ikke en inntekt for selskapet, og kan i stor grad sammenlignes med innskudd i en bank. Tilsvarende gjelder for overføring av poliser fra andre livsforsikringselskaper. Beløpet som presenteres som netto premieinntekter for egen regning er derfor overvurdert i forhold til den virksomheten selskapet faktisk driver, sammenlig-

⁹ IFRS 4 regulerer regnskapsføring av forsikringskontrakter. I hovedsak innebærer den at det enkelte selskapet kan videreføre tidligere praksis i tråd med lokal lovgivning, med enkelte minimumskrav. IASB har imidlertid publisert IFRS 17 Forsikringskontrakter som vil erstatte nåværende IFRS 4. Opprinnelig ikrafttreden av IFRS 17 var 01.01.2021, men ble i 2020 besluttet utsatt til 01.01.2023.

¹⁰ IASB har erstattet IAS 39 med IFRS 9, men på grunn av utsatt implementering av IFRS 17 Forsikringskontrakter, har forsikringselskapene anledning til fortsatt å bruke IAS 39. I den norske regnskapsforskriften har man derfor beholdt kravet om at IAS 39 skal benyttes for finansielle instrumenter.

Storebrand Livsforsikring AS

Totalresultat

1. januar - 31. desember

(NOK mill.)	Note	2019	2018
Teknisk regnskap for Livsforsikring			
Forfalte premier, brutto		16 905	16 729
Avgitte gjenforsikringspremier		-8	-18
Overføring av premiereserve fra andre forsikringsselskaper/pensjonskasser	15	3 139	2 131
Premieinntekter for egen regning	12,13	20 036	18 843
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	30	3 461	323
herav inntekter fra eiendomsselskaper		1 302	1 028
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	16	5 389	5 594
Verdiendringer på investeringer	16	1 702	-592
Realisert gevinst og tap på investeringer	16	-455	-555
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	12	10 097	4 770
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	30	3 870	-814
herav inntekter fra eiendomsselskaper		289	210
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	16	64	503
Verdiendringer på investeringer	16	8 534	-3 373
Realisert gevinst og tap på investeringer	16	1 430	-150
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	12	13 897	-3 835
Andre forsikringsrelaterte inntekter	12,18	824	693

net med for eksempel en bank hvor innskuddene føres direkte i balansen og ikke via resultatregnskapet.

Netto inntekter fra investeringer

Netto inntekter fra investeringer presenteres med en separat oppstilling for hhv. kollektiv- og investeringsvalgporteføljen. Her inngår alle inntekter og kostnader knyttet til forvaltningsvirksomheten i den aktuelle porteføljen.

For investeringsvalgporteføljen tilfaller disse nettoinntektene kundene, og presenteres som en inntekt på den ene siden og som endring i forsikringsforpliktelse på den andre siden i resultatregnskapet.

Kollektivporteføljen

For kollektivporteføljen er bildet noe mer sammensatt. Avkastning innenfor garantert rente føres som finansinntekt og med tilhørende endring i forsikringsforpliktelse. Eventuell avkastning utover garantert rente og avsetning til eller fra tilleggsavsetninger danner

grunnlag for overskuddsdelingen mellom kunde og eier. Overskuddsdelingen følger ulike modeller for de ulike produktene, og fordeles på polisenivå. Avkastningen som tilordnes kunder som en del av overskuddsdelingen, føres som midler tilordnet forsikringskontraktene og ikke som endring i forsikringsforpliktelse. Dette fremkommer i eksempelet under «Overskudd på avkastningsresultat», se side 62.

Erstatninger for egen regning

Under erstatninger presenteres årets kostnader i forbindelse med erstatningsutbetalinger, med fradrag for reassurandørens andel av erstatningsutbetalingene (gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger), og overført premiereserve til andre selskaper ved flytting av poliser fra det aktuelle livsforsikringsselskapet.

Erstatningsutbetalinger omfatter her alle utbetalinger til forsikringsselskapets kunder i form av uføreforsikringer/-

pensjoner, etterlatteerstatninger og ordinære pensjonsutbetalinger. Ordinære pensjonsutbetalinger omfatter da både utbetalinger fra ytelsespensjon og innskuddsbaserte ordninger. Normalt er store deler av utbetalingene fra et livsforsikringsselskap allerede avsatt som en forsikringsteknisk avsetning. Kostnadsføring av erstatningen innebærer derfor normalt en tilsvarende reduksjon i forsikringstekniske avsetninger (til/fra premiereserve i Storebrand eksemplet over), som kommer i neste hoveddel i regnskapsoppstillingen.

Mottatte erstatninger fra reassurandører trekkes her ut som mottatte gjenforsikringer. I livsforsikring utgjør reassuranse normalt begrensede beløp, noe eksemplet over også viser.

Ved fraflyttinger føres hele verdien overført til det nye forsikringsselskapet som en kostnad under overført premiereserve mv. til andre selskaper.

Utbetalte erstatninger, brutto		-12 226	-11 180
Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger		9	64
Overført premiereserve med videre til andre selskaper	15	-4 506	-2 930
Erstatninger for egen regning	12	-16 723	-14 046
Til/fra premiereserve, brutto	38	543	335
Endring i tilleggsavsetninger	38	-768	-60
Endring i kursreguleringsfond	38	-3 255	1 462
Endring i premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond	38	-2	-5
Til/fra tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten	38	-8	-5
Overføring av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond fra andre selskaper	15	-11	-16
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	12	-3 501	1 710
Endring i premiereserve		-21 134	-4 530
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje	12	-21 134	-4 530
Overskudd på avkastningsresultatet	38	-199	-162
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	38	-196	-194
Annen tilordning av overskudd		-43	-58
Midler tilordnet forsikringskontraktene	12	-438	-415
Forvaltningskostnader		-189	-209
Salgskostnader	20	-269	-282
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader (inklusive provisjoner for mottatt gjenforsikring)		-1 051	-964
Forsikringsrelaterte driftskostnader	12	-1 509	-1 456
Andre forsikringsrelaterte kostnader	12,24	-368	-157
Resultat av teknisk regnskap		1 180	1 576

Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser

Neste hoveddel i resultatoppstillingen viser endring i forsikringsforpliktelser for hhv. kollektiv- og investeringsvalgporteføljen. Her presenteres endringer i de forsikringsmessige avsetningene som skal dekke selskapets forpliktelser.

Endringer i premiereserven

For kollektivporteføljen utgjør endringer i premiereserven den forsikringstekniske pensjonsopptjeningen den enkelte kunde har i løpet av året, minus utbetalte erstatninger (som inkluderer pensjonsutbetalinger). Dette utgjør enkelt fortalt endringen i verdien av de opptjente pensjonsrettighetene den enkelte kunde kan ta med seg fra forsikringsselskapet, for eksempel i form av en fripolise.¹¹ I tillegg inkluderer premiereserven IBNR¹² og RBNS,¹³ der IBNR er knyttet til skader som har inntruffet, men enda ikke har blitt rapportert og RBNS er knyttet til skader som har blitt rapportert,

men ennå ikke er fullt oppgjort. Dette vil for livsforsikringsselskaper i hovedsak være knyttet til nylige uføretilfeller og dødsfall.

Garantert avkastning

Videre er garantert avkastning tilført forsikringskunder som har produkter med rentegaranti inkludert i posten for resultatført endring i forsikringsforpliktelser. Øvrig avkastning til disse kundene er resultatført under posten midler tilordnet forsikringskontraktene. Endringer i tilleggsavsetninger og avsetninger til kursreguleringsfondet kostnadsføres også under resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser i resultatregnskapet (hva som inngår i de ulike postene vil bli presentert i en egen del om balansen senere i artikkelen).

For investeringsvalgporteføljen tilsvarer resultatført endring i forsikringsforpliktelser i hovedsak endring i balansen på investeringer i investeringsvalgporteføljen der innbetalt premie, utbetalt erstatning, administrasjonskostnader og avkastning på kundemidler inngår.

Midler tilordnet forsikringskontraktene

I posten midler tilordnet forsikringskontraktene fremkommer den delen av overskuddsdelingen som tilfaller forsikringskontraktene i kollektivporteføljen. Tilordnet overskudd spesifiseres for hhv. risikoresultatet og renteresultatet (grunnlaget for fordelingen vil vi komme nærmere inn på i en egen del om resultatelementer og overskuddsdeling lenger ut i artikkelen).

Forsikringsrelaterte driftskostnader

Forsikringsrelaterte driftskostnader presenteres etter sin art. For et rent livsforsikringsselskap utgjør administrative kostnader hoveddelen av de forsikringsrelaterte driftskostnadene. Vi ser at dette er tilfellet også i eksemplet der 70 % av de forsikringsrelaterte driftskostnadene i 2019 er knyttet til forsikringsrelaterte administrasjonskostnader.

Resultat av teknisk regnskap

Resultatet av teknisk regnskap er summen av postene omtalt over. Dette viser resultatet av den forsikringsrelaterte delen av virksomheten, som tilfaller livsforsikringsselskapets egenkapital (det vil si eierne). Som vi ser av eksemplet

¹¹ Flytteverdien er opptjent premiereserve på den enkelte kontrakt pluss en andel av tilleggsavsetninger og kursreserve.

¹² IBNR = Incurred but not reported.

¹³ RBNS = Reported but not settled.

over, er netto resultatet av teknisk regnskap på NOK 1180 millioner, som kun utgjør litt over 2,5 % av inntektene. Årsaken til dette er, som nevnt over, at en betydelig andel av inntektene tilordnes kundene og disse har sin motpost i økte forsikringstekniske avsetninger eller midler tilordnet forsikringskontraktene. Inntektene nettes dermed ut i det tekniske regnskapet og netto resultat på NOK 1180 millioner utgjør selskapets fortjeneste av selve forsikringsvirksomheten til egenkapitalen.

4.1.2 Ikke-teknisk regnskap

Under den ikke-tekniske delen av regnskapet fremkommer poster som ikke er direkte knyttet til forsikringskontraktene. I hovedsak gjelder dette netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen, forvaltningskostnader, renter på ansvarlig lån og andre inntekter/kostnader knyttet til selskapsporteføljen. Et eventuelt overskudd her vil tilfalle selskapet direkte og er helt adskilt fra kundene og forsikringskontraktene for øvrig.

Hele inntekten fra selskapsporteføljen inkluderes i totalresultatet og tilordnes

selskapets egenkapital etter fradrag for forvaltningskostnader og øvrige kostnader. Dette er naturlig da inntekten utelukkende er avkastning på selskapets egne midler. Øvrige kostnader er her andre kostnader i selskapet som ikke er relatert til forsikringskontraktene eller til forvaltningen av selskapsporteføljen. Kostnadene er nærmere spesifisert i note 25 og er knyttet til ansvarlig lån og amortisering av immaterielle eiendeler.

Som vi ser av eksemplet over summeres resultatet av teknisk og ikke-teknisk regnskap, og utgjør selskapets resultat før skattekostnad. Av resultat før skatt utgjør resultatet fra ikke-teknisk regnskap nesten 50 %, selv om bruttotalene i denne delen av regnskapet er betydelig mindre enn i det tekniske regnskapet. Dette skyldes som omtalt over at mange av postene i det tekniske regnskapet er knyttet direkte til kundene, og nettes ut som avsetninger og disponeringer i resultatregnskapet.

Totalresultatet

Etter skattekostnaden og andre resultatkomponenter fremkommer totalre-

sultatet. Livsforsikringsselskaper har egne skatteregler innført fra og med 2018. I tillegg er livsforsikringsselskapene omfattet av finansskatten som ble innført fra og med 2017, slik at skattesatsen er 25 %. Det er videre egne periodiseringsregler for både forsikringstekniske avsetninger og avkastning på investeringer i kundeporteføljene. Vi går ikke nærmere inn i disse reglene i denne artikkelen.

Pensjonskasser er i tillegg skattepliktige for sin netto formue, som i de fleste tilfellene vil tilsvare ansvarlig kapital med fradrag for annen innskutt egenkapital (da dette er å anse som gjeld til sponsorforetakene), samt noen justeringer knyttet til for eksempel verdsettelse av eiendom.

(NOK mill.)	Note	2019	2018
Ikke-teknisk regnskap			
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	30	565	908
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	16	448	367
Verdiendringer på investeringer	16	102	-61
Realisert gevinst og tap på investeringer	16	279	135
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		1 394	1 350
Andre inntekter	19	22	105
Forvaltningskostnader		-18	-18
Andre kostnader	25	-409	-419
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		-427	-436
Resultat av ikke-teknisk regnskap		988	1 019
Resultat før skattekostnad		2 168	2 594
Skattekostnad	26	-322	1 087
RESULTAT FØR ANDRE INNTEKTER OG KOSTNADER		1 846	3 682
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger		-4	21
Skatt på andre inntekter og kostnader		10	
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet		6	22
Effektiv andel av gevinster og tap på sikringsinstrumenter i kontantstrømsikring		-36	-23
Sum andre inntekter og kostnader som kan bli omklassifisert til resultatet		-36	-23
Sum andre inntekter og kostnader		-30	-1
TOTALRESULTAT		1 816	3 681

Praksisundersøkelsen 2021

Fokus på nedskrivninger

I denne artikkelen oppsummeres ulike observasjoner gjort i forbindelse med EYs årlige praksisundersøkelse.¹ Vår undersøkelse viser at omfanget av opplysninger varierer betydelig mellom foretakene, herunder at klima i svært liten grad omtales i forbindelse med nedskrivningsvurderinger.

Statsautorisert revisor
Steinar Sars Kvifte
Partner EY

Siviløkonom og master
i revisjon og regnskap
Alvar Strandvold
Manager EY

Statsautorisert revisor/
Siviløkonom
Vegard Daltveit
Seniorkonsulert EY

Oppsummering

- 67 % av selskapene omtalte nedskrivningsindikatorer i årsregnskapet for 2020.
- 28 % av selskapene omtalte covid-19 i nedskrivningsnoten, primært som en nedskrivningsindikator.
- Virkningen av klimarisiko på nedskrivninger ble omtalt av 2 % av selskapene.
- En høyere andel av selskapene på Oslo Børs hadde nedskrivninger i årsregnskapet for 2020 enn året før. Økningen gjaldt både goodwill, immaterielle eiendeler, anleggsmidler og bruksretteeiendeler. De gjennomsnittlige nedskrivningene var også større enn i 2019.
- Selskapene som har balanseført goodwill, ga mer detaljerte opplysninger om forutsetninger, budsjettperiode og sensitivitet enn de som ikke har balanseført goodwill.

Regnskapsåret 2020 var et år uten store endringer i regnskapsstandardene. Med dette som bakteppe omfatter årets undersøkelse en studie av praksis for nedskrivningsopplysninger.

Temaer og utvalg

I en årrekke har EY gjennomført praksisundersøkelsen, der regnskapsrapporteringen til de børsnoterte selskapene i Norge settes under lupen. Formålet er å bidra til å skape oversikt over praktisk anvendelse av IFRS og andre tilstøtende regelverk, samt utviklingstrender. I årets praksisundersøkelse og i denne artikkelen er nedskrivninger av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler hovedtema. Omtale av indi-

katorer, herunder hvilken påvirkning klima og miljø og covid-19 har hatt, opplysninger om sensitiviteter, hvilke typer eiendeler som har blitt nedskrevet og utviklingen i nedskrivninger fra 2019 til 2020, er forhold vi har undersøkt nærmere.

Videre har vi undersøkt opplysninger om utsatte skattefordeler og formelle forhold som regnskapsspråk, presentasjonsvaluta, språk, publiseringstidspunkt, rapportomfang, delårsrapporteringsformat og opplysninger om utsatte skattefordeler. For mange av forholdene har vi sammenlignet praksis på Euronext Growth med tilsvarende praksis for andre selskaper på Oslo Børs. For en nærmere omtale av disse temaene vises det til vår rapport «Praksisundersøkelsen 2021» (www.ey.com/no_no/assurance/praksisundersokel-

sen-2021) på EYs nettsider («EY 2021» i det følgende). Vi har tatt utgangspunkt i regnskapene (konsernregnskap for de som utarbeider det og selskapsregnskap for de få som ikke utarbeider konsernregnskap) til selskapene notert på Oslo Børs' hovedliste, Euronext Expand og Euronext Growth, med enkelte unntak (se EY 2021). Observasjonene er hentet fra selskapenes årsregnskaper for 2020, og 2019-tallene omtalt i denne rapporten er basert på sammenligningstallene i årsregnskapene for 2020.

Nedskrivninger

Nedskrivninger er et stadig tilbakevendende tema som de fleste selskapene må ta stilling til ved hver regnskapsavleggelse. Utbruddet av covid-19 har hatt betydelige følger for norsk næringsliv, og fremtidsutsiktene for mange har vært, og er fortsatt, usikre. Nedskrivninger var derfor også et særlig relevant tema i årsregnskapene for 2020.

I våre undersøkelser rundt nedskrivninger har vi tatt for oss de 197 selskapene på Oslo Børs som avla konsernregnskapet for 2020 etter IFRS, eller som ikke utarbeidet konsernregnskap, men som benyttet IFRS i selskapsregnskapet, uavhengig av hvilken markedsplass de var notert på.

Covid-19

IAS 36 *Verdifall på eiendeler* krever at et selskap ved hver regnskapsavleggelse vur-

¹ Denne artikkelen er basert på en mer utfyllende rapport om samme tema publisert på EYs nettsider, «Praksisundersøkelsen 2021».

derer om det foreligger indikasjoner på at eiendeler har falt i verdi. Dersom det foreligger slike indikatorer, må selskapet teste om det er behov for nedskrivninger. Selskapet må vurdere et bredt spekter av indikatorer, herunder endringer i selskapets markedsmessige eller økonomiske omgivelser. 133 av selskapene i utvalget i vår undersøkelse (67 %) har omtalt vurderingen av om det foreligger indikatorer på nedskrivning.

For 2019-regnskapet var pandemien en hendelse etter balansedagen uten regnskapsmessig effekt. I fjorårets praksisundersøkelse så vi derfor på selskapenes omtale av covid-19 i delårsrapporteringen for første kvartal 2020. Omtrent en tredjedel av selskapene i undersøkelsen omtalte covid-19 i forbindelse med målingen av eiendeler som driftsmidler og immaterielle eiendeler. Samtlige selskaper omtalte pandemien i delårsregnskapet for første kvartal 2020. 44 % av selskapene oppga at covid-19 hadde en negativ effekt på virksomheten, 2 % oppga at pandemien ga en positiv effekt, 6 % oppga at de hadde fått en blandet effekt, mens 48 % oppga at covid-19 ikke hadde vesentlig effekt. Denne tendensen fikk vi senere bekreftet i en gjennomgang vi gjorde av halvårsregnskapene for 2020 som vi gjennomførte i fjor høst.

Siden omtrent halvparten av selskapene i fjorårets praksisundersøkelse oppga negative effekter av covid-19, var det forventet at en høy andel av selskapene i utvalget ville identifisere nedskrivningsindikatorer i løpet av 2020.

Både den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet (ESMA) og Finanstilsynet i Norge har i sine uttalelser om prioriterte områder ved kontrollen av årsregnskapene for 2020 trukket frem nedskrivninger av ikke-finansielle eiendeler som et område som de forventet ville bli påvirket av pandemien.

IAS 36 krever ikke eksplisitt at selskapene opplyser om hvilke nedskriv-

ningsindikatorer de identifiserer, men Finanstilsynet inkluderte også indikatorer for nedskrivning som et underpunkt i oversikten over sine prioriteringer for 2020-regnskapet.

56 selskaper, eller 28 %, omtaler covid-19 i forbindelse med nedskrivningene i 2020-regnskapene. Nesten samtlige av disse oppgir covid-19-pandemien og dens effekter som en nedskrivningsindikator. Et eksempel på dette finnes i Jinhui Shipping and Transportation Ltds årsregnskap for 2020, som gjengitt i figur 1. Selskapet omtaler hvordan covid-19-pandemien medførte en reduksjon i selskapets inntekter, og at pandemien derfor ble vurdert å utgjøre en nedskrivningsindikator.

Impairment of owned vessels

In determining whether owned vessels are impaired or the event previously causing the impairment no longer exists, the Group has to exercise judgement in assessing whether there is any objective evidence of impairment or reversal of impairment. Given that dry bulk shipping market faced a challenging year amid the ongoing COVID-19 pandemic that significantly and negatively affected many industries and markets globally and the negative backdrop translated to a reduction in demand for dry bulk commodities including iron ore, coal and certain minor bulk cargoes. The poor business sentiment in early 2020 as affected by the outbreak of COVID-19 pandemic led to a reduction in chartering freight and hire revenue. The management considered that impairment indication of the Group's fleet existed at end of 2020. The Group has to make estimation and assumptions in the

Figur 1 - Utdrag fra Jinhui Shipping og Transportations årsrapport for 2020.

Klima er i liten grad omtalt

Næringslivets bevissthet rundt klimarelaterte spørsmål har vært sterkt økende den siste tiden. Dette har blant annet gjort seg gjeldende gjennom økt interesse for grønne investeringer, som vist for eksempel gjennom flere overtegnede børsnoteringer av fornybarselskaper på Euronext Growth, og EU-taksonomien for bærekraftige investeringer. Videre har det vært en betydelig utvikling innenfor bærekraftsrapportering. IFRS-stiftelsen (IFRS Foundation) vurderer å etablere et internasjonalt standardsettende organ for bærekraftsstandards, og EU arbeider parallelt med å utarbeide egne rapporteringsstandards for bærekraft.

Klimarelatert informasjon kan imidlertid også være relevant innenfor rammen av finansregnskapet. Dette har IASB blant annet belyst gjennom en artikkel fra 2019, hvor styremedlem Nick Anderson skriver at opplysninger om hvordan klimarelaterte risikoer er

hensyntatt i beregningen av gjenvinnbart beløp vil være relevante for brukerne av regnskapet dersom slike risikoer i vesentlig grad påvirker det gjenvinnbare beløpet. IASB utdypet i 2020 disse kravene gjennom opplæringsmateriale publisert på organisasjonens hjemmeside.

I dette materialet beskrives også hvordan klimarelaterte forhold i seg selv kan utgjøre nedskrivningsindikatorer, og at selskapene må opplyse om hvilke omstendigheter som forårsaket nedskrivningen, herunder klimarelaterte forhold.

På tross av denne økte bevisstheten rundt klimarelaterte forhold fra både

ulike brukergrupper og standardsetter er det svært få selskaper som gir slike opplysninger i finansregnskapet. Av selskapene i utvalget er det kun fire (2 %) som beskriver konkret hvordan det er tatt hensyn til klima i nedskrivningstestene. Disse observasjonene sammenfaller godt med funn i Praksisundersøkelsen 2020, hvor det fremkom at svært få selskaper ga klimarelaterte opplysninger i regnskapet. På bakgrunn av dette er det mye som tyder på at selskapene notert på Oslo Børs enten anser klimarelaterte forhold som lite relevant for deres finansielle stilling og resultat eller foreløpig ikke har gjort inngående vurderinger av mulige effekter.

Finanstilsynet gjennomførte i 2020 et tematisert syn om bærekraftsrapportering, og slo blant annet fast at selskapene i liten grad opplyser om finansielle konsekvenser av risikoer knyttet til bærekraft og klimaendringer, og at få selskaper tar hensyn til mulige konse-

Financial implications of climate change

Yara face significant risks and opportunities as a result of climate change and the governmental accelerated and decisive actions to reduce greenhouse gas (GHG) emissions and to create low-carbon and climate-resilient economies. These risks and opportunities are integrated in the Group's risk management and strategy development processes, and risk mitigating actions and new business opportunities are currently being targeted and developed. Preparation of relevant scenario analyses is ongoing.

The risks of climate change for Yara's financial performance can be classified as transition risks or physical risks. Transition risks are risk to the Group that arise from the transition to a low-carbon and climate-resilient economy. Physical risks are risks to the Group that arise from the physical effects of climate change. These transition and physical risks can affect Yara in a multitude of ways and result in material adjustments to the carrying amounts of assets and liabilities. Significant judgment may be needed to estimate such adjustments including, but not limited to, future re-assessment of useful lives of tangible and intangible assets as well as assumptions used as basis for impairment testing of such assets.

As of year-end 2020, any future financial impact to Yara of climate risks and opportunities is highly uncertain.

The risks and opportunities of climate change reflected in these financial statements refers, in all material respects, to the European Green Deal, a set of policy initiatives by the European Commission with the overarching aim of making Europe climate neutral in 2050. These risks and opportunities have been included in the impairment testing of tangible assets in Europe which are sensitive for impairment, and no impairment is recognized. For more information, see [note 4.7 Impairment on non-current assets](#).

Figur 2 – Utdrag fra Yaras årsrapport for 2020.

kvenser av klima i verdsettelse av eiendeler og forpliktelser.

Dette samsvarer godt med våre funn. Finanstilsynet har også omtalt temaet i sine prioriteringer for 2020-regnskapene.

Yara International ASA og Equinor ASA var blant de få selskapene som omtalte klimarisiko i forbindelse med nedskrivningsvurderinger. At akkurat disse to selskapene har gitt opplysnin-

ger om klimarisiko, er neppe tilfeldig, siden etterspørselen etter produktene disse selskapene selger, vil påvirkes kraftig av blant annet fremtidige miljøtiltak. Et utdrag fra Equinors omtale av klimarisiko i nedskrivningstestene er gjengitt i figur 4 på neste side.

I noten om estimatusikkerhet beskriver Yara blant annet hvordan risikoer og muligheter som følge av klimaendringer og myndigheters klimainitiativer har blitt hensyntatt i nedskrivningsvurderingen, som vist i figur 2. Videre beskriver selskapet at EU-initiativet, som er omtalt som European Green Deal, og at det er tatt hensyn til de estimerte virkningene av dette i nedskrivningstestene for konsernets virksomhet i Europa.

Hvilke eiendeler ble nedskrevet?

Utviklingen av nedskrivninger gir en indikasjon på selskapenes finansielle situasjon. 85 selskaper, eller 43 %, hadde nedskrivninger i 2020. Det samme tallet var 75 (38 %) i 2019, en økning på fem prosentpoeng. Selskapene som hadde nedskrivninger i 2020, skrev i gjennomsnitt ned 11 % av totalkapitalen sin. Dette er en oppgang fra 7 % i 2019, og dermed er det ikke bare antallet selskaper som har økt, men også den relative størrelsen på nedskrivningene som andel av selskapenes samlede eiendeler.

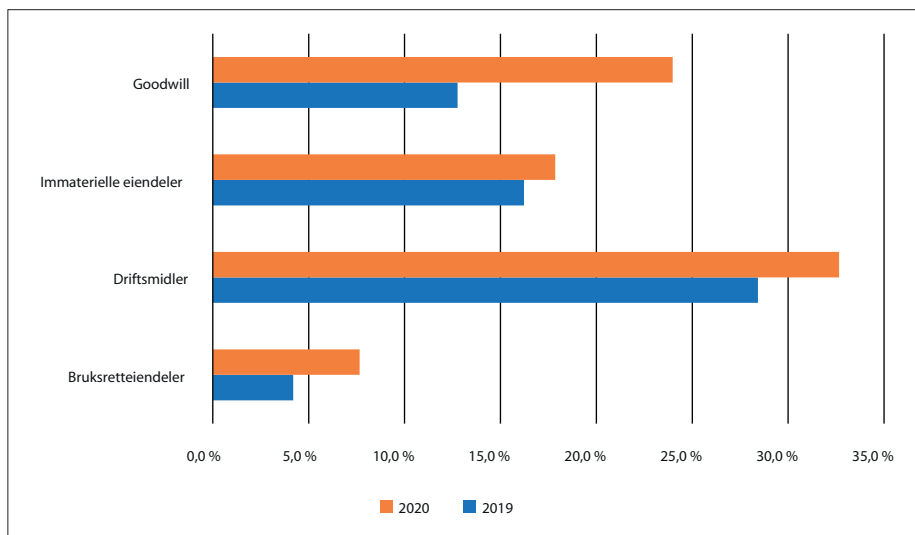
Som beskrevet over oppga et betydelig antall selskaper i årsregnskapene for 2020 at covid-19-pandemien var en

nedskrivningsindikator. Som nevnt over var pandemien i 2019-regnskapet en ikke-justerende hendelse etter balansedagen.

Med dette som bakteppe er det rimelig å forvente en økning i omfanget av nedskrivninger, særlig siden nesten halvparten av selskapene vi undersøkte i fjorårets praksisundersøkelse opplyste at de ble negativt påvirket av pandemien. Denne forventningen bekreftes langt på vei av våre funn, som vist i figur 3, som viser fordelingen av eiendeler som ble nedskrevet i 2020 og 2019.

35 selskaper (18 %) hadde nedskrivninger av andre immaterielle eiendeler enn goodwill i 2020, opp fra 31 (16 %) i 2019. Videre gjennomførte 64 (33 %) av selskapene nedskrivninger på driftsmidler som er innenfor virkeområdet til IAS 16 *Eiendom, anlegg og utstyr*, en økning fra 54 (28 %) i 2019. 15 (8 %) av selskapene opplyste om at de hadde gjennomført nedskrivninger av bruksretteeiendeler, en økning fra 8 (4 %) i 2019.

At bruksretteeiendeler blir nedskrevet i mye mindre grad enn driftsmidler, kan umiddelbart virke overraskende, ettersom noe av formålet med innføringen av IFRS 16 var å utjevne forskjellene mellom eide og leide eiendeler i større grad enn tidligere. Mange bruksretteeiendeler er samtidig eiendeler som ikke genererer uavhengige inngående kontantstrømmer, men

Figur 3 – Andel selskaper som har nedskrivninger – pr. eiendel.

som inngår i en større kontantgenererende enhet. Det betyr at de testes som en del av denne større enheten. Et typisk eksempel er bruksretteiendelen som et selskap balansefører ved leie av kontorlokaler. Kontorlokaler som brukes i administrasjonen av egen virksomhet genererer normalt ikke uavhengige inngående kontantstrømmer, og må derfor ofte testes som del av en større enhet.

Nedskrivningstester av goodwill skal gjennomføres på det laveste nivået ledelsen følger opp goodwill på, forutsatt at dette ikke er en større del av virksomheten enn et driftssegment som definert i IFRS 8 *Driftssegmenter*. Goodwill inngår derfor i en større kontantstrømgenererende enhet i nedskrivningstestene, noe som i noen tilfeller gir en form for «beskyttelse» mot nedskrivning. Til tross for dette var andelen selskaper som nedskrev goodwill i 2020 langt høyere enn i 2019, henholdsvis 24 % (47 selskaper) sammenlignet med 13 % (24 selskaper). At andelen av selskapene som har nedskrevet goodwill nesten doblet seg fra 2019 til 2020 illustrerer trolig først og fremst den økte usikkerheten som pandemien har ført med seg.

I enkelte bransjer har selskapene generelt mye nedskrivninger, for eksempel i Energy (som omfatter blant annet oljebransjen, kraft og offshore) og Basic Materials (som omfatter råvareprodusenter som Norsk Hydro, Borregaard og Yara). Samtidig som pandemien brøt ut i 2020, falt oljeprisen betydelig som følge av redusert etterspørsel, og dette påvirket både utvinning og frakt av olje negativt.

Også når det gjelder nedskrivninger av bruksretteiendeler utgjør Energy og Industrials en betydelig del av økningen i antall selskaper som har regnskapsført nedskrivninger. Den øvrige økningen i nedskrivninger gjelder tre selskaper i bransjen Consumer Discretionary, som blant annet består av detaljhandel og transport. Når det gjelder nedskrivninger av driftsmidler, ser man imidlertid en større spredning. Selv om selskapene innen Energy står

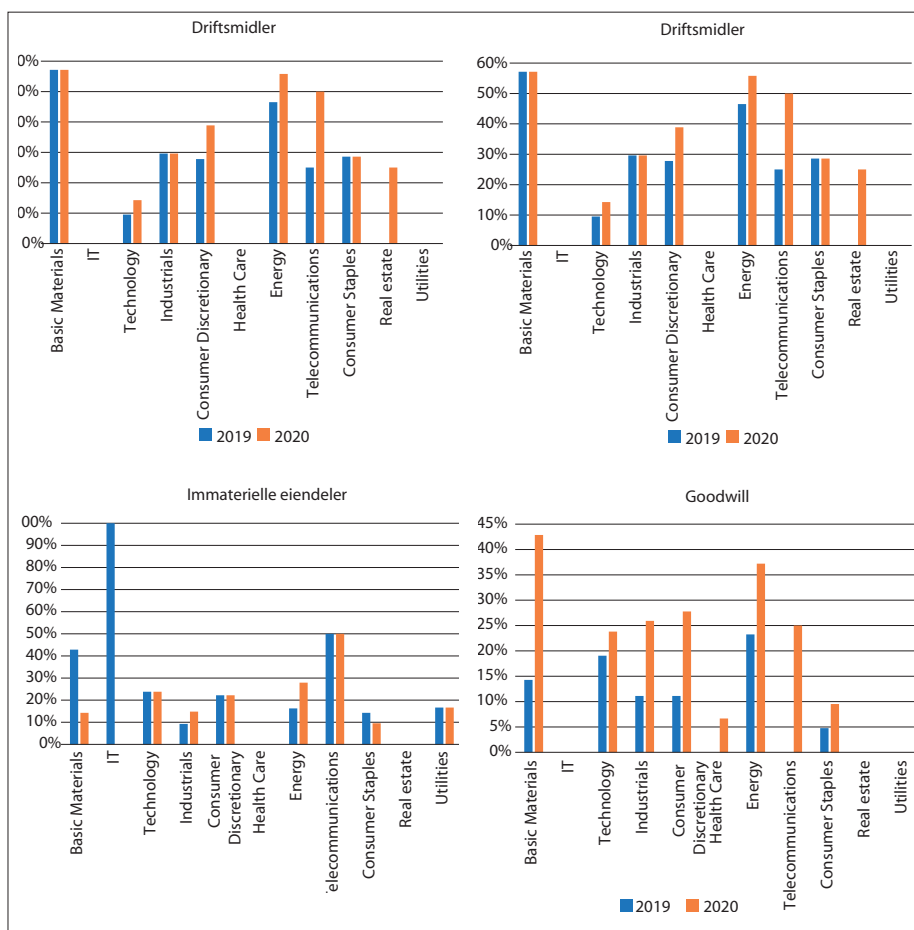
for en tredjedel av økningen fra 2019 til 2020, er de øvrige nedskrivningene av driftsmidler jevnt spredt over de ulike bransjene.

Scenarioanalyser er lite brukt

Uavhengig av hvordan et selskap blir påvirket av pandemien, vil den for de fleste selskapene medføre økt usikkerhet og volatilitet. Denne usikkerheten kan overordnet sett tas inn i nedskrivningstesten på to måter – enten gjennom en justering av risikopremien i diskonteringsrenten eller gjennom justeringer av de fremtidige kontantstrømmene. ESMA har gjentatte ganger trukket frem at bruk av ulike scenarioer må vurderes som en metode for å reflektere usikkerheten rundt

i sine prioriteringer for kontrollen av 2020-regnskapene.⁴

Bruk av scenarioanalyser i nedskrivningstesten innebærer at et selskap identifiserer ulike scenarioer for mulige fremtidige kontantstrømmer og vektet disse basert på den antatte sannsynligheten for at de vil inntreffe. Vår gjennomgang viser at 13 selskaper, eller 7 % av alle selskapene i utvalget, omtaler scenarioanalyser i forbindelse med nedskrivningene. Et av disse selskapene er Equinor, som i nedskrivningsnoten sin beskriver sensitiviteten for endringer i estimatet på fremtidige priser på olje og gass, se figur 5. I sensitivitetsanalysen beskriver Equinor blant annet at tiltak for å følge opp

Figur 4 Andel foretak med nedskrivninger i 2020 og 2019, pr. type eiendel og sektor.

fremtidige kontantstrømmer.^{2,3} Tilsvarende har Finanstilsynet trukket frem «Håndtering av økt usikkerhet og bruk av scenarioanalyse» som et underpunkt

ulike lands forpliktelser under Parisavtalen isolert sett kan bidra negativt ved at fremtidige priser kan bli lavere enn det som er lagt til grunn i selskaps nedskrivningstester.

2 ESMA, 2020. Public Statement on Implications of the COVID-19 outbreak on the half-yearly financial reports.

3 ESMA, 2020. Public Statement on European common enforcement priorities for 2020 annual financial reports.

4 Finanstilsynet, 2020. Kontroll av noterte foretaks finansielle rapportering i 2020.

Sensitivities

Commodity prices have historically been volatile. Significant downward adjustments of Equinor's commodity price assumptions would result in impairment losses on certain producing and development assets in Equinor's portfolio including intangible assets that are subject to impairment assessment under IAS36, while an opposite adjustment could lead to impairment-reversals. If a decline in commodity price forecasts over the lifetime of the assets were 30%, considered to represent a reasonably possible change, the impairment amount to be recognised could illustratively be in the region of USD 11 billion before tax effects.

A future change in the trajectory of how the world acts with regards to implementing actions in accordance with the goals in the Paris agreement could, depending on the detailed characteristics of such a trajectory, have a negative impact on the valuation of Equinor's oil and gas assets. A calculation of a possible effect of using the prices in a sustainable development scenario as estimated by the International Energy Agency (IEA) could result in an impairment of around USD 6 billion before tax.

These illustrative impairment sensitivities, both based on a simplified method, assumes no changes to input factors other than prices; however, a price reduction of 30% or those representing the Sustainable Development Scenario is likely to result in changes in business plans as well as other factors used when estimating an asset's recoverable amount. These associated changes reduce the stand-alone impact on commodity price sensitivity. Changes in such input factors would likely include a reduction in the cost level in the oil and gas industry as well as offsetting foreign currency effects, both of which have historically occurred following significant changes in commodity prices. The illustrative sensitivities are therefore not considered to represent a best estimate of an expected impairment impact, nor an estimated impact on revenues or operating income in such a scenario. In comparison, following the amended assumptions described above in the accounting assumptions section and the decline in commodity prices, the impairment impact recognised is considerably lower. A significant and prolonged reduction in oil and gas prices would also result in mitigating actions by Equinor and its licence partners, as a reduction of oil and gas prices would impact drilling plans and production profiles for new and existing assets. Quantifying such impacts is considered impracticable, as it requires detailed technical, geological and economical evaluations based on hypothetical scenarios and not based on existing business or development plans.

Figur 5 - Utdrag fra Equinors årsrapport for 2020.

I en del tilfeller er det imidlertid uklart om scenarioer er brukt i selve nedskrivningstesten, eller om scenarioer for eksempel har blitt brukt for å vurdere om en rimelig endring i forutsetningene for testen ville ha medført nedskrivning (sensitivitetsanalyse). Det er derfor uklart om selskapene som omtaler scenarioanalyser, har brukt metoden til det formålet ESMA og Finanstilsynet har omtalt.

Opplysninger om forutsetninger

For goodwill og andre immaterielle eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid krever IAS 36 at et selskap opplyser om vekstraten i fremtidige kontantstrømmer etter den detaljerte budsjettperioden og diskonteringsrenten. I tillegg skal det opplyses om hver av de viktigste andre forutsetningene for beregningen. Ved nedskrivningstesting av andre kontantgenererende enheter eller enkelteideler er det ikke eksplisitte krav til å gi slike opplysninger, selv om standarden oppfordrer til det.

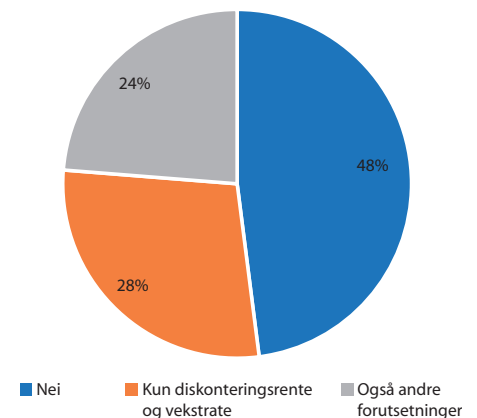
ESMA har blant annet trukket frem at forventninger om pandemiens varighet kan være en viktig forutsetning i nedskrivningstesten. Et konkret eksempel på dette er tidshorisonen for en retur til normale tilstander i selskapets bransje eller økonomiske omgivelser.⁵ I slike tilfeller kan også sensitivitetsanalyser være aktuelle.

Blant de 197 selskapene i utvalget, har 103 (52 %) gitt opplysninger om forutsetninger, jf. figur 6. Det kan være flere årsaker til at 94 av selskapene (48 %) ikke har opplyst om forutsetninger, for eksempel at de ikke har balanseført goodwill, eller at slike opplysninger ikke er vesentlige. Drøyt halvparten av de 52 % har kun opplyst om diskonteringsrenten og vekstraten, mens de øvrige også har gitt opplysninger om andre viktige forutsetninger. De forutsetningene som går igjen hos flest selskaper, er resultatmarginer (normalt EBIT- eller EBITDA-margin) og forventet utvikling i salgspriser eller dagrater.

I utvalget på 197 selskaper har 97 balanseført goodwill, mens 100 selskaper ikke har balanseført goodwill. Om vi kun ser på de selskapene som har balanseført goodwill, har 79, eller 81 %, av selskapene gitt opplysninger om diskonteringsrente og vekstrate, mens 39 selskaper, eller 40 %, også har opplyst om andre viktige forutsetninger. Blant de 100 selskapene som ikke har balanseført goodwill, er det 24 selskaper, eller 24 %, som har opplyst om diskonteringsrente og vekstrate, mens åtte selskaper, eller 8 %, også har opplyst om andre viktige forutsetninger. Om de betydelig lavere andelene blant selskapene som ikke har balanseført goodwill, skyldes at slike opplysninger rett og slett ikke er vesentlige, eller om det skyldes at selskapene i liten grad gir opplysninger som ikke oppleves som påkrevd, vites ikke.

Av de 24 selskapene som nedskrev goodwill i 2020, var det kun ett selskap som ikke opplyste om diskonteringsrente og vekstrate. Ni av selskapene hadde gitt detaljerte opplysninger om andre forutsetninger. At selskaper unnlater å gi opplysninger om andre forutsetninger kan i noen tilfeller trolig forklares ut fra vesentlighet. Det er imidlertid interessant at nesten samtlige selskaper som hadde goodwillnedskrivninger, ikke anså andre forutsetninger enn diskonteringsrente og vekstrate som sentrale og dermed gjenstand for opplysningsplikt.

I bransjer hvor det er vanlig å teste enkelteideler for nedskrivning, som eksempelvis shipping (fordelt over Energy- og Industrials-sektorene på

Figur 6 - Andel av selskapene som ga opplysninger om forutsetninger for nedskrivningstesten.

Oslo Børs), har en betydelig andel av selskapene fulgt IASBs oppfordring og gitt detaljerte opplysninger om forutsetningene i nedskrivningstesten. En annen årsak som trolig har medvirket til at flere selskaper gir slike opplysninger, er det generelle kravet under IFRS om å opplyse om kilder til forutsetninger for fremtiden og andre kilder til estimeringsusikkerhet. Et av foretakene som har gitt opplysninger om utvalgte sentrale forutsetninger, er Odfjell Drilling, som vist i figur 7. Her fremgår de ulike forutsetningene for hver enkelt rigg, slik at brukeren av regnskapet får informasjon om forutsetningene på eiendelsnivå.

⁵ ESMA. 2020. Public Statement on European common enforcement priorities for 2020 annual financial reports.

Key assumptions have been used when conducting impairment tests for mobile drilling units

	Deepsea Atlantic	Deepsea Stavanger	Deepsea Aberdeen	Deepsea Nordkapp
	6G Semi	6G Semi	6G Semi	6G Semi
Weighted Average Cost of Capital (WACC)	9.2%	9.2%	9.2%	9.2%
Firm contract days	659	150	1,412	538
Firm contract day rates (weighted average)	309	295	360	344
Future normalised base case day rates - at full market recovery	400	400	400	400
Financial utilisation in normalised period	95%	95%	95%	95%

Figur 7 - Utdrag fra Odfjell Drillings årsrapport for 2020.

Opplysninger om budsjettperiode

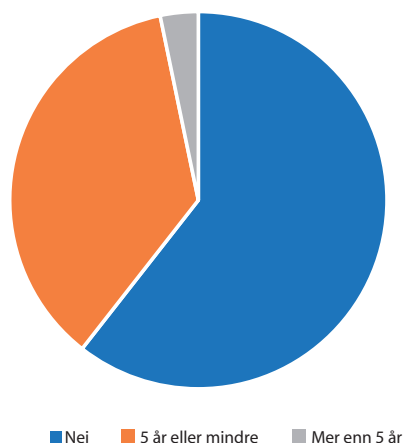
I tillegg til å måtte opplyse om diskonteringsrente, vekstrate og andre viktige forutsetninger, krever IAS 36 at det opplyses om lengden på den delen av fremskrivningsperioden som er basert på budsjetter. Dette kravet gjelder for kontantgenererende enheter som det har blitt allokert goodwill til. I øvrige tilfeller oppfordrer standarden til at slike opplysninger gis, men krever det ikke.

101 selskaper, eller 52 %, har opplyst hvor lang budsjettperiode de har lagt til grunn for utarbeidelsen av nedskrivningstesten. Blant de 97 selskapene som har balanseført goodwill har 79 selskaper, eller 81 %, gitt slike opplysninger, sammenlignet med 22 selskaper, eller 22 %, blant de 100 selskapene som ikke har balanseført goodwill. Lengden på den oppgitte budsjettperioden varierer betydelig, men 89 (92 %) av de 97 selskapene som har oppgitt budsjettperiode, har benyttet en periode på mellom to og fem år. De resterende åtte selskapene har budsjettperioder som overstiger fem år for én eller flere kontantgenererende enheter. Denne fordelingen er vist i figur 7.

Skillet mellom de selskapene som har budsjettperioder på over fem år og de som ikke har det, er interessant fordi IAS 36 kun tillater bruk av budsjettperioder på over fem år «dersom ledelsen er sikker på at de er pålitelige, og den på bakgrunn av tidligere erfaringer kan dokumentere sin evne til å gi korrekte prognoser av kontantstrømmer over en slik lengre periode.»⁶ På bakgrunn av denne begrensningen krever standar-

den også at et selskap begrunner hvorfor en periode over fem år er berettiget.

Vår gjennomgang tilsier at enkelte av begrunnelsene er mindre tydelige. Flere avgrensar budsjettperioder over

Figur 8 - Opplyst budsjettperiode i nedskrivningstesten.

fem år til ett bestemt segment, eller forklarer hvilke forutsetninger de har lagt til grunn i den forlengede perioden. Omtalen av grunnlaget for pålitelige estimater for en periode på mer enn fem år og hvilke tidligere erfaringer det bygges på, er i flere tilfeller tynn eller fraværende.

Mange opplyser om sensitivitet

I den grad en endring (innenfor et rimelig mulighetsområde) i en av forutsetningene som er lagt til grunn i nedskrivningstesten ville ha ført til at en eiendel måtte nedskrives, krever IAS 36 at det skal opplyses om dette. Dette er kun påkrevd ved testing av kontantgenererende enheter som har goodwill eller andre immaterielle eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid allokert til

seg. For andre eiendeler er det bare en oppfordring.

108 av de 197 selskapene i utvalget, eller 55 %, har opplyst om sensitivitet. Andelen er ikke overraskende høyest for de 97 selskapene som har balanseført goodwill, hvor 76 selskaper, eller 78 %, har gitt opplysninger om sensitivitet. Blant de 100 selskapene som ikke har balanseført goodwill, har 33 selskaper, eller 33 %, gitt sensitivitetsopplysninger. Av de som har opplyst om dette, er det forutsetninger som resultatmarginer og diskonteringsrente som oftest opplyses om, men påvirkningen av covid-19 på de enkelte forutsetningene, for eksempel når et selskap forventer å kunne gjenoppta ordinær drift, omtales sjeldent.

Euronext Growth

I omtalen foran har vi kun tatt for oss nedskrivning blant selskapene på Oslo Børs som utarbeider konsernregnskap, eller selskapsregnskap dersom de ikke avlegger konsernregnskap, etter IFRS. Standarden for nedskrivning under GRS, NRS (F) *Nedskrivning av anleggsmidler* er langt på vei harmonisert med IAS 36. I henhold til både regnskapsloven og den norske standarden skal det også gis opplysninger om forutsetninger lagt til grunn for nedskrivning, uavhengig av om nedskrivningen gjelder en enkelteiendel eller en større kontantgenererende enhet. Opplysningskravet gjelder imidlertid kun dersom et selskap har hatt nedskrivninger i perioden.

Det er ingen betydelige forskjeller mellom de selskapene på Euronext Growth som utarbeider regnskapet etter IFRS,

6 IAS 36 paragraf 35.

Oppsummering

- En betydelig lavere andel av selskapene på Euronext Growth hadde nedskrivninger i 2019 og 2020, sammenlignet med øvrige selskaper på Oslo Børs.
- Selskapene på Euronext Growth som benytter IFRS, gir mindre opplysninger om nedskrivninger enn de øvrige selskapene på Oslo Børs, uavhengig av om de har balanseført goodwill eller ikke.
- Selskaper som bruker GRS som regnskapsspråk gir vesentlig mindre opplysninger om nedskrivninger enn de som bruker IFRS.

og de som bruker GRS eller GRS for små foretak. Dette er ikke overraskende, tatt i betraktning at de er underlagt svært like nedskrivningsregimer.

Omfanget av opplysninger som gis blant selskapene på Euronext Growth som utarbeider regnskap i henhold til IFRS, er klart mindre enn blant selskapene med samme regnskapsspråk på hele Oslo Børs, som det fremgår av figur 9 under. Mens 103 (52 %) av de sistnevnte opplyser om forutsetningene benyttet i nedskrivningstestene, er det 12, eller 32 %, av de IFRS-rapporterende selskapene på Euronext Growth som gjør det, og kun ett (3 %) av de 37 GRS-rapporterende selskapene. Ti av de 37 GRS-rapporterende selskapene benyttet GRS for små foretak. For disse selskapene er det ingen eksplisitte krav om å opplyse om forutsetningene i nedskrivningstesten, og ingen av disse ti selskapene har gitt slike opplysninger. Om man kun ser på de IFRS-rapporte-

rende selskapene, har 79 (81 %) av selskapene som benytter IFRS på Oslo Børs som helhet og som har balanseført goodwill, gitt slike opplysninger. Tilsvarende andel blant de IFRS-rapporterende selskapene på Euronext Growth med goodwill er 67 % (åtte selskaper). Det er altså en noe lavere andel av selskapene som gir opplysninger om forutsetningene, men det er også en vesentlig lavere andel av selskapene på Euronext Growth som har balanseført goodwill – 27 %, sammenlignet med 45 % for Oslo Børs som helhet.

Dette mønsteret er tilnærmet likt for opplysninger om budsjetperiode og sensitiviteter, som er gitt av henholdsvis 101 selskaper (52 %) og 108 selskaper (55 %) blant de IFRS-rapporterende selskapene på Oslo Børs som helhet, sammenlignet med 12 (32 %) blant de IFRS-rapporterende selskapene på Euronext Growth. Igjen er det kun ett (3 %) av 37 GRS-rapporte-

rende selskaper som har gitt slike opplysninger. Blant de IFRS-rapporterende selskapene med balanseført goodwill på Euronext Growth er det 58 % (sju selskaper) og 75 % (ni selskaper) som har gitt opplysninger om henholdsvis budsjetperiode og sensitiviteter, sammenlignet med henholdsvis 81 % (79 selskaper) og 78 % (76 selskaper) for alle de IFRS-rapporterende selskapene på Oslo Børs.

Blant de GRS-rapporterende selskapene på Euronext Growth er det kun ett av åtte selskaper (13 %) med balanseført goodwill som har gitt noen av de ovennevnte opplysningene. Opplysningene som gis om nedskrivningstestene under GRS, er dermed vesentlig mindre omfattende enn under IFRS. Dette skyldes trolig både at opplysningskravene under GRS kun gjelder dersom et selskap har nedskrivninger, i tillegg til at de ikke klargjør hvilken type forutsetninger det skal opplyses om.

Alle IFRS-rapporterende selskaper på Oslo Børs IFRS-rapporterende selskaper på Euronext Growth

		Balanseført goodwill		Ikke balanseført goodwill		Balanseført goodwill		Ikke balanseført goodwill	
		Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Opplyst om diskonteringsrente og vekstrate?	Nei	18	19 %	76	76 %	4	33 %	21	84 %
	Ja	79	81 %	24	24 %	8	67 %	4	16 %
	Nei	58	60 %	92	92 %	9	75 %	23	92 %
Opplyst om andre forutsetninger?	Ja	39	40 %	8	8 %	3	25 %	2	8 %
	Nei	18	19 %	78	78 %	5	42 %	20	80 %
Opplyst om budsjetperiode?	Ja	79	81 %	22	22 %	7	58 %	5	20 %
	Nei	21	22 %	67	67 %	3	25 %	13	52 %
Opplyst om sensitivitet?	Ja	76	78 %	33	33 %	9	75 %	12	48 %
	Nei	21	22 %	67	67 %	3	25 %	13	52 %

Figur 9 – Opplysninger om nedskrivninger blant IFRS-rapporterende selskaper på hele Oslo Børs og Euronext Growth.

Tatt i betraktning at andelen IFRS-rapporterende selskaper på Euronext Growth som hadde nedskrivninger i 2020, er betydelig lavere enn for Oslo Børs som helhet, er det ikke urimelig at den førstnevnte gruppen også gir et mindre omfang av opplysninger. Det er imidlertid overraskende at kun ett GRS-rapporterende selskap ga opplysninger om nedskrivningstesten, herunder om forutsetningene som er lagt til grunn, siden regnskapsloven og NRS (F) *Nedskrivning av anleggsmidler* eksplisitt krever at selskapene som har nedskrivninger, gir slike opplysninger.

Avsluttende betraktninger

Selskapene som har balanseført goodwill, opplyste i stor grad om forutsetningene som er lagt til grunn for nedskrivningstesten. Mange av opplysningskravene for nedskrivningstestene for goodwill er imidlertid kun formulert som en oppfordring ved testing av andre eiendeler, og det gjenspeiles i mer begrensede opplysninger. Omfanget av opplysningene om nedskrivningstestene på Euronext Growth var lavere enn på Oslo Børs som helhet, uavhengig av regnskapsspråk. En tilsvarende sammenheng ble observert

for balanseføring av utsatt skattefordel. Denne trenden gjaldt uavhengig av regnskapsspråk.

En overordnet oppsummering er dermed at opplysningspraksis er varierende på Oslo Børs og at variasjonen er særlig stor om en sammenligner selskaper på Euronext Growth med andre børsnoterte selskaper.

Merverdiavgift, fast eiendom og felleskostnader

Mange eiendomsselskaper som er frivillig registrert for mva, betaler for mye merverdiavgift til Staten knyttet til felleskostnader. Det skyldes ofte en uriktig inngang til regelverket, og at selskapenes regnskaps- og forvaltningssystemer ikke alltid har samme tilnærming til mva-situasjonen.

Advokat
Odd Hylland
Partner i Svensson Nøkleby
Advokatfirma.

I mva-saker er det oftest snakk om etterberegninger og krav fra Statens side, men i denne artikkelen fokuseres det på situasjoner der skattyter krever for lite mva-fradrag og derfor betaler for mye merverdiavgift. Jeg har hatt flere saker der frivillig mva-registrerte eiendomsselskaper har fått tilbakebetalt til dels betydelige mva-beløp.

Problemet eller «feilen» i disse sakene er ofte basert på en uriktig inngang til regelverket, og at selskapenes regnskaps- og forvaltningssystemer ikke

alltid har samme tilnærming til mva-situasjonen. En del selskaper benytter for eksempel arealfordelingene fra forvaltningssystemet som grunnlag for fordeling av inngående merverdiavgift uavhengig av omsetningsfordelingen.

Ledige lokaler – begrenset fradragsrett

Hvis et eiendomsselskap som er frivillig mva-registrert, har en del ledige lokaler, vil fradragsretten som utgangspunkt være begrenset. Kostnader som direkte gjelder de ledige lokalene, gir ikke rett til mva-fradrag. Det er imidlertid mulig å søke om tilbakegående mva-oppgjør når og hvis det kommer inn en mva-registrert leietaker eller en kommune mv. i de ledige lokalene.

Om det samme selskapet, til tross for de ledige lokalene, normalt har en mva-pliktig omsetning som overstiger 95 % av samlet omsetning, vil selskapet etter mva-loven¹ ha rett til fullt mva-fradrag for felleskostnader.

«Normalt overstiger 95 %»

Begrepet «normalt overstiger 95 %» er naturlig nok skjønnspreget. Det har imidlertid vært noen klagenemndsaker som det er vist til i Merverdiavgiftshåndboken knyttet til mva-loven § 8-2 3. ledd (normalt ikke overstiger 5 %). Ut fra disse (KMVA 5719 og KMVA 3005) kan man anta at om omsetningen har vært over 95 % de siste tre årene, eller fire av de siste fem årene,

¹ Mva-loven § 8-2 4. ledd.

I mange tilfeller krever skattyter for lite mva-fradrag og betaler derfor for mye merverdiavgift.

bør dette i hvert fall oppfylle betegnelsen «normalt».

Felleskostnad

Hva som kvalifiserer til betegnelsen *felleskostnad*, er uklart for mange. Også her vil det naturlig nok være en veldig konkret vurdering av den enkelte kostnaden. Som jeg kommer tilbake til nedenfor, vil mva-behandlingen av felleskostnader i tillegg avhenge av om kostnaden er å anse som en drifts- og vedlikeholdskostnad eller en påkostning/rehabiliteringskostnad.

Slik det fremgår ovenfor, er fradragsrett for felleskostnader et skjønnsmessig område både når det gjelder jussen og faktum. Jeg tør likevel påstå at det er mange både i skatteetaten og i revisjons- og advokatbransjen som sprer et feil inntrykk av hva som er korrekt rettsforståelse, og av hva som er en felleskostnad.

Forvaltningssystemet benyttet som grunnlag

Sakene som er nevnt innledningsvis, gjelder selskaper som er blitt klar over at det er forvaltningssystemet, og dermed summen av ledige og mva-unntatte arealer, som er blitt benyttet som grunnlag for fordelingsnøklerne for felleskostnader. Dette til tross for at mva-pliktig omsetning normalt har utgjort mer enn 95 % av selskapenes samlede omsetning.

Etter en nærmere henvendelse og redegjørelse overfor skattemyndighetene har selskapene, via korrigerede mva-meldinger, fått tilbakebetalt for mye innbetalt merverdiavgift for inntil fem år tilbake i tid. Det er uansett mulig å korrigere inntil tre år tilbake i tid av eget tiltak. Det er tre år som er den alminnelige foreldelsesfristen. Skattekontoret kan imidlertid fastsette merverdiavgift for inntil fem år tilbake i tid.²

Ettersom det er snakk om feil over lengre tidsperioder og betydelige kostnader i eiendomsbransjen, er det fort snakk om millionbeløp i tilknytning til disse korreksjonene.

De rettslige tilnærmingene

Merverdiavgiftsloven kapittel 8 regulerer fradragsretten for inngående merverdiavgift. Hovedlinjene knyttet til fradragsretten er at det kun gis fradrag for kostnader som har en nær og naturlig tilknytning til mva-pliktig virksomhet. Hvis kostnaden gjelder både mva-pliktig og mva-unntatt omsetning/virksomhet, skal det som hovedregel gjøres en fordeling av inngående mva. Ettersom utleie av fast eiendom som hovedregel er mva-unntatt omsetning,³ vil mange frivillig registrerte utleiere ha plikt til å fordele inngående merverdiavgift.

Ubetydelighetsregelen

Som nevnt ovenfor har mva-loven et unntak fra denne fordelingsplikten hvis mva-pliktig omsetning normalt overstiger 95 % av samlet omsetning. Dette vurderes på selskapsnivå eventuelt for det enkelte avgiftssubjektet. Selskaper som er fellesregistrert for merverdiavgift,⁴ vil for eksempel derfor bli vurdert basert på den fellesregistrerte enhetens samlede omsetning utad.

Denne bestemmelsen (kalt ubetydelighetsregelen) innebærer at det kan oppnås fullt fradrag for felleskostnader selv om bruken i betydelig grad er knyttet til mva-unntatt omsetning. Motsattingsvis kan man miste mva-fradrag for felleskostnader som i all hovedsak er til bruk i mva-pliktig omsetning om enhetens mva-pliktige omsetning er ubetydelig.⁵

Dom – Stiftelsen Norsk Rikstoto

Borgarting lagmannsretts dom av 30. september 2019 (UTV-2019-823) viser at denne bestemmelsen kan treffe svært hardt. En samlet etterberegning på nærmere kr 38 millioner ble opprettholdt overfor Stiftelsen Norsk Riks-

³ Mva-loven § 3-11 (1)

⁴ Se mva-loven § 2-2 (3).

⁵ Jf. mva-loven § 8-2 (3).

² Skatteforvaltningsloven § 12-1, jf. § 12-6 første ledd.

toto (NR). Den fellesregistrerte enhetens avgiftspliktige omsetning oversteg ikke 5 %, og kostnadene knyttet til NR sin TV-produksjon ble ansett som en felleskostnad.

Grense fellesanskaffelse bagatellmessig bruk

Denne dommen omhandler i første rekke grensen for hva som er å anse som en fellesanskaffelse i forhold til bagatellmessig bruk. Lagmannsretten viser blant annet til Byggmester-dommen⁶ som igjen viser til Bowling 1-dommen.⁷ Når lagmannsretten først konkluderte med at det var en fellesanskaffelse, bortfalt fradragsretten i sin helhet selv om kostnadene i all hovedsak var knyttet til mva-pliktig virksomhet. Som lagmannsretten uttaler om de betydelige økonomiske konsekvensene som dette fikk for NR:

«Som lagmannsretten har vært inne på, er dette etter rettens syn en følge av den sjablonmessig(e) bestemmelsen i merverdiavgiftsloven § 8-2 tredje ledd og som ikke åpner for en skjønnsmessig vurdering av forholdsmessigheten.»

Motsetningsvis skal dermed også en felleskostnad med begrenset tilknytning til mva-pliktig virksomhet kunne gi rett til fullt mva-fradrag. Dette følger av at det er en ren sjablonmessig regel som dermed ikke nødvendigvis gir et resultat som samsvarer med den alminnelige tilnærmingen til regelverket.

100 % eller 0 % fradragsrett

I tillegg til den nedre bagatellmessige bruksgrensen for felleskostnader kan det også rent faktisk være litt diffust hva som er en felleskostnad og hva som er direkte henførbare kostnader. Kostnader som utelukkende gjelder enten mva-pliktig eller ikke-mva pliktig virksomhet, gir enten 100 % eller 0 % fradragsrett.

I forvaltningspraksis og Merverdiavgiftshåndboken er det ikke tvilsomt at fellesarealer i bygg som delvis brukes i avgiftspliktig virksomhet, er en felles-

anskaffelse. Således er drifts- og vedlikeholdskostnader for slike arealer en felleskostnad.

Vask, strøm etc.

Enkelte driftskostnader, som for eksempel vask av lokaler, er ikke pr. definisjon en felleskostnad. Om det inngås en avtale om innvendig vask av et bygg, vil den andelen av vasken som skjer i mva-unntatte eller tomme lokaler, være å anse som en direkteanskaffelse. Dette innebærer at det ikke vil være full fradragsrett for rengjøringskostnaden selv om avgiftspliktig omsetning normal overstiger 5 %. Arbeid som gjøres direkte i mva-unntatte eller ikke-utleide arealer, må dermed direkte allokteres. Det samme kan gjelde for strøm og oppvarming av disse arealene – i hvert fall om det betales for faktisk forbruk. Drift av et felles fyringsanlegg vil imidlertid trolig bli ansett som en felleskostnad basert på tidligere uttalelser fra avgiftsmyndighetene.

Kapitalvarer etter justeringsbestemmelsen

Oppføringskostnader eller kostnader som gjelder kapitalvarer etter justeringsbestemmelsen i mva-loven § 9-1 (2) b), vil ikke være å anse som fellesanskaffelser. Imidlertid mener jeg at enhver annen kostnad som gjelder drift og vedlikehold av fellesarealer, utearaler og bygningsskallet, vil være en felleskostnad som vil kunne gi rett til fullt mva-fradrag uavhengig av om ikke-utleide arealer er betydelige.

Vurderingen av fradragsrettens omfang skal som kjent gjøres på tidspunktet for anskaffelsen. Om det er en fellesanskaffelse som ikke er en kapitalvare, vil en frivillig mva-registrert utleier som har avgiftspliktig omsetning som normalt overstiger 95 % av samlet omsetning, etter mitt syn kunne kreve fullt mva-fradrag.

Aktive leieforhold i fradragsnøkkelen

Skatteklagenemnda har i SKNS1-2020-107 akseptert en omsetningsbasert fordelingsnøkkel for driftskostnader til fellesarealer, som innebar at det kun ble tatt hensyn til aktive leieforhold i fradragsnøkkelen. Denne avgjø-

relsen mener jeg støtter mitt syn.

Avgjørelsen gir også et resultat som er i samsvar med mva-lovens system. Skatteklagenemnda bemerker imidlertid at det er en forskjell på driftskostnader og rehabiliteringskostnader. Jeg mener at dette forutsetter at rehabiliteringskostnadene oppfyller vilkårene for en kapitalvare etter justeringsreglene. Jeg kan i hvert fall ikke se at skattemyndighetene har hjemmelsgrunnlag for å hevde noe annet. I hvert fall ikke om det ikke er umiddelbart forstående endringer i leieforholdene som tilsier at mva-unntatt omsetning vil øke utover 5 %-grensen.

Oppsummering av mitt syn

Mitt syn er etter dette at drift og vedlikehold av fellesarealer, utvendig vedlikehold av bygget, renovasjon, snømåking, oppvarming av fellesarealer mv. er felleskostnader etter mva-loven. Disse vil som utgangspunkt gi rett til 100 % mva-fradrag for virksomheter som normalt har mva-pliktig omsetning over 95 % av samlet omsetning. Jeg mener det samme også må gjelde for rehabiliteringskostnader som ikke er å anse som en kapitalvare etter justeringsreglene. Når det gjelder rehabiliteringskostnader som ikke er kapitalvarer, kan en imidlertid ikke se bort fra at skatteetaten vil predike et annet syn.

Mine råd til eiendomsbransjen, revisorer m.fl.

Hvis dere har selskaper som gjennomgående har avgiftspliktig omsetning over 95 % av samlet omsetning, men likevel fordeler inngående merverdiavgift på felleskostnader, bør dere se nærmere på om dette er korrekt. Ettersom jeg har avdekket flere tilfeller i de få selskapene jeg har vurdert, er det utvilsomt mange der ute som har samme utfordring.

Som nevnt er det også en foreldelsesfrist som løper for hver termin. Ingen ønsker å betale mer merverdiavgift enn nødvendig. Jeg vil derfor anbefale en snarlig kontroll av om dette er et aktuelt problem slik at krav ikke foreldes.

6 Rt-2014-1281.

7 Rt-2008-932.

Siden er utarbeidet av skatterådgiverne Ina Renate W. Turi og Heidi K. Skovdahl, begge Deloitte Advokatfirma.

Frankrike og USA signerte avtale om informasjonsutveksling

25. august signerte Frankrike og USA et tillegg til skatteavtalen mellom landene om spontan informasjonsutveksling. Tillegget har som formål å øke åpenheten i internasjonal beskatning og forbedre tilgangen for deres respektive skattemyndigheter til informasjon om global allokering av inntekt. Skattemyndighetene ønsker å tilrettelegge for utveksling av land-for-land-rapporter, likevel begrenset av skatteavtalens bestemmelser om konfidensialitet og begrenset bruk av utvekslet informasjon.

Argentina godkjenner trygdeavtaler med Israel og Korea

19. august ble en trygdeavtale mellom Argentina og Israel, og mellom Argentina og Korea, godkjent i det argentin-

ske senatet. Trygdeavtalene ble fremforhandlet mellom partene i 2017 og 2018.

Rusland: avklaring om fradrag for kostnader til forskning og utvikling

Det russiske finansdepartementet har kommet med en avklaring angående fradrag for kostnader til forskning og utvikling. Slike kostnader kan fradragføres i skatterapporteringsåret når forskningen eller utviklingen er ferdig. Det er også mulig å fradragføre slike kostnader gjennom avskrivning på immaterielle eiendeler. Kostnadene skal i så tilfelle multipliseres med 1,5. Ved bruk av denne koeffisienten skal det sendes inn en rapport om gjennomførte prosjekter (eller individuelle faser av slike) sammen med skattemeldingen for den relevante skatterapporteringsperioden, eller sendes inn informasjon gjennom et eget, statlig system.

Rusland: foreslår unntak fra eiendomsbeskatning for store familier

24. august ble det sendt ut et forslag til det russiske parlamentet om unntak fra eiendomsskatt. Det er foreslått at unntaket kommer til anvendelse for familier som eier egen eiendom, som har minst tre barn under 18 år som er økonomisk avhengige av foreldrene, og at eiendommen ikke er benyttet i virksomheten til skattyteren. Et lignende unntak gjelder allerede på jordbeskatning.

Ukraina: Foreslår endringer i informasjonsplikt om reelle rettighetshavere

20. juli ble det fremlagt forslag for det ukrainske parlamentet om at selskaper eller innretninger der individer er reelle rettighetshavere ikke behøver å fremlegge informasjon om de reelle rettighetshaverne.

I tillegg ble det foreslått at slike individer ved registrering av endringer i selskapet eller innretningen ikke behøver

å fremlegge annet enn en notarialbekreftet kopi av sin ID.

Til slutt ble det foreslått å utvide fristen for å rapportere om reelle rettighetshavere og eierstruktur fra 10. oktober 2021 til 10. oktober 2022.

EU-dom om fast etablering ved utleie av fast eiendom

3. juni 2021 avsa EU-domstolen dom i *Titanium Ltd.*-saken (C-931/19). Saken gjaldt spørsmålet om utleie av fast eiendom i en medlemsstat kan kvalifisere som fast etablering for momsformål for skattyter i en annen medlemsstat. I dommen fastslår EU-domstolen at egne lokalt ansatte på stedet er en forutsetning for fast etablering for momsformål.

Belgia: Nye regler for sikkerhetsstillelse ved MVA-representasjon

Fra 1. oktober 2021 vil det gjelde nye regler for beregning av garantibeløp (sikkerhetsstillelse) for at merverdiavgift blir beregnet og betalt ved MVA-representasjon for utenlandske selskaper i Belgia. Kravet vil fra dette tidspunktet endres fra 25 % av årlig utgående mva (uten hensyn til inngående mva-fradrag) til 10 % av årlig skyldig mva (hensyntatt fradrag for inngående mva). Hittil har belgiske skattemyndigheter også hatt mulighet til å kreve en lavere eller høyere sikkerhetsstillelse innenfor en praksis på minst 7 500 euro og maks 500 000 euro, hvor det etter de nye reglene blir en lovfestet nedre og øvre grense på henholdsvis 7 500 euro og en million euro.

Noen tenker
mest på miljø.

Andre tenker
mest på penger.

Vi tenker på begge deler.

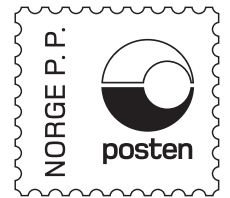
Derfor lanserer vi nye fossilfrie fond.

Stadig flere bedrifter ser verdien av å tilby sine ansatte pensjonsløsninger som både gir en trygg økonomisk fremtid, og samtidig bidrar til å bevege verden i riktig retning.

Les mer om våre fossilfrie fond på storebrand.no/bedrift

 storebrand
Gode penger

i samarbeid med [revisorforeningen](https://revisorforeningen.no)

Returadresse:
DnR Kompetanse AS
Postboks 2914 Solli
0230 Oslo

29. og 30. november 2021

Fagdagene

DIGITAL

revisorforeningen